

PROCEEDINGS OF THE 9TH GRADUATE STUDIES CONFERENCE

9. LİSANSÜSTÜ ÇALIŞMALAR KONFERANSI BİLDİRİLERİ

Editors/Editörler

İdlir Lika

Ömer Faruk Erol

Rahime Arzu Ünal

 İBN HALDUN
ÜNİVERSİTESİ

 İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM
ENSTİTÜSÜ

**PROCEEDINGS OF THE 9TH
GRADUATE STUDIES
CONFERENCE**

9. Lisansüstü Çalışmalar Konferansı

PROCEEDINGS OF THE 9TH
GRADUATE STUDIES CONFERENCE

9. Lisansüstü Çalışmalar Konferansı

Editors

Idlir Lika

Ömer Faruk Erol

Rahime Arzu Ünal

Copy Editor

Şeyma Kılıç

ISBN

978-625-8592-25-2

1st Edition

İstanbul - 2026

IHU Press

173

Executive Editor

Savaş Cihangir Tali

Publishing Director

Ayşenur Alper

Design

IHU Press

Cover Design

IHU Press

Layout

Muhammed Muttaki Topcu

**Imprinting
and Binding**

Erkam Yayın San. ve Tic. A.Ş.
Certificate No: 51796

Proceedings of the 9th Graduate Studies Conference = 9. Lisansüstü Çalışmalar Konferansı / editors
Idlir Lika, Ömer Faruk Erol, Rahime Arzu Ünal. -- First edition. -- Istanbul : Ibn Haldun University
Press, 2026.

256 p. ; 24 cm. -- (IHU Press ; 173.).

ISBN 978-625-8592-25-2.

1. Research_Congresses. 2. Graduate students_Congresses. 3. Social sciences_Congresses.

AZ126

001.4

297.09587

© All rights reserved. Except for excerpts cited in a review or similar published discussion of this publication, no part of this work may be any means whatever including electronic without prior permission of the copyright owner.

Ibn Haldun University Press is a department of Ibn Haldun University
Publishing Certificate No: 51227 | Ordu St. No:3, 34480 Başakşehir/İstanbul
yayinevi@ihu.edu.tr | press@ihu.edu.tr

PROCEEDINGS OF THE 9TH
GRADUATE STUDIES
CONFERENCE

9. Lisansüstü Çalışmalar Konferansı

Editors

Idlir Lika

Ömer Faruk Erol

Rahime Arzu Ünal

IBN HALDUN
UNIVERSITY PRESS

Akademik Uygunluk Beyanı

Bu kitap, İbn Haldun Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tarafından her yıl düzenlenen Lisansüstü Çalışmalar Konferansı'nın dokuzuncusunda sunulan bildirilerin özetlerini içermektedir. Üniversitemiz lisansüstü öğrencilerinin bildirimleri, kendi tez çalışmalarından üretilmiştir. Bildiri Özetleri Kitabı, Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin 27. maddesinin yedinci fıkrası uyarınca hazırlanmış ve yayımlanmış olup öğrencilerin akademik faaliyetlerini belgelendirmesinde resmi dayanak olarak kullanılabilir.

MADDE 27 – (Değişik:RG-23/9/2024-32671)

(7) Tez savunması öncesinde, öğrencinin tez danışmanının onayıyla, Üniversite tarafından düzenlenen Lisansüstü Çalışmaları Konferansında ya da Üniversite içinde veya dışında düzenlenen bir bilimsel toplantıda tez çalışması ile ilgili İbn Haldun Üniversitesi adresli sunum, bildiri, hakemli bir dergide basılmış veya basıma kabul edilmiş makale, basılmış veya basıma kabul edilmiş kitap ya da kitap bölümü çalışmalarından birini yapmış ve bu durumu Enstitü Müdürlüğüne teslim edeceği bir belge ile kanıtlamış olması gerekir. Öğrenci, yüksek lisans tezi için hakemli bir dergide basılmış veya basıma kabul edilmiş makalesini doktora için aranmayan şartında kullanamaz.

Academic Compliance Statement

This volume contains the abstracts of the papers presented at the Ninth Graduate Studies Conference (Gradcon), organized annually by the School of Graduate Studies of Ibn Haldun University. The papers presented by the graduate students are derived from their respective thesis research.

This Book of Abstracts has been prepared and published in accordance with Article 27, Paragraph 7 of the Regulation on Graduate Education of the School of Graduate Studies of Ibn Haldun University. It may serve as an official record for documenting the academic activities of the students in accordance with the provisions of the said Regulation.

ARTICLE 27 – (Change:RG-23/9/2024-32671)

(7) Prior to the thesis defense, and subject to the approval of the student's thesis advisor, the student must have completed at least one of the following scholarly activities related to the thesis research: a presentation or paper affiliated with Ibn Haldun University delivered at the Graduate Studies Conference organized by the University or at a scientific meeting held within or outside the University; an article published or accepted for publication in a peer-reviewed journal; or a book or book chapter published or accepted for publication. The student must document compliance with this requirement by submitting appropriate evidence to the Directorate of the School of Graduate Studies. An article published or accepted for publication in a peer-reviewed journal that has been used to satisfy this requirement for a master's thesis may not be counted toward the publication requirement prescribed for a doctoral degree.

Table of Contents

Foreword	19
Representing Islamic Identity in “Mehmed Fatihler Sultanı”: A Critical Study of Values and Religious Symbols Manal Matari	23
Framing Gender and Reproducing Stereotypes in Algerian Drama: Representations of Conservatism and Liberalism in the Series “Ahwal Anas” Asma Kammas	25
The Role of Media and Digital Literacy among Journalists in Enhancing Digital News Quality: Perspectives from Multimedia Groups in Ghana Falira Islam Abdullah	27
Korku Sinemasında Geleneksel ve Dijital Animasyon Tekniklerinin Estetik ve Anlatısal Bağlamda İnşası: “Coraline” ve “Monster House” Örneği Ceyda Caner	29
The Ottoman Intellectual’s Practices of Reception and Localization of Cinema Abdullah Şahin	31
Fransız Sinemasında Cezayir Diasporasının Mekânsal Temsili Zeynep Öncül	33
Islamically Integrated Workbook Intervention for Religious Obsessive-Compulsive Disorder: A Pilot Study Enes Kaban	35
Exploring the Role and Effectiveness of AI-Based Tools in Psychological Counseling: Facilitating and Challenging Factors Dilara Yıldırım	37
Beyaz Yaka Çalışanların Yapay Zekâ Algıları ve Teknostress Deneyimleri: İş Güvencesi Algısı Bağlamında Nitel Bir İnceleme Cennet Tuğba Kılı	39

The Relationship Between Dependence on Artificial Intelligence, Creativity, and Academic Motivation Among University Students Abdullah Ortak	41
Geleneksel Eğitimden Montessori Eğitim Modeline Geçiş Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Öğrencilerle İlgili Deneyimlerinin İncelenmesi: Bir Fenomenolojik Çalışma Elif Tuğba Altunel	43
An Examination of the Relationships Between Interaction with Artificial Intelligence Tools, Loneliness, and Attachment Tendencies Among White-Collar Workers: A Mixed-Methods Study Zeynep Esra Yılmaz	45
Tahkimde Menfaat Çatışması Enes Taha Oflaz	47
Limited Şirketlerde İntifa Senetleri Emine Beyza Kahraman	49
Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğunda Alacaklıların Yansıma (Dolaylı) Zararlarının Tazmini ve TTK m. 556/2 Uyarınca Dava Hakkı Çiğdem Kıyak	51
The Impact of Governance, Financial Development, Financial Inclusion and Financial Technology on Green Growth: Global Analysis Using Dynamic Panel Threshold Model Kashif Amin - Arab Dahir Hassan	53
Can FinTech Build Financial Resilience? Causal Machine Learning Evidence from 35 African Countries Salim Saidy	55
Currency Collapse, Conflict, and the Cost of Survival: Drivers of Food Price Inflation Across Different Authorities in Yemen Nuha Al-Ziyadi	57
Carbon Pricing and the Renewable Electricity Transition Marwa Mursal	59
The Role of Social Entrepreneurship in Alleviating Poverty: A Comparative Study of Impact, Scalability, and Sustainability in Refugee Communities Sajad Hussain	61
AI Trust in the Turkish Finance Sector Khaled Soubra	63

Why are Family-Owned Businesses Unable to Sustain beyond the Second Generation: A Case Study in Türkiye and Burkina Faso Abdoul Halim Kabora	65
Artificial Intelligence Capability and Strategic Decision-Making Performance: An Empirical Investigation Muhammed Ali Selçuk	67
Achieving Sustainable Business through Digital Leadership: Building Antifragile Organizations via AI Capability under the Moderating Role of Green Innovation Capability in the Energy Sector of Emerging Markets Alireza Ghezel - Umit Hacıoğlu	69
Ethiopia's Pursuit of Maritime Access: Power Transition in the Horn of Africa's Maritime Hierarchy Hasna Jebel Abagero	71
Peaceful versus Violent Regime Collapse in South Asia: A Comparative Study of Sri Lanka, Bangladesh and Nepal Farzana Faiza	73
Role of Gender in Political Affiliation and Polarization of Gen-Z Males: A Case Study of US Politics Gökmen Eker	75
Strategic Exceptionalism in the International System: Analyzing Israel's Supra-legal Stance within the Context of Global Power Politics Dilara Çördük	77
The Transformation of Saudi Arabian Foreign Policy Under Mohammad bin Salman: A Neoclassical Realist Analysis Matlab Azizli	79
Ottoman Solidarity Discourse in Syria, 1915-1918 Ahmad Abazeid	81
Financial Administration and Informality in the 17th Century Ottoman Empire: A Study on Personal Correspondence of Başmuhasebe Halifesi Ahmed Mehmet Can Mutlu	83
Rodosçuk in the Harshes Winter: Provisioning of Istanbul in the Winter of 1708-1709 Yunus Sürün	85
<i>Nazar</i> : Reclaiming the Pedagogy of Gaze and Visual Sovereignty from Cybernetic Capitalism Yuen Yee Tam	87

A Sensory History of <i>Ezan</i> in the Ottoman Soundscape Sevdener Dağdelen	89
Meta-Level Analysis of Academic Discourse on Syrian Migration in Turkey: Ideology, Narrative, and Knowledge Production Ümmühan Gülsüm Armutçu	91
Moral Exemplarism and Prophethood: Rethinking Moral Authority through Islamic Tradition Maya Maurer	93
A Thesis on Thesis Writing: Alienation in the Thesis Writing Process Ayşegül Şafak	95
Yapay Zekânın Anonim Şirketler Yönetim Kuruluna Üyeliği ve Sorumluluğu Büşra Aydın	97
KVKK m. 9 Değişikliği Ekseninde Kişisel Verilerin Yurt Dışına Aktarımı: Standart Sözleşmelerde Uygulama Sorunları ve Çözüm Önerileri Emre Ergin	99
Yapay Zekâ Destekli Tahkim Kararları ve Hakemin Hukukî Sorumluluğu Enes Ekici	101
İş Hukukunda Algoritmik Ayrımcılık: Yapay Zekâ ve Veri Temelli Karar Sistemlerinin Hukukî Sınırları Av. Hilal Fatmanur Kaya	103
Ticari Sırların Haksız Rekabet Hukuku Ekseninde Korunması Bakımından AB 2016/943 Sayılı Direktifin Maddi Sınırları ve Türk Hukuku Açısından Bir Değerlendirme Mehmet Yalçın	105
Data Access in the Digital Era: The Practice of Web Scraping and Applicable Legal Framework Nurseda Dayı	107
Post-Seküler Kimlik ve Mizah: <i>Ramy</i> ve <i>Doğu</i> Dizilerinde Modern Müslüman Temsili Zeynep Sude Erilli Kuloğlu	109
Biçimsel ve Entelektüel Fonksiyonlarıyla Negatif Alan: Son Dönem Türk Sineması Örneği Zeynep Sekiz Kasım	111
Üretken Yapay Zekâ ile Ticari Video Prodüksiyonunda Profesyonel İş Akışlarının Dönüşümü: Dijital İçerik Üreticileri Üzerine Nitel Bir Araştırma İklîma Ayaz	113

The Role of Social Media in the Sociolinguistic Transfer of Algerian Dialect: Arab Audience Interaction on the Pages of “Norene Harid” and “Phobia Isaac” Soumeya Kammas	115
Artificial Intelligence and Journalism: Applications, Risks, and Advantages of AI Support in Economic and Financial Journalism Mahmut Çil	117
Optimizing Service Quality from Check-in to Boarding: A Lean Six Sigma (Dmaic) Approach at Tarco Aviation Zafir F. M. Mohamed	119
Passenger Behavioral Intention Toward Mobile Check-In And E-Boarding Passes: A Technology Acceptance Model 2 Approach S M Ibrahim Zaman - Ali Osman Kuşakcı	121
The Impact of Digitalization on Employee Motivation in the Aviation Sector: The Mediating Role of Technostress İlhan Tan	123
How Does Service Quality Influence Passenger Satisfaction at Royal Air Maroc? Rakia Dogan	125
Communication Errors in Aviation Khaullah Jemal Ali	127
Understanding Passenger Expectations and Satisfaction Levels from In-Flight Entertainment in the Age of AI: A Demand Analysis of Personalization Potential Owaim Faris	129
Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukukî Sorumluluğu ve Sorumluluk Davası Hilal Sümeyye Şahin	131
The Impact of Force Majeure on the Right of Recourse in Checks Simge Seyhan	133
Yapay Zekânın Hukukî Kişiliği Muhammed Enes Durmuş	135
Aile Arabuluculuğu Modelleri ve Karar Verme Mekanizmaları: Hukuk, Nöro-Psikoloji ve Teknik Süreçlerin Disiplinlerarası Analizi Zeynep Yavuz	137
An Evaluation of AI-Generated Voice and Image Content in Terms of Personality Right Violations Hazal Sarıkaya	139

Drone Teknolojileri ile Hava Trafik Yönetim Sistemlerinin Entegrasyon ve Regülasyon Süreçleri Mukaddes Tatlıgöl	141
Conspiratorial Thinking as a Mode of Reception and Meaning-Making in Contemporary Visual Communication: The Case of “Leave the World Behind” Habiba Mohamed	143
“The Last Man Has Brainro”: A Nietzschean Analysis of Tiktok Culture, Digital Nihilism, and Affective Publics Edna Hacimic	145
Dijital Çağda İnanç ve Aidiyetin Yeni Biçimleri: Dijital Platformlarda Manevi Deneyimin Dönüşümü Merve Gül Çoban	147
Actors’ Facial Features as Semiotic Signs in Cinema: Barthesian Analysis of Joker (2019) Abdulrahman Khaled	149
The Role of Discord in Shaping Protest Discourse Among Moroccan Youth: The Case of Gen Z Movements in 2025 Khadija Agnaou	151
Tüketicilerin Helâl Sertifikasyon Sistemine Yönelik Etik Algı: Nitel Bir Araştırma Zehra Kır - Mahmut Arslan	153
Gıda sektöründe Dijital İkiz Dönüşümü: Ön Fizibilite ve Önleyici Bakım Gereksinim Analizi, Eksun A.Ş. Fatıma Büşra Bozdoğan	155
Determinants of Airline Customer Experience Across Regions: A Comparative Analysis of Net Promoter Score and Customer Satisfaction in an Airline Operating in Türkiye İlker Oler	157
Inter-Organizational Coordination and Communication Between Airlines and Ground Handling Agents: Implications for On-Time Performance at an International Airport Ahmad Yacoub	159
The Impact of Artificial Intelligence on Decision-Making in the Travel Industry Abdelrahman Alrai	161
Beyond the Ticket: The Strategic Role of Ancillary Revenue in Airline Profitability and Business Model Evolution Hasan Bashemakh	165

Thirst for Power: A Comparative Study of Politicising Ethnic Rivalry in Northern and Southern Ghana (2016-2024) Zakiyatu Dumah Iddrisu	167
Challenging the Patron: Subordinate Contestation in Declining Hierarchical Orders Suhail Ahmad Khan	169
Being in its Absoluteness and Finiteness: A Comparative Ontology of Baruch Spinoza and Ahmed Avni Konuk Ömer Faruk Bulut	171
Reassessing Kant's Transcendental Idealism Alıbay Pırnazarlı	173
Coping Strategies of Alppian Elder Parents from Intergenerational Perspective: Aleppo and Istanbul Dima Faress	175
A Communication Network of an Ottoman Pasha in the 17th Century: Correspondence Between Siyavuş Pasha and His Kethüda Abdülmümin Ulaş Can Zorlu	177
An Analysis of Female Succession Rights in Medieval England: Empress Matilda and Elizabeth of York Berfin Taşdemir	179
The Middle East at a Critical Juncture: Armed Non-State Actors and the Transformation of Sovereignty and Statehood Fadwa Elshalaby	181
Understanding the Ottoman State through the Language Textbooks of Early 20th Century Büşranur Kocaer	183
Yazılım Lisans Sözleşmelerinin Hukukî Niteliği, Fesih Türleri ve Sonuçları Ali İhsan Özgül	185
Gazze'de İnsani Yardımın Engellenmesi: Uluslararası Hukukun Etkinliği ve Kurumsal Tıkanıklıklar Selman Alçep	187
Kural Yazma Mantığı: Leibniz'in Fikirleri ve Modern Hukuka Etkisi Rabia Türk	189
İdarenin Kurduğu Vakıflar Aracılığıyla Kamu Hizmetinin Yürütülmesi Neslihan Evcı	191

İdarenin Sınır Güvenliği Faaliyetlerinde Teknolojik Dönüşümün Hukukî Çerçevesi	
Meryem Dünder Kurtuluş	193
İslâm Dünyasında Beyin Ölümü Mevzuatının Karşılaştırmalı Bir İncelemesi: Fetva-Kanun İlişkisi	
Mustafa Karapınar	195
Şa'rânî'nin Zayıf Hadisle Amel Etme Şartları ve Temel Yaklaşımı	
Abdulselem Yiğit	197
Beğavî ve Zemahşerî'nin Tefsirlerinde Müteşabih Ayetlerin Te'vili: Karşılaştırmalı Bir İnceleme	
Samia Atmar	199
The Authority of Sunnah in the Arab World: A Study of the Intellectual Motivations Between Classical Mu'tazilite Thought and the Contemporary Qur'anist Movement	
Mariam Ahmed Mohamed Mahmoud Goma'a	201
Ebü Nasr el-Haddâdî'nin <i>el-Medhal li 'İlmi Kitâbillâhi Teâlâ</i> Adlı Eseri	
Mumina Saidova	203
The Juristic Maxims of Fundamentals (<i>Al-Qawâ'id al-Uşûliyyah</i>) and Their Jurisprudential Applications in <i>Al-Maydânî's Al-Lubâb</i>	
Halima Cheikh Saleh	205
Critiques of Ibn 'Aţîyya in Ibn 'Arafa's Tafsîr	
Risalet Ahmet İbrahim	207
Thematic Interpretation of Sûrah <i>al-Hujrât</i> As a Model For Restorative Mediation	
Abdullahi Ibrahim	209
İbnü'l-Cevzi'ye Göre Hadis İlimleri ve Onun <i>El-Mevdû'at</i> Kitabının Girişindeki Hadis İlmî Çalışması	
Rukiye Kaşgarlı	211
Kur'an ve Tefsir Düşüncesinde Şah Veliyyullah Çizgisini Temsil Bakımından Diyobendî Ekolü Müfessirleri	
Faizan Ur Rehman	213
Dinî Söylemden Siyasal Meşruiyete: 1453 İstanbul'un Fethi Bağlamında Papalık Otoritesi ve Doğu Roma Kilisesi Siyasal Meşruiyetin Dinî Temelleri ve Dönüşümü	
Ayşenur Çelebi	215

Ebû Hâtim er-Râzî'nin Sahâbe Bilgisini Tespitte Başvurduğu Yöntemler Erdem Öztürk	217
A Study of the Incidents and Events of Surah <i>At-Tawbah</i> in the Light of the Sources of Qur'anic Exegesis (<i>al-Tafsir</i>), Prophetic Biography (<i>al Sirah</i>) and History Mahamadou Tambaou	219
The Tafsir <i>Bayân al-Furqân fî Tarjamat al-Qur'ân</i> by Shaykh Muhammadjan Molla Rustam Oğlu and His Method of Qur'anic Exegesis Umarkhon Rakhimov	221
Epistemology in Contemporary <i>Kalâm</i> Books as Reflected in The Works of Saeed Foudah Fazilet Hanzade	223
Dindarlığın Ahlâkî Uzaklaşma Üzerindeki Etkisinde Empatinin Aracı Rolü Nurettin Topal - Prof. Dr. Hasan Kaplan (Tez Danışmanı)	225
Abstract Title Rupture and Resilience: A Comparative Analysis of Muslim-Christian Relations in Sokoto Metropolis Before and After the 2022 Blasphemy Crisis Hassan Usman Dingyadi	227
Waldensianism: A Christian Heterodoxy from the Middle Ages to the Reformation Betül Kalfa	229
Gebelere Yönelik Manevi Temelli Farkındalık Programının Geliştirilmesi ve Katılımcı Deneyimleri: Nitel Ön Bulgular Emine Beyza Güneş	231
İnanç ve Estetik Algı: Dindarlık ve Sanatsal Tutum İlişkisi Üzerine Nicel Bir Araştırma Ebrar Yanık	233
Digital Missionary Work in Türkiye: The Case of Kutsalkitap.org Feyza Başkan	235
Genç Yetişkinlerde Yas Sürecinde Dinî Başa Çıkma ve Anlam Arayışı: Din Psikolojisi Perspektifinden Nitel Bir Araştırma Kübra Nur Rençber	237
Yapay Zekâ Teknolojilerinin İngilizce Öğretiminde Kullanımı: Uygulama Örnekleri ve Öğretmen Görüşleri Esra Kahraman	239

Özel Öğrenme Güçlüğü Yaşayan Öğrenciler İçin Yapay Zekâ Destekli Eğitimin Öğrenme Başarısı Üzerine Öğretmen Görüşleri Ayşenur Erdem	241
Özel Gereksinimli Çocukların Toplumsal Uyumunda Aile ve Okulun Rolü Ayşe Kaya - Adem Yurdunkulu	243
Uçuş Gecikmelerinin Makine Öğrenmesi Yöntemleriyle Tahmini Oğuzhan Erdemir	245
Makine Öğrenmesi ile Visseral Yağ Riskinin Tahmini: NHANES 2011-2018 Klinik, Demografik ve Yaşam Tarzı Verileri Üzerine Bir Çalışma Yüstra Şengül	247
Çevresel Durum Tahmini için Yapay Zekâ Destekli Hava Durumu ve Trafik Analizi İstanbul, Ankara ve Antalya Havalimanları Rukiye Karahan	249

Foreword

It is our great pleasure to present the Proceedings of the 9th Graduate Studies Conference, held at Ibn Haldun University on 13 May 2026. This volume brings together the abstracts of the research presented by graduate students and early-career scholars who participated in this annual gathering of academic inquiry, intellectual exchange, and scholarly engagement.

The Graduate Studies Conference has become an important academic tradition at Ibn Haldun University. It serves as a platform where emerging researchers share the findings of their ongoing work, receive constructive feedback from peers and faculty members, and contribute to broader scholarly conversations. The ninth edition of the conference once again demonstrated the vibrancy, diversity, and intellectual ambition of our graduate community.

The contributions collected in this volume span a wide range of disciplines within the humanities and social sciences, including political science and international relations, economics, sociology, management, law, psychology, education, media and communication studies, and cinema studies. The research presented addresses many of the most pressing issues of our time: artificial intelligence and its social implications, sustainable development, governance and public policy, migration and diaspora, identity and representation, conflict and economic resilience, educational transformation, mental health, and legal institutions. While the topics are diverse, they share a common commitment to rigorous inquiry, methodological pluralism, and the pursuit of meaningful solutions to contemporary challenges.

One of the most striking features of this year's conference was its international character. The participants represented a wide range of countries, cultures, and academic backgrounds, reflecting the global outlook that lies at the heart of Ibn Haldun University's mission. The resulting exchange of

perspectives enriched the discussions and highlighted the value of comparative and interdisciplinary approaches to research.

The proceedings also testify to the growing importance of graduate scholarship in advancing knowledge. Many of the studies included here engage with emerging questions that have yet to receive sustained scholarly attention, while others revisit established debates through innovative theoretical frameworks, methodological tools, or empirical evidence. Together, they demonstrate the capacity of graduate researchers not only to participate in academic conversations but also to shape them.

We would like to express our sincere gratitude to all presenters, moderators, faculty members, reviewers, and conference participants whose contributions made this event possible. We are particularly grateful to the School of Graduate Studies of Ibn Haldun University for its continuous support of graduate research and academic excellence. We also extend our appreciation to the organizing committee, whose dedication and professionalism ensured the successful realization of the conference.

As editors, we hope that this volume will serve not only as a record of the conference but also as a source of inspiration for future research and collaboration. The studies presented here reflect the curiosity, perseverance, and scholarly promise of a new generation of researchers. We are confident that many of these projects will continue to develop and make significant contributions to their respective fields in the years ahead.

Editors

Doç. Dr. Idir Lika

Doç. Dr. Ömer Faruk Erol

Dr. Öğr. Üyesi Rahime Arzu Ünal

About the Editors

Idlir Lika is an Associate Professor of Political Science and Vice Dean of the School of Graduate Studies at Ibn Haldun University in Türkiye. He specializes in comparative politics of ethnicity and nationalism, with a regional focus on the Balkans and Southeastern Europe. His research has been published in leading area studies journals such as *Mediterranean Politics*, *Nationalities Papers*, *Ethnic and Racial Studies*, and *Problems of Post-Communism*.

Ömer Faruk Erol is an Associate Professor of Law and Dean of the School of Graduate Studies at Ibn Haldun University in Türkiye. He specializes in administrative and public law as well as law and technology, with a particular focus on algorithmic regulation, computational law, and aviation regulation. His research bridges legal theory and emerging technologies, examining the governance of artificial intelligence and the regulatory challenges of digital transformation. He is the author of *Algoritmik Regülasyon (On İki Levha, 2023)* and has contributed to international handbooks and peer-reviewed journals in the fields of public law and law and technology.

Rahime Arzu Ünal is an anthropologist specializing in the intersections of gender, migration, nationalism, secularism, and Muslim material cultures. She is currently a faculty member in the Sociology Department at Ibn Haldun University, where she also serves as the Vice-Director of the School of Graduate Studies. Her publications include articles in journals such as *Material Religion*, *Contemporary Islam: Dynamics of Muslim Life* and *Hawwa*, as well as chapters in edited volumes like *Beauty and the Norm*, and *Islamic Fashion and Anti-Fashion*.

Representing Islamic Identity in “Mehmed Fatihler Sultanı”: A Critical Study of Values and Religious Symbols

Manal Matari*

Abstract

This research examines the representation of Islamic identity in the Turkish historical drama series *Mehmed Fatihler Sultanı* through a critical visual and semantic analysis grounded in Stuart Hall’s theory of representation, Saussurean and Peircean semiotics, and Althusser’s concept of the ideological state apparatus. The study analyzes how Islamic identity is constructed and articulated through dramatic and cinematic elements such as directing, cinematography, music, dialogue, and religious symbolism. It further examines the Islamic values foregrounded within the narrative and the audiovisual strategies through which they are reinforced, as well as how these representations are positioned within interpretive frameworks available to the audience. Additionally, the study situates this representation within contemporary ideological discourse in Turkey, particularly narratives that connect Islamic identity to national belonging. The analysis is based on a qualitative examination of selected scenes from the second season and investigates how religious values and symbols are discursively constructed within the series and articulated in relation to contemporary Turkish cultural and political contexts.

Key Words: Islamic identity, *Mehmed Fatihler Sultanı*, Representation Theory, Religious Symbols and Islamic Values.

* Ibn Haldun University, Radio, Television and Cinema MA Program, manal.ali@stu.ihu.edu.tr

Framing Gender and Reproducing Stereotypes in Algerian Drama: Representations of Conservatism and Liberalism in the Series “Ahwal Anas”

Asma Kammas*

Abstract

This thesis examines the representation of social values and gender roles in the Algerian television series “Ahwal Anas” (People’s Circumstances), directed by Haroun Letalat, Amine Sidi-Boumediene, and Idriss Benchernine. It explores how cinematic techniques and narrative strategies are used to construct and reinforce meanings related to conservatism and liberalism, particularly through the portrayal of men and women. This study is situated within the broader context of Algerian audiovisual production, which has historically been influenced by structural constraints and significant French influence in training, funding, and co-production practices. This influence raises fundamental questions about cultural identity, representation, and ideological framing in contemporary Algerian media.

The main objective of this research is to analyze how “Ahwal Ennas” frames gender roles and how it reproduces or challenges gender stereotypes within the tension between conservative and liberal value systems. The research addresses pivotal questions concerning the representation of male and female characters, the relationship between gender and power and social roles, and how narrative elements contribute to shaping ideological stances. This study adopts a qualitative and interpretive approach, employing framing analysis, critical discourse analysis, and visual analysis. It examines narrative structures, character development, dialogue, costumes, and socioeconomic symbols across the series’ three seasons to understand how meaning is constructed and communicated.

* Ibn Haldun University, New Media and Communication MA Program,
asma.kammas@stu.ihu.edu.tr

The findings indicate that the series significantly reinforces binary representations of gender. Conservative male characters are frequently portrayed as authoritarian, emotionally detached, and associated with religious fundamentalism, while liberal male characters are depicted as modern and successful. Similarly, conservative women are often portrayed as oppressed and marginalized, while liberal women are depicted as independent, educated, and empowered. These portrayals reflect broader ideological influences, including those of French cinematic traditions, and contribute to shaping public perceptions of gender and social values.

This research contributes to the fields of media studies, gender studies, and cultural studies by offering a focused analysis of Algerian television drama as a site of ideological negotiation. This study sheds light on the role of media in reproducing or challenging social norms and offers practical insights for filmmakers and media professionals to foster more balanced and culturally contextualized representations. Ultimately, the study underscores the importance of critical engagement with media discourses to understand the evolving dynamics of identity, gender, and cultural expression in Algerian society.

Key Words: Gender representation, Algerian media, Conservatism vs. Liberalism, Framing analysis.

The Role of Media and Digital Literacy among Journalists in Enhancing Digital News Quality: Perspectives from Multimedia Groups in Ghana

Falira Islam Abdullah*

Abstract

The rapid growth of digital media has changed journalism in Ghana by enabling faster news delivery, reaching more people, and encouraging greater audience interaction. At the same time, these changes have raised concerns about misinformation, credibility, and the quality of digital news. This study looks at how media and media literacy among journalists affect the quality of digital news in Ghanaian multimedia organizations. It measures journalists' media and digital literacy, examines how they use these skills in news production, and identifies challenges they face in improving news quality. The research also explores what journalists consider key indicators of good digital news and examines how literacy skills relate to the credibility, accuracy, and ethics of digital news content. Using both surveys and interviews with journalists, editors, and media managers from selected organizations in Ghana, the study expects to find that higher media and digital literacy lead to better verification, more ethical reporting, more reliable content, and greater audience trust. This research contributes to understanding journalism quality in new digital media settings and offers practical guidance for newsroom training, policy, and skill-building in Ghana's multimedia sector. It helps explain how literacy skills shape news production in developing media systems and offers evidence to guide efforts to support responsible digital journalism in Ghana and similar places.

Key Words: Digital Media Literacy, Digital News Quality, News Credibility, Ghana.

* Ibn Haldun University, New Media and Communication MA Program,
falira.abdullah@stu.ihu.edu.tr

Korku Sinemasında Geleneksel ve Dijital Animasyon Tekniklerinin Estetik ve Anlatısal Bağlamda İnşası: “Coraline” ve “Monster House” Örneği

Ceyda Caner*

Özet

Animasyon sineması çoğunlukla çocuklara yönelik filmlerin yer aldığı bir alan olarak görülse de korku temasının işleyen yapımlar da bu alan içinde önemli bir yer tutmaktadır. Korku sinemasında atmosfer hikâye içeriğinin yanı sıra görsel ve işitsel unsurlarla da kurulmaktadır. Animasyon sinemasında gerçekliğin doğrudan ekrana yansıtılmasından ziyade kurgusal bir dünya yaratıldığı için karakterlerin görünüşleri, davranışları ve mekanların tasarımı gibi unsurların istenilen şekilde değiştirilerek korku estetiğinin özgün bir biçimde üretilmesine imkân sağlamaktadır.

Geleneksel ve dijital animasyon teknikleri, yapım sürecinde karakterden mekâna kadar tüm unsurları üretmek için farklı yolları tercih etmektedir. Geleneksel animasyon tekniklerinden olan fotoğraflama yoluyla oluşturulan stop-motion tekniği, korku inşasını dokunsal, maddesel bir boyutta sunmaktadır. Dijital animasyon tekniklerinden olan 3D (üç boyutlu) animasyon tekniği, korku inşasını akışkan ve pürüzsüz bir görsel üzerine kurmaktadır. Bu teknik ile üretilmiş animasyon yapımlarında gerçeğe en yakın şekilde sunum yapılmaya çalışılmaktadır.

Bu araştırmanın amacı, geleneksel ve dijital animasyon tekniklerinin korku estetiğini ve anlatısını nasıl inşa ettiğini incelemektir. Bu doğrultuda, geleneksel animasyon tekniğini temsilen stop-motion ve dijital animasyonu temsilen ise 3D animasyon tekniklerinin sunduğu farklı estetik tercihler ele alınacaktır. Bu tekniklerin; karakter tasarımı, mekân tasarımı, hareket, ışık ve gölge kullanımı ve görsel doku gibi unsurlar aracılığıyla korku estetiğini nasıl farklı biçimlerde inşa ettiğine

* İbn Haldun Üniversitesi, Radyo Televizyon ve Sinema Yüksek Lisans Programı, ceyda.caner@stu.ihu.edu.tr

odaklanmaktadır. Bu kapsamda Şu sorulara yanıt aranmaktadır: “Animasyon teknikleri korku atmosferinin kurulumu üzerinde nasıl bir rol oynamaktadır?” ve “Farklı animasyon teknikleri anlatı yapısını ve görsel dili nasıl dönüştürmektedir?”

Araştırmada nitel bir yöntem olan göstergebilimsel analiz yöntemi kullanılacaktır. Örneklemler olarak stop-motion animasyon tekniğini temsilen Coraline (2009) ve dijital animasyon tekniğini temsilen Monster House (2006) filmleri seçilmiştir. Analiz sürecinde karakter ve mekân tasarımı, hareket, ışık ve gölge kullanımını gibi estetik unsurlar ile iki tekniğin ne gibi farklılıklarla anlatı kurduğu anlatımla beraber değerlendirilecektir.

Araştırmanın bu aşamasında; stop-motion tekniğinin maddesel ve dokunsal yapısı nedeniyle daha tekinsiz ve rahatsız edici bir atmosfer kurma potansiyeline sahip olduğu; 3D animasyonun ise akışkan ve pürüzsüz yapısıyla dinamik bir görsel anlatıyla korkuyu daha bütünlüklü bir anlatıyla oluşturabileceği öngörülmektedir.

Bu çalışma, animasyon tekniklerinin yalnızca teknik bir tercih olmadığı aynı zamanda korku estetiği ve anlatı kurulmasında belirleyici bir rol oynadığını ortaya koyarak animasyon ve korku sineması literatürüne katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Animasyon, Korku, Stop-motion, 3D Animasyon.

The Ottoman Intellectual's Practices of Reception and Localization of Cinema

Abdullah Şahin*

Abstract

The arrival of cinema in the Ottoman Empire in 1896 was not just a technological innovation, but also a “mental odyssey” within the visual world of the 19th century. This study examines the reception of cinema through late Ottoman intellectuals’ fictional and biographical texts. My central hypothesis is that, rather than being an “unexpected invention,” cinema was perceived as an “inevitable consequence” of the visual groundwork established by the culture of representation in photography and literature. Within this research scope, I will analyse localisation practices, such as Refik Halit Karay’s definition of cinema as a “living photograph” in relation to the Karagöz tradition, Hüseyin Rahmi Gürpınar’s description of sound cinema as “talking cinema,” and the “point of view” technique employed by Rezaizade Mahmut Ekrem in *Araba Sevdası*. Thus, I will initiate a discussion about the perspective of Ottoman intellectuals on cinema, ranging from Ahmet Rasim’s cinematic language, crafted like a “recording device,” to the ontological meanings Ahmet Haşim attributed to cinema’s darkness. I will examine these works using the method of cultural reception. As early cinema historian Yuri Tsivian noted, every human behaviour and reaction is a culturally constructed act, meaning styles of reaction towards the new naturally vary across cultures. Building on this observation, while the invention of cinema is universally accepted, I will use cultural reception to examine how Ottoman intellectuals received it and how it was localised by linking it to traditional viewing practices. In my study, I will use comparative text analysis as a second method, forming the backbone of

* Ibn Haldun University, Radio, Television and Cinema MA Program,
abdullah.sahin@stu.ihu.edu.tr

my thesis by blending fictional texts with lived experiences. I will conduct this comparison along two axes. Firstly, I will contrast cinematic scenes in the fictional works of late Ottoman intellectuals with the cinematic experiences recounted in their memoirs. Secondly, I will conduct a periodic comparison. Using the 1901-1908 disruption in literary activities as a boundary, I will compare works from 1896-1901 with those from 1908-1915. The findings primarily indicate that, rather than resisting cinema, Ottoman intellectuals sought to localise this new technology within their own cultural codes. Furthermore, before the 1901-1908 period, cinema was merely ‘curiosity and entertainment’; however, after 1908, it became an “effective educational method.” This study is expected to significantly contribute to research on “Cinema in the Ottoman Empire” within the context of reception and localisation practices.

Key Words: Cinema in the Ottoman Empire, Cinematography, Short Story, Novel, Memoir.

Fransız Sinemasında Cezayir Diasporasının Mekânsal Temsili

Zeynep Öncül*

Özet

Sinemadaki diaspora hikayelerini sadece dünyadaki nüfus hareketlilikleri kapsamında değerlendirmek mümkün değildir. Diaspora sinemasının arka planında kimlik çatışmaları ve arayışlarının toplumsal hafızadaki izleri yer almaktadır. Söz konusu toplumsal hafıza sömürgeci ülkelere sömürgelerinden gelip yerleşen topluluklarca kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır. Fransa özelinde bakıldığında ülkedeki Cezayir diasporasının, iki halk arasında sömürgecilik geçmişinin oluşturduğu kırılmalı sosyal yapıyı ayakta tuttuğu gözlemlenmektedir. Bu durumun Fransız sinemadaki yansımaları *ulusötesi sinema* bağlamında özgün bir inceleme alanı oluşturmaktadır. Diaspora topluluklarındaki kimlik problemi literatürde çoğunlukla sosyoloji ve antropoloji disiplinleri tarafından ele alınmış olsa da sinema, bu tartışmalarının devam bir diğer disiplin, aynı zamanda bir sanat dalı olarak kendini göstermektedir. Sinema disiplininden bakıldığında diaspora kimliğinin sinematografik mekân aracılığıyla nasıl inşa edildiği üzerine yapılan çalışmaların önemi vurgulanabilir. Bu araştırmanın temel amacı Fransız sinemasının bir parçası olarak Fransa’da yaşayan Cezayir kökenli sinemacıların, Cezayir diasporasının kimlik inşasında mekânı (ev/işyeri, banliyö/şehir merkezi gibi denklemlerde) nasıl bir anlatı aracı olarak kullandıklarını analiz etmektir. Araştırma şu soruya yanıt aramaktadır: Fransa’da diasporik öznenin tecrübe ettiği “aidiyet” ve “dışlanmışlık” gibi durumlar gündelik hayatın farklı mekanlarında nasıl ortaya çıkmaktadır? Veri seti Fransa’daki birinci ve ikinci kuşak Cezayirli yönetmenlerin amaçlı örneklem yoluyla seçilen filmlerinden oluşmaktadır. İlk kuşak yönetmenlerden

* İbn Haldun Üniversitesi, Radyo, Televizyon ve Sinema Yüksek Lisans Programı,
zeyneponcul@stu.ihu.edu.tr

Ali Ghalem'in *Mektoub* (1970) ve Mahmoud Zemmouri'nin *Prends 10000 balles et casse-toi* (1981) filmleri Cezayir diasporasının Fransa'daki ötekileştirilme tecrübeleri doğrultusunda, ikinci kuşak yönetmenlerden ise Mehdi Charef'in *Le Thé au harem d'Archimède* (1985) ve Malik Chibane'in *Hexagone* (1994) filmleri ise diasporanın Fransa'ya tutunup yaşadıkları yeri sahiplenmeye yönelmeleri doğrultusunda seçilmiştir. Çalışmadaki veri analizi yöntemi ise David Bordwell ve Kristin Thompson tarafından geliştirilen neo-formalist film analizidir. Bir nitel araştırma olarak film analizleri seçilen filmlerin anlatı-biçim bütünlüğü dikkate alınarak gerçekleştirilmektedir. Amaçlı örneklem yoluyla seçilen sahnelerdeki biçimsel unsurlar arasından öne çıkan sinematografik "aygıtlar" tespit edilmektedir. Ardından bu aygıtların filmlerin görsel üslubunda sahip oldukları "işlevler" üzerinde durulmaktadır. Yapılacak film analizleri, karakterlerin yaşadığı değişen mekânsal tecrübelerin izleyiciye "yabancılaştırma" yoluyla nasıl aktardığının açıklanmasıyla son bulmaktadır. Araştırma bulgularının filmlerdeki dış mekân tasvirlerinde çoğunlukla diasporayı ötekileştirme yönünde olduğu, iç mekân tasvirlerinde ise bireyin kendi kimliğine-kültürüne geri dönme/yenileme yönünde olması beklenmektedir. Türkiye'nin göç ve diaspora olgularını son yıllarda farklı boyutlarıyla tecrübe etmekte olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu çalışmanın Türkçe sinema literatüründeki giderek daha fazla ihtiyaç duyulan göç ve diaspora bahislerine katkı sunması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Cezayir Diasporası, Fransız Sineması, Diaspora Sineması, Göç Sineması, Mekân Temsilleri.

Islamically Integrated Workbook Intervention for Religious Obsessive-Compulsive Disorder: A Pilot Study

Enes Kaban*

Abstract

Scrupulosity—a subtype of obsessive-compulsive disorder (OCD) characterized by religious obsessions and compulsions—exhibits a high prevalence, ranging from 10% to 60% within clinical OCD populations. However, literature indicates that Muslim populations often demonstrate low utilization rates of psychotherapy due to a perceived lack of trust in secular frameworks. To bridge this clinical gap, there is an increasing need for culturally and religiously integrated interventions. This pilot study aims to evaluate the clinical efficacy and impact on cognitive mechanisms of a 12-week structured, Islamically integrated workbook intervention for individuals with religious OCD. A single-group, repeated-measures pilot design was employed. A purposive sample of five participants ($N=5$) diagnosed with religious OCD underwent a 12-week structured workbook intervention. Clinical progress was monitored at three time points: Baseline (Week 0), Mid-treatment (Week 6), and Post-treatment (Week 12). Assessment instruments included the Yale-Brown Obsessive Compulsive Scale (Y-BOCS), Penn Inventory of Scrupulosity (PIOS), Obsessive Beliefs Questionnaire-44 (OBQ-44), and Thought-Action Fusion (TAF) Scale. Data were analyzed using non-parametric Friedman ANOVA, Kendall's τ for effect size, and the Reliable Change Index (RCI) to determine individual clinical significance. Analysis revealed statistically significant improvements across all primary and secondary outcome measures. Y-BOCS total scores decreased significantly from baseline ($M=22.8$,

* Ibn Haldun University, Clinical Psychology PhD Program, enes.kaban@stu.edu.tr

Moderate-Severe) to post-treatment ($M=9.0$, Mild) ($\chi^2(2) = 10.00, p = .007, W = 1.00$). Significant reductions were also recorded in PIOS total scores and the Fear of God subscale ($p = .015$). The most robust impact was observed on cognitive mediators (OBQ-44 and TAF), with a perfect concordance rate among participants ($W=1.00$) for both scales. RCI analysis confirmed that 80% of the participants (4/5) achieved statistically reliable clinical improvement. This pilot study provides strong preliminary evidence that an Islamically integrated, workbook-based intervention is highly effective in reducing religious OCD symptoms and restructuring underlying maladaptive cognitive schemas. The findings suggest that this structured manual offers a culturally sensitive and clinically viable model for Muslim patients. These results support the potential of the intervention as a candidate for larger-scale randomized controlled trials.

Key Words: Religious OCD, Islamically Integrated Psychotherapy, Scrupulosity, Workbook Intervention.

Exploring the Role and Effectiveness of AI-Based Tools in Psychological Counseling: Facilitating and Challenging Factors

Dilara Yıldırım*

Abstract

The development of artificial intelligence (AI) technologies has led to the creation of new possibilities within psychological counseling. The current literature suggests that such tools could be beneficial and facilitatory, such as in case conceptualization, creation of psychoeducation tools, and monitoring of clients. However, it also raises important issues regarding ethical consideration, privacy, and the maintenance of the therapeutic relationship. Nevertheless, current research tends to examine these facilitating and challenging aspects separately, lacking a holistic understanding grounded in practitioners' and stakeholders' experiences. The aim of this research study is to explore the facilitating and challenging factors related to the use of AI-based tools in the process of psychological counseling. The central research questions focus on identifying how these tools support counseling practices and what limitations or risks they introduce in real-world contexts. Adopting a qualitative research design, the research applies a semi-structured interview method with a purposive sample size of 15 participants: five academic experts, five field practitioners, and five graduate students in psychological counseling. Data will be collected through interviews and will be analyzed using thematic analysis to identify recurring patterns and key themes related to AI integration in counseling. Preliminary findings indicate that AI-based tools provide significant benefits in terms of time efficiency, access to diverse resources, and assistance in structured tasks such as content creation and initial case formulation. However,

* Ibn Haldun University, Guidance and Psychological Counseling MA Program,
dilara.yildirim@stu.ihu.edu.tr

participants also discuss critical concerns, including the risk of over-reliance, lack of empathy, and ethical issues regarding confidentiality and professional responsibility. This study will contribute to the expanding body of research on AI-based tools in counseling services by presenting a holistic perspective, including both facilitating and challenging factors. The research findings are significant from a practical perspective, highlighting the need for ethical guidelines and competency development programs. In conclusion, although AI-based tools provide significant opportunities for improving psychological counseling practices, it is essential to consider human-centered values and professional standards for their ethical use.

Key Words: Artificial Intelligence, Psychological Counseling, AI-Based Tools, AI in Mental Health.

Beyaz Yaka Çalışanların Yapay Zekâ Algıları ve Teknostress Deneyimleri: İş Güvencesi Algısı Bağlamında Nitel Bir İnceleme

Cennet Tuğba Kılıç*

Özet

Yapay zekâ teknolojilerinin kurumsal yaşamda giderek daha görünür hâle gelmesi, beyaz yaka çalışanların iş yapış biçimlerini, teknolojiyle kurdukları ilişkiyi ve çalışma yaşamına yönelik değerlendirmelerini önemli ölçüde dönüştürmektedir. Bu dönüşüm yalnızca verimlilik, hız ve otomasyon gibi olumlu yönleriyle değil; aynı zamanda çalışanlar üzerinde oluşturduğu sürekli uyum baskısı, belirsizlik, kontrol kaybı hissi ve teknoloji kaynaklı stres deneyimleriyle de dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, çalışanların yapay zekâyâ yönelik algılarının teknostress deneyimleriyle nasıl ilişkilendiğinin incelenmesi önem kazanmaktadır. Özellikle yapay zekâ uygulamalarının yaygınlaşmasıyla birlikte çalışanların işlerinin geleceğine, rollerinin dönüşümüne ve çalışma yaşamındaki konumlarına ilişkin algılarının bu deneyimi nasıl şekillendirdiği üzerinde durulması gereken bir mesele olarak öne çıkmaktadır.

Bu araştırmanın amacı, beyaz yaka çalışanların yapay zekâyâ yönelik algılarını, teknostress deneyimlerini ve bu deneyimlerin iş güvencesi algısı bağlamında nasıl şekillendiğini incelemektir. Araştırma kapsamında, çalışanların yapay zekâyâ hangi durumlarda fırsat, hangi durumlarda tehdit olarak anlamlandırdıkları; bu algıların iş yaşamında nasıl bir baskı, uyum ihtiyacı veya stres deneyimi ürettiği; ayrıca yapay zekânın işin geleceğine ve kariyerlerinin sürdürülebilirliğine ilişkin değerlendirmeleri nasıl etkilediği ele alınacaktır. Bu yönüyle çalışma, çalışanların çalışma yaşamındaki dönüşümü nasıl anlamlandırdıklarına odaklanmaktadır.

* İbn Haldun Üniversitesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Programı, cennettugba.killi@stu.ihu.edu.tr

Araştırma nitel araştırma desenine dayandırılacaktır. Veri toplama sürecinde, yapay zekâ araçlarıyla doğrudan ya da dolaylı biçimde temas eden beyaz yaka çalışanlarla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilecektir (n= 5-7). Elde edilen veriler tematik analiz yoluyla incelenecek; yapay zekâ algısı, teknostress ve iş güvencesi algısı ekseninde öne çıkan örüntüler belirlenmeye çalışılacaktır.

Elde edilen bulguların, yapay zekânın çalışma yaşamındaki etkilerini yalnızca verimlilik ve teknolojik uyum ekseninde değil, çalışanların stres deneyimleri, kariyerlerine ilişkin değerlendirmeleri ve iş güvencesine yönelik algıları üzerinden de ele alarak alana katkı sunması beklenmektedir. Araştırmanın, dijital dönüşüm süreçlerinin çalışan deneyimi üzerindeki yansımalarını görünür kılması ve bu doğrultuda çalışma yaşamı, kariyer gelişimi ve iyi oluşa ilişkin tartışmalara katkı sağlaması amaçlanmaktadır. Sonuç olarak bu çalışma, beyaz yaka çalışanların yapay zekâ temelli dönüşümü nasıl anlamlandırdıklarını ve bu dönüşümü hangi gerilimler, fırsatlar ve belirsizlikler içinde deneyimlediklerini ortaya koymayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zekâ Algısı, Teknostress, İş Güvencesi Algısı, Beyaz Yaka Çalışanlar.

The Relationship Between Dependence on Artificial Intelligence, Creativity, and Academic Motivation Among University Students

Abdullah Ortak*

Abstract

The rapid integration of generative artificial intelligence (AI) tools such as ChatGPT into higher education has significantly transformed students' learning processes. While these tools offer efficiency and personalized support, concerns have emerged regarding their potential to function as a psychological crutch and their impact on deeper cognitive processes such as creativity. This study aims to examine the relationships between dependence on artificial intelligence, academic motivation, and individual creativity among university students within the frameworks of the I-PACE (Person–Affect–Cognition–Execution) model and Self-Determination Theory. The main research questions are: (1) Is there a significant relationship between dependence on AI, academic motivation, and creativity? and (2) To what extent does dependence on AI predict academic motivation and creativity? The study was designed as an explanatory sequential mixed-methods study. In the quantitative phase, data were collected from 179 university students using scales measuring AI dependence, academic motivation, and individual creativity. Data were analyzed using SPSS through Pearson correlation and regression analyses. The findings revealed a significant positive relationship between dependence on AI and academic motivation ($r = .310, p < .001$), and between academic motivation and creativity ($r = .295, p < .001$). However, no significant relationship was found between dependence on AI and creativity ($r = -.019, p = .802$). Regression analysis further showed that dependence on AI significantly predicted

* Ibn Haldun University, Guidance and Psychological Counseling MA Program, abdullah.ortak@stu.ihu.edu.tr

academic motivation ($\beta = .310, p < .001, R^2 = .096$), whereas it did not significantly predict creativity ($\beta = -.019, p = .802$). Following the quantitative phase, the study has proceeded to the qualitative phase, which is currently ongoing. In this stage, semi-structured interviews are being conducted with participants selected through extreme case sampling based on their AI dependence scores. The aim of this phase is to provide an in-depth understanding of students' experiences with AI and to explain the quantitative findings. The results suggest that AI may function as a motivational facilitator by supporting task initiation, while showing no significant relationship with creativity. These findings provide important implications for developing balanced and responsible AI integration strategies in higher education.

Key Words: Artificial Intelligence Dependence, Academic Motivation, Creativity.

Geleneksel Eğitimden Montessori Eğitim Modeline Geçiş Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Öğrencilerle İlgili Deneyimlerinin İncelenmesi: Bir Fenomenolojik Çalışma

Elif Tuğba Altunel*

Özet

Geleneksel eğitim sistemleri genellikle öğretmeni merkeze alan, otoriter ve rekabeti önceleyen bir yapı ile kendini gösterirken Montessori modeli çocuğu merkeze alan, bireysel farklılıklara ve öğrenme hızına saygı duyan bütüncül bir pedagojik anlayışı temele almaktadır. Bu yaklaşımda öğretmen, klasik anlamda bilgiyi doğrudan aktaran otoriter bir öğreten rolünde değil, çocuğun öğrenme sürecine eşlik eden bir rehber rolündedir. Bu bağlamda öğretmenlerin iki farklı eğitim anlayışı arasındaki paradigma değişimi ve yaşadıkları ekolojik geçişle beraber deneyimledikleri dönüşüm süreci eğitim psikolojisi ve öğretmen yetiştirme politikaları bağlamında odaklanması gereken önemli bir ihtiyaçtır.

Bu araştırmanın temel amacı, meslek hayatının bir noktasında geleneksel eğitim yöntemini benimsemiş öğretmenlerin, Montessori eğitim modeline geçiş süreçlerinde otoriteden rehberliğe doğru yaşadıkları rol değişimlerini, karşılaştıkları içsel çatışmalarını ve bu süreçte birçok farklı alanda gözlemledikleri sınıf içi etkileşim dinamikleri derinlemesine ortaya koymaktır.

Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni ile yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubu, amaçlı örnekleme türlerinden ölçüt örnekleme ile belirlenen, geçmişte geleneksel sistemde çalışmış ve halihazırda Montessori okullarında görev yapan 10 öğretmenden oluşmaktadır. Veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmış, elde edilen

* İbn Haldun Üniversitesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Programı, tugba.altunel@stu.ihu.edu.tr

ham veriler içerik analizi tekniğiyle kodlanarak temalar haline getirilmiştir. Veri analizi sonucunda, öğretmenlerin geleneksel sistem içerisindeki yönlendirici ve otoriter rollerinden uzaklaşıp gözlemci ve rehber rolüne geçiş sürecinde başlangıçta kontrolü kaybetme kaygısı yaşadıkları ancak kısa sürede değişen rollerine uyum sağladıkları ve mesleki doyumlarının arttığı görülmüştür. Ayrıca, geleneksel eğitim sisteminden geçiş yapan öğrencilerin özgür seçim ortamına ilk etapta adapte olmakta zorlandıkları (eylemsizlik ve yönerge beklentisi içerisinde olma), zaman içerisinde süreci gözlemleyerek Montessori ortamının sağladığı imkanlar (karma yaş modeli, materyal teklifi, hata kontrol mekanizması, hazırlanmış çevre vs.) sayesinde içsel disiplin, sabır, öz düzenleme ve iletişim becerilerini geliştirdikleri belirlenmiştir. Bunun yanı sıra içerisinde bulunduğumuz bir gerçeklik olan dijital çağın hızlı ve yoğun uyaranlarına maruz kalan çocuklar ile Montessori yaklaşımının daha yavaş ve somut ritmi arasındaki etkileşim de dikkat çekici bir bulgu arasında yer almıştır.

Bu araştırma, Montessori yöntemini yalnızca bir öğretim yöntemi ve belli başlı materyallerin kullanımı olarak değil, öğretmenin zihinsel ve duygusal hazırlığını içeren daha kapsamlı bir dönüşüm süreci olarak ele alması bakımından literatüre katkı sağlamaktadır. Bununla birlikte, dijital uyaranlara maruz kalan çocukların dikkat ve odaklanma becerilerinin desteklenmesinde Montessori eğitiminin terapötik gücüne dikkat çekerek eğitimcilere önemli ve pratik bir perspektif sunmaktadır. Sonuç olarak, gelenekselden Montessori'ye geçiş sadece teknik bir yöntem değişikliği değil, öğretmenin çocuğa bakış açısındaki derin bir dönüşümü ifade etmektedir. Bu dönüşüm, eğitimde daha esnek, duyarlı ve çocuk merkezli bir anlayışın benimsenmesini yani eğitimde yapısal bir zihniyet değişimini zorunlu kılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel Eğitim Modeli, Montessori Yaklaşımı, Paradigma Değişimi, Öğretmen Deneyimleri.

An Examination of the Relationships Between Interaction with Artificial Intelligence Tools, Loneliness, and Attachment Tendencies Among White-Collar Workers: A Mixed-Methods Study

Zeynep Esra Yılmaz*

Abstract

In recent years, as generative artificial intelligence (AI) technologies have become widespread in the workplace, they have begun to transform the nature of people's relationship with technology. Specifically, the architecture of systems utilizing natural language processing, which facilitates user interaction, response generation, and personalization, establishes the foundation for these technologies to be understood not solely as technical instruments designed to optimize business operations, but also as systems capable of "communicating" with users and cultivating relationships. This situation underscores the importance of considering individuals' interactions with artificial intelligence not merely in terms of usage, but also within the context of emotional bonds, social closeness, and psychological needs.

Presently, the prevailing body of research predominantly elucidates technology acceptance through cognitive assessments, including perceived advantages and user-friendliness. However, recent studies suggest that how people interact with digital agents might resemble processes like perceiving social presence, forming parasocial relationships, and developing emotional attachments. Furthermore, it is underscored that experiences of loneliness and social isolation can shape how

* Ibn Haldun University, Guidance and Psychological Counseling MA Program,
zeynep.yilmaz@stu.ihu.edu.tr

individuals utilize technology and the character of their relationships with digital systems. Concurrently, attachment theory suggests that individuals' needs to mitigate uncertainty, pursue security, and cultivate emotional intimacy can be replicated in relationships with non-human entities. This study aims to examine the interactions white-collar workers establish with AI tools within a model that integrates the variables of perceived loneliness, attachment tendencies, and technology acceptance. The study, which employs a mixed research design, collected data via a survey from 300 employees who actively use AI tools, then 15 participants who complete the survey will be interviewed. The measurement tools include the UCLA Loneliness Scale (Russell, 1996), the ECR Attachment Scale (Brennan, Clark, and Shaver, 1998), and technology acceptance scales. Structural equation modeling (SEM) will be utilized for data analysis. Moreover, the variables of perceived benefit, ease of use, and hedonic motivation are shown to significantly influence the intention to adopt AI. This study contributes to the current understanding by investigating human–AI interaction from psychological, social, and technological viewpoints; it also provides insights for developing AI systems that emphasize human-centered design and address emotional needs.

Key Words: Artificial intelligence, white collar workers, loneliness, attachment.

Tahkimde Menfaat Çatışması

Enes Taha Oflaz*

Özet

Bu çalışmada hakemlerin bağımsızlık ve tarafsızlık yükümlülükleriyle bağlantılı olan menfaat çatışmaları, özellikle milletlerarası tahkim cihetinden incelenmiştir. Bir uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasında bağımsız ve tarafsız bir merci tarafından yargılanması, adil yargılanmanın en temel unsurlarındandır. Hakemin bağımsız ve tarafsız bir kişi olması da tahkimin uyuşmazlık taraflarınca tercih edilmesinde en önemli etkenlerden birisidir.

Milletlerarası ticaretin artması ve tahkimin coğrafyasının genişleyip farklı hukuk kültürlerinden uyuşmayan etik anlayışına sahip uygulamacıların katılması, özellikle milletlerarası tahkim bakımından sorunlara yol açmaktadır. Hakemler, taraflar veya taraf vekilleri tarafından ortak kuralların azlığı nedeniyle farklı şekilde algılanabilen olgular, birisi için bağımsızlık ve tarafsızlık yönünden sıkıntı arz edebilmekteyken diğer taraf için olağan olabilmektedir. Çalışmada hakemlerin bağımsızlığı ve tarafsızlığı cihetinden mühim olan bu sorun incelenmiş; tahkim sürecinin ve hakem kararının sıhhatinin sağlanması için kavramın ve görünümünün tanımlanması, bağımsızlık ve tarafsızlık yükümlülüğü ihlali teşkil edip etmeyeceği durumlar ele alınmıştır. Şeffaflığın sağlanarak menfaat çatışmalarının yönetilmesi, milletlerarası uygulama ve farklı hukuk sistemlerinin yaklaşımları kapsamında karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Menfaat çatışması, hakemlerin yükümlülüklerinin kendi bireysel veya yakınlarının ya da işi veya mesleki bağlantılarının menfaatlerini etkileyebilmesi halinde söz konusu olmaktadır. Bu çatışmalar, yoğunluğuna göre hakemin artık bağımsız veya tarafsız olmadığı yahut kalamayacağını gösterebilmektedir. Ancak her menfaat çatışması aynı şiddette bir bağdaşmazlık içermediğinden bağımsızlık ve

* İbn Haldun Üniversitesi, Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı, enes.oflaz@stu.ihu.edu.tr

tarafsızlık yükümlülüğü ihlali teşkil etmeyebilir. Birçok hukuk sisteminde ve milletlerarası uygulamada ihlal için çoğunlukla kabul gören ölçütse, mevzubahis olgunun hakemin bağımsızlık ve tarafsızlığı hakkında haklı şüphe uyandırabilmesidir. Haklı şüpheli belirlemede çeşitli testler uygulanmaktadır. Kanaatimizce mevzubahis menfaat çatışması, objektif makul üçüncü kişinin nazarında tüm koşullarla birlikte kümülatif olarak değerlendirildiğinde tarafgirlik izlenimi doğuyorsa haklı şüphe doğmuştur. Bu durumdaysa artık hakemin reddi ya da hakem kararının iptali veya tenfiz engeli söz konusu olmaktadır.

Menfaat çatışmalarının iyi yönetilebilmesi için erken aşamada şüphe uyandıran olgu ve hallerin bildirilmesiyle şeffaflığın sağlanması gerekmektedir. Hakemin bağımsız ve tarafsız olmasıyla yakın ilişkili olan beyan yükümlülüğü bunu sağlamayı amaçlamaktadır. Beyan yükümlülüğü kapsamını dar veya geniş çizen yaklaşımlar bulunmaktadır. Kanaatimizce şeffaflığın en iyi şekilde sağlanabilmesi, tarafların nazarında hakemin bağımsızlığı ve tarafsızlığına dair makul şüphe uyandırabilecek tüm olgu ve hallerin bildirilmesiyle mümkündür.

Çalışmada menfaat çatışması kavramı ile uygulamadaki görünümüne dair tahkim merkezleri ve farklı ülkelerden yüksek mahkeme kararları ele alınmıştır. Varılan sonuçlarda benimsenmesi gereken yaklaşıma dair önerilerde bulunulmuştur. Bu araştırmayla ülkemizde gelişmekte olan tahkim alanındaki bu sorunu netleştirme ve öneriler sağlayarak katkıda bulunulması amaçlanmıştır. Sonuç olarak bu kapsamda menfaat çatışmalarının yönetimi için hakemlerin beyan yükümlülüğünün kapsamı genişletilmelidir. Ayrıca beyan kapsamı ile bağımsızlık ve tarafsızlık yükümlülüğü ihlallerini belirlemede tahkimin karakterine uygun şekilde katı düzenlemeler yerine esnek hukuk kaynaklarından faydalanılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Menfaat Çatışması, Tahkim, Bağımsızlık, Tarafsızlık.

Limited Şirketlerde İntifa Senetleri

Emine Beyza Kahraman*

Özet

Limited şirketlerde intifa senedi çıkarılması, ilk defa 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) 584. maddesi ile düzenlenmiştir. İlgili maddede ayrıntıya ilişkin hususlarda anonim şirketler hükümlerine yollama yapılmıştır. Limited şirketlerle ilgili düzenlemenin oldukça genel bir şekilde yapılması, belli konuların gri alanda kalmasına sebep olmuştur. Dolayısıyla bu gri alanların limited şirket yapısına uygun bir şekilde netleştirilmesi çalışmamızın ana amaçlarından birini oluşturmaktadır. İntifa senetleri, limited şirketin finansman ihtiyacını karşılayan stratejik bir araç niteliğindedir. Bu senetler sahiplerine yönetsel haklar vermemekte, yalnızca kanunda numerus clausus olarak sayılan mali hakları bahşetmektedir. Bu çalışmayı yapmamıza neden olan araştırma sorumuz, TTK m. 584 hükmünün yaptığı yollamanın, uygulamada limited şirketlerin şahıs unsuru baskın ve kapalı yapısıyla nasıl bütünleştirilebileceği üzerine şekillenmektedir. Örneğin, intifa senetleri ile limited şirketin finansal esnekliğinin ne derecede sağlanacağı ve uygulamada şirket sermayesine katkı sağlayan bir etki doğurup doğurmayacağıın tespiti önem arz etmektedir. Yahut limited şirketlerde şirketten çıkma/çıkarılma halinde ödenecek ayrılma akçesinin dağıtım zamanı, usulü ve şartlarında tartışmalı hususlar mevcuttur. Bu hususların intifa senedi çıkarılması suretiyle uygulamada daha pratik bir şekilde çözülmesinin mümkün olup olmadığı da yine söz konusu kurumun limited şirketlerdeki etkilerini somut olarak görebilmemize katkı sağlayabilecektir. Çalışmada, anonim şirketlere ilişkin hükümlerle kesişim noktalarına değinilmekle birlikte, ana eksen doktrinde henüz incelenmediğini tespit ettiğimiz hususlar oluşturmaktadır. Çalışma boyunca izlenecek yöntem, mevzuat analizine

* İbn Haldun Üniveristesi, Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı,
beyza.kahraman@stu.ihu.edu.tr

dayanmakta olup konunun anlaşılması adına doktrin görüşleri ve ilgili yargı kararlarından da yararlanılmıştır. Elde edilen bilgiler ışığında, limited şirketlerdeki intifa senetlerinin, mali bir katılım aracı olmasının yanında, şirketin yapısına da önemli katkılar sağladığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca, şirketten çıkma/çıkarılma gibi limited şirkete özgü konularda da söz konusu aracın uygulamada şirket menfaatine hizmet edecek pratik bir seçenek oluşturabileceği de ortaya konulmuştur. Dolayısıyla, limited şirket özelinde incelediğimiz intifa senetlerinin bu yönleriyle hem şirket hem de senet sahibinin menfaatlerini dengeleyen ve şirketin devamlılığına hizmet eden bir kurum olduğu tespit edilmiştir. Doktrinde limited şirketlerde çıkarılacak intifa senetleri, kanun yollamasına dayanarak daha çok anonim şirkete ilişkin hükümler baz alınarak şekillenmiştir. Bu nedenle limited şirketin yapısına has konuların arka planda kaldığı görülmektedir. Çalışmamız ile limited şirketlere özgü olan, doğrudan anonim şirket hükümleri ile çözülemeyecek ve doktrinde daha önce tartışılmamış konulara değinilmiştir. Sonuç olarak, limited şirketlerde çıkarılacak intifa senetleri, modern ticaret hukukunda önem arz eden esneklik ve menfaat dengesi unsurlarını gerçekleştirmeye hizmet eden bir müesseseyi oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Limited Şirket, İntifa Senedi, Kurucu Senetleri, Olağan İntifa Senetleri.

Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğunda Alacaklıların Yansıma (Dolaylı) Zararlarının Tazmini ve TTK m. 556/2 Uyarınca Dava Hakkı

Çiğdem Kıyak*

Özet

Pay sahiplerinden bağımsız bir tüzel kişiliğe sahip olan anonim şirketlerde, şirketin yönetimi ve temsili zorunlu organ olan yönetim kurulu tarafından yürütülmektedir. Yönetim kurulu üyeleri, şirket faaliyetlerinin yürütülmesi ve temsili sırasında görevlerini ihmal etmeleri, sessiz kalmaları veya aktif fiilleri sonucunda; şirkete, pay sahiplerine ve şirket alacaklılarına zarar verebilmektedir. Bu nedenle, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu TTK m. 549 ve devamı hükümlerinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Yönetim kurulu üyelerinin aktif veya pasif davranışları sebebiyle şirketin zarara uğraması halinde, şirket bünyesinde meydana gelen doğrudan zararın talep edilmesi hakkı, TTK m. 555 uyarınca şirkete ve pay sahiplerine aittir. Buna karşılık, şirket alacaklılarının şirkette meydana gelen ve kendileri açısından dolaylı (yansıma) zarar niteliğinde olan bu zararı talep etme yetkileri kural olarak bulunmamaktadır. Nitekim şirket iflas etmediği sürece alacaklıların alacaklarını şirketten tahsil edebilecekleri varsayıldığından, doğrudan yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna gidilmesi engellenmiştir. Bu durumun istisnası olarak, anonim şirketler hukukunda şirket alacaklılarına, şirketin iflası halinde dolaylı zararlarını talep etme imkânı tanıyan TTK m. 556/2 hükmü bulunmaktadır. Bu düzenleme ile alacaklılara tanınan bu dava hakkı, yalnızca iflas durumu ile sınırlı olup; tali niteliktedir ve iflas idaresinin dava açmaması şartına bağlanmıştır. Şirket alacaklılarının, yönetim kurulu faaliyetleri sonucunda uğradıkları zararlar

* İbn Haldun Üniversitesi, Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı, cigdem.kiyak@stu.ihu.edu.tr

bakımından iflas halinde açabilecekleri bu dava, alacaklarını tahsil edebilmeleri açısından önemli bir hukuki imkân sunmaktadır. Ayrıca, TTK m. 556 kapsamında açılan davalarda elde edilen tazminat, TTK m. 555'ten farklı olarak, öncelikle dava açan alacaklılara ödenmektedir. Mülga TK m. 309 döneminde ise şirketin iflası halinde alacaklıların dolaylı zararlarının tazmini için dava açma hakkı, iflas idaresine ait olup; alacaklılara bağımsız bir dava hakkı tanınmamıştır. Ancak yeni TTK ile bu hak, alacaklılar lehine genişletilmiş olup, alacaklılara bağımsız bir dava hakkı tanınmıştır. Bu çerçevede, TTK m. 556/2 hükmü, şirket alacaklıları için özel bir koruma sağlaması ve tazminatın öncelikle dava açan alacaklılara ödenmesi nedeniyle teşvik edici bir düzenleme niteliği taşımaktadır. Ancak bu kurumun Türk hukuk doktrininde yeterince incelenmediği görülmektedir. Bu çalışmada, anonim şirket yönetim kurulu ve yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna ilişkin genel esaslar ele alınacak; özellikle TTK'da ilk defa düzenlenen farklılaştırılmış teselsül ilkesi incelenecektir. Devamında, şirket alacaklılarının şirketin iflası halinde dolaylı zararlarının tazminine yönelik dava açma hakkı ve bu kapsamda şirket alacaklıları bakımından özellik arz eden hususlar, şirketler ve usul hukuku yönlerinden, İsviçre Hukuku ve Türk hukuk doktrini çerçevesinde değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Yönetim Kurulu, Şirket Alacaklılarının Dava Takip Yetkisi, Dolaylı Zarar, Sorumluluk Davası.

The Impact of Governance, Financial Development, Financial Inclusion and Financial Technology on Green Growth: Global Analysis Using Dynamic Panel Threshold Model

Kashif Amin*

Arab Dahir Hassan**

Abstract

The concept of green growth has received significant global attention as countries strive to find a way to achieve sustainable economic development while addressing the worsening environmental issues. Conventional economic growth models, largely driven by intensive resource use and fossil fuels, have led to environmental degradation, biodiversity loss, climate change, and increased the pressure on environment. As these issues become more apparent, researchers, policy-makers, and international institutions have emphasized the need for development approaches that balance economic growth with environmental sustainability. In this regard, factors such as governance quality, financial development, financial inclusion, and financial technology are found to play an important role in facilitating environment sustainability, investments, and policies. Governance can improve the quality of environmental regulations, and better financial system factors support green innovation and sustainable investments. Numerous theoretical and empirical studies have examined the impact of governance and financial development on green growth and environmental sustainability; limited attention has been devoted to its change with regional or income level. It is confirmed from the literature that governance and financial development factors have a significant impact on sustainable development of economies. This study explores the impact of

* Ibn Haldun University, Economics MA Program, kashif.amin@stu.ihu.edu.tr

** Ibn Haldun University, Department of Economics, arabhassan@ihu.edu.tr

governance, financial technology, financial development and financial inclusion on green growth categorizing based on region, income, and fragility, which has never been done in the literature. Moreover, this research also contributes methodologically by utilizing the dynamic panel threshold model, which unable the exploration of the possibility of nonlinear and threshold effects in the association between the explanatory and the dependent variable. This study uses secondary data from 2010 to 2021 for 113 countries from all over the world based on the availability of data, panel random effects model is used for estimation. Results shows that GOV, FD and FI are positively significant across all categories although the strength of their effect varies. While financial technology is positively significant for Europe, America, HIC, UMIC and insignificant for Asia, Africa, Fragile economies and LIC, the effect is positive. Further the dynamic panel threshold analysis shows when the level of governance, financial development, financial inclusion and financial technology exceeds a certain level the effects of these variables on green growth become stronger. Based on the findings of this study, it is suggested better governance and FDC are linked to enhanced sustainable development growth. The results of this research provide important policy implications that emphasize the significance of improving governance and access to financial services, encourage to the adoption of innovative financial technologies that can facilitate sustainable projects and accelerate the transition toward sustainable economic development.

Key Words: Sustainable development, Governance, Financial development, High income.

Can FinTech Build Financial Resilience? Causal Machine Learning Evidence from 35 African Countries

Salim Saïdy*

Abstract

Introduction/Background: Financial vulnerability remains a persistent challenge in Sub-Saharan Africa, where households face frequent income shocks without adequate savings buffers. While financial technology (FinTech) expansion has been proposed to improve financial resilience, the causal relationship and transmission mechanisms remain poorly understood.

Research Purpose: This study addresses: (1) Does FinTech adoption causally improve financial resilience? (2) How do effects vary across demographics? (3) Through which mechanisms does FinTech influence resilience, and do pathways differ across subgroups?

Methods: Using Global Findex 2025 data covering 33,897 adults across 35 Sub-Saharan African countries, I employ Double Machine Learning (DML) to estimate causal effects while controlling for various characteristics. I examine heterogeneous treatment effects using Group Average Treatment Effects (GATE), SHAP analysis, and Causal Forests. Causal mediation analysis decomposes effects into direct and indirect pathways through digital remittances, with heterogeneous mediation examining how remittance channels vary by gender, location, income, and financial access. Robustness checks include alternative ML algorithms, inverse propensity weighting, matching, Rosenbaum bounds, and placebo tests.

Findings: FinTech adoption is associated with a 2.82 percentage point increase in maintaining savings buffers ($p < 0.001$), representing 12% improvement.

* Ibn Haldun University, Economics PhD Program, salim.saidy@stu.ihu.edu.tr

Effects are heterogeneous: rural women gain most (+3.4pp), urban men least (+2.1pp). SHAP analysis reveals digital literacy, age, and financial access as moderators. Overall, 97.8% of effects operate through direct mechanisms. However, heterogeneous mediation reveals significant variation in remittance pathways: poor urban households derive 15.5% of benefits through remittances versus only 0.2% for rich urban households. Women benefit more through remittances (8.0%) than men (-6.7%), while those without bank accounts show higher remittance effects (6.5%) than those with accounts (-2.8%). This suggests digital remittances matter primarily for financially excluded and lower-income urban populations.

Implications/Contributions: This provides the first machine learning analysis of FinTech's impact on financial resilience across Sub-Saharan Africa. The heterogeneous mediation findings reveal that while direct usability dominates overall, remittance channels are important for poor urban households and the financially excluded, suggesting differentiated intervention strategies. This includes emphasizing ease of use generally while promoting remittance features for vulnerable urban groups.

Conclusion: Convergent evidence suggests FinTech adoption is robustly associated with improved financial resilience. The heterogeneity in both treatment effects and transmission mechanisms highlights the importance of targeting specific populations with tailored features.

Key Words: FinTech, Financial Resilience, Causal Machine Learning, Sub-Saharan Africa.

Currency Collapse, Conflict, and the Cost of Survival: Drivers of Food Price Inflation Across Different Authorities in Yemen

Nuha Al-Ziyadi*

Abstract

What happens to food prices when markets fragment, institutions weaken, and conflict reshapes the economic landscape? This thesis examines the long-run determinants of food price inflation across 22 Yemeni cities over the period January 2009 to February 2026, with particular emphasis on the roles of exchange rates, energy prices, wages, and armed conflict. The analysis relies on a city-level monthly panel dataset compiled from the World Food Programme (WFP), Food and Agriculture Organization (FAO), and the Armed Conflict Location and Event Data Project (ACLED).

To capture the structural transformation induced by the outbreak of civil war in 2015, the sample is divided into two authority-based sub-panels, distinguishing between cities under Houthi control and those governed by the internationally recognized government. Accounting for cross-sectional dependence, heterogeneity, and panel cointegration, the study employs Fully Modified OLS (FMOLS), Dynamic OLS (DOLS), and a panel Autoregressive Distributed Lag (ARDL) model for robustness.

The findings identify the exchange rate as the dominant driver of food price inflation. In the long run, a one percentage point depreciation of the Yemeni Riyal is associated with a 0.55 percentage point increase in food prices. However, this pass-through effect weakens during the conflict period, reflecting the growing fragmentation of markets and the mitigating role of humanitarian interventions.

* Ibn Haldun University, Economics MA Program, nuha.alziyadi@stu.ihu.edu.tr

Energy prices and wages both exert a statistically significant and positive effect on food prices, highlighting the increasing importance of cost-push pressures alongside demand-side dynamics during wartime conditions.

Armed conflict is found to exert an additional inflationary effect by disrupting both external supply channels and internal distribution networks. In the Yemeni context, higher conflict intensity is associated with constraints on food imports –particularly through disruptions to port operations –as well as the closure of key transport routes between cities. These disruptions fragment domestic markets, weaken spatial price integration, and amplify local supply shortages, thereby exerting upward pressure on food prices.

Moreover, the results reveal meaningful asymmetries across governance structures. While exchange rates, wages, and energy prices significantly affect food prices in both regions, their impact is consistently stronger in Houthi-controlled areas, reflecting exchange rate divergence, institutional fragmentation, and differences in market integration between the two regimes.

From a policy perspective, the findings underscore the importance of exchange rate stabilization and coordination across fragmented monetary authorities, alongside protecting import channels in a highly import-dependent economy. Ensuring port functionality, reducing trade frictions, and maintaining internal distribution networks are critical, while the continuity of humanitarian supply flows remains essential to mitigating food price volatility in conflict-affected settings.

This study contributes to the literature on inflation dynamics by providing the first city-level panel analysis of Yemen that explicitly accounts for cross-sectional dependence, heterogeneity, and structural breaks in a conflict-affected economy.

Key Words: Food Price Inflation, Exchange Rate Pass-Through, Conflict Economics, Energy Prices.

Carbon Pricing and the Renewable Electricity Transition

Marwa Mursal*

Abstract

Carbon pricing mechanisms, particularly the EU Emissions Trading System, are designed to shift electricity generation from fossil fuels toward renewables by raising the cost of emissions-intensive production. However, the effectiveness of carbon pricing is not constant but depends on current fossil fuel prices and renewable energy costs. This quantitative time series study explores how carbon pricing influences the renewable electricity share across 30 European countries over the period 2015–2025. Using a merit order dispatch framework, the study models the renewable share as a function of three independently driven cost components: the carbon price, fossil fuel prices, and renewable energy costs, along with their interactions. The empirical model employs differenced variables to address non-stationarity and a two-stage least squares instrumental variable approach using lagged carbon prices to account for the endogenous feedback between the renewable share and carbon price formation under cap-and-trade. Month dummies control for the strong seasonality inherent in electricity generation. The analysis is conducted as individual country-level time series regressions, allowing for heterogeneous responses across different energy market structures. Preliminary results suggest that the carbon price effect varies significantly across countries, with stronger effects observed in nations where fossil fuel prices are high and renewable energy costs have declined substantially. These findings contribute to the climate policy literature by demonstrating that carbon pricing should not be evaluated in isolation but in relation to the broader energy cost environment, offering practical guidance for policymakers seeking to maximise the effectiveness of emissions

* Ibn Haldun University, Economics MA Program, marwa.mursal@stu.ihu.edu.tr

trading schemes. Overall, this study underscores that a well-designed carbon pricing mechanism, when combined with favourable market conditions, can serve as a powerful tool for accelerating the transition to clean electricity across Europe.

Key Words: Carbon Pricing, Renewable Energy, EU ETS, Instrumental Variables.

The Role of Social Entrepreneurship in Alleviating Poverty: A Comparative Study of Impact, Scalability, and Sustainability in Refugee Communities

Sajad Hussain*

Abstract

Social entrepreneurship has emerged as a potent instrument in combating poverty within refugee communities, providing innovative solutions to economic and social marginalisation. Despite growing policy attention, empirical evidence on how social entrepreneurship contributes to sustainable poverty alleviation across different institutional contexts, (Malaysia and Türkiye) remains limited. This study examines the impact, scalability, and sustainability of social enterprises in both contexts and addresses the question of how varying legal, cultural, and economic environments shape the effectiveness of social enterprises in refugee contexts, focusing on their role in promoting economic inclusion and self-reliance.

The comparative study provides detailed insights into how the largest refugee groups in each of the selected countries Syrian in Türkiye and Rohingya in Malaysia, have approached, adopted, and implemented social entrepreneurship to escape the shackles of poverty. The primary objective of this research is to examine how social enterprises contribute to income generation, employment creation, and skills development among refugee populations, and to identify the conditions under which these outcomes are sustainable and scalable. This study employs a mixed-methods approach, combining qualitative case studies with quantitative effect assessments based on data collected from selected social enterprises and refugees to evaluate how social enterprises generate income, jobs opportunity and, and improve skills development. The research evaluates the sustainability of these

* Ibn Haldun University, Management PhD Program, sajad.hussain@stu.ihu.edu.tr

interventions, focusing on financial viability, community involvement, and the importance of partnerships between government and the private sector.

Research indicates that although social enterprises are vital for economic empowerment, their effectiveness depends on legal frameworks, cultural and social acceptance, and financial accessibility. Preliminary findings suggest that supportive regulatory environments and cross-sector collaboration significantly boost the scalability and long-term impact of social entrepreneurial initiatives. The study highlights the need for inclusive business models, intersectoral cooperation, and flexible methods to enhance the lasting effects of social entrepreneurship among refugee populations. This research contributes to Social Sciences and Management by providing comparative evidence from two distinct institutional contexts and by linking social entrepreneurship to measurable poverty alleviation outcomes. It offers policy recommendations and practical insights, advancing the dialogue on sustainable poverty reduction solutions for displaced communities.

This study concludes that social entrepreneurship can effectively support sustainable poverty alleviation among refugees when supported by policies, financial access, and cross-sector collaboration. The comparative findings highlight its role in promoting economic inclusion, self-reliance, and scalable development solutions for displaced communities.

Key Words: Social Entrepreneurship, Poverty Alleviation, Refugees, Economic Inclusion.

AI Trust in the Turkish Finance Sector

Khaled Soubra*

Abstract

This research is a qualitative study of the trust of Artificial Intelligence (AI) in the finance sector within Turkey. Artificial Intelligence has matured significantly over the last few years with applications across several areas in finance operations and strategy which include detection, credit assessment and regulatory compliance. However, there are challenges such as trust, governance and accountability which surface from the implementation of AI based systems. This research aims to deepen the understanding of how finance professionals within Turkey decide on delegation boundaries, how trust in AI systems develops and changes over time, and how accountability is understood and managed within actual decision-making processes. This study is undertaken through semi-structured interviews of finance professionals within Turkey and uses a thematically guided approach, structured around key areas informed by existing work in AI in finance. These areas include AI usage, delegation of authority, trust formation, transparency, governance, and trust repair. Preliminary findings indicate that AI is positioned as a decision support tool rather than a delegated authority for decision making with human oversight viewed as essential. Additionally, preliminary findings show that AI trust is shaped primarily through individual level factors as opposed to institutional frameworks. This study contributes to the body of knowledge through providing an understanding of the themes relevant to AI trust, particularly in the finance sector. The practical contribution of this study is that leaders and practitioners in the finance sector looking to implement AI systems are provided with a view of factors that contribute to the trust of those systems and solutions.

Key Words: Artificial Intelligence, Finance, AI Trust.

* Ibn Haldun University, Management MA Program, soubrakhalid99@gmail.com

Why are Family-Owned Businesses Unable to Sustain beyond the Second Generation: A Case Study in Türkiye and Burkina Faso

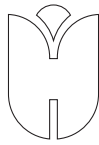
Abdoul Halim Kabora*

Abstract

Family-owned enterprises represent a major part of the economies of Türkiye and Burkina Faso. But their survival beyond the founding generation requires more than just the transfer of financial wealth; it also requires the successful transfer of tacit knowledge. Generational transitions often cause existential crises. The failures rarely emerge from market forces alone. Instead, they are rooted in deep socio-cultural and governance frictions. This comparative study investigates these exact failure points. By contrasting Turkish paternalistic hierarchies with Burkina-be communal endorsement systems, the research isolates the cultural variables that disrupt succession. The research combines Systems Theory with Agency and Stewardship frameworks to focus on structural weaknesses in succession, such as sibling rivalry and the loss of founder networks. It explores the strategic integration of non-family executives as a primary governance intervention to address this issue, aiming to moderate intra-family bias while protecting socioemotional wealth. This is an exploratory, qualitative, multiple-case study that uses theoretical sampling with six key family business leaders from two countries. The data were gathered through semi-structured interviews, which were then systematically analyzed using a two-stage thematic mapping process, facilitated by MAXQDA software to enable robust, transparent analysis.

Key Words: Family-Owned Businesses, Succession Planning; Socioemotional Wealth (SEW), Cross-Cultural Management, Corporate Governance, Agency Theory, Stewardship Theory, Tacit Knowledge Transfer.

* Ibn Haldun University, Management MA Program, abdoulhalim.kabore@stu.ihu.edu.tr

Artificial Intelligence Capability and Strategic Decision-Making Performance: An Empirical Investigation

Muhammed Ali Selçuk*

Abstract

The rapid development of Artificial Intelligence technologies has fundamentally transformed the how businesses operate and compete. Despite growing attention to AI's organizational influences, its impacts on strategic decision-making processes are not yet fully explored. Although the earlier studies have frequently focused on AI's operational benefits, there is limited empirical attention on the extent to which AI capability enhances the speed and quality of strategic decisions. In this study, it is aimed to address this gap by investigating the direct impact of AI capability on strategic decision-making performance.

AI capability is defined as an organization's capacity to use AI-enabled resources, human skills, and firm-level competencies effectively within the scope of its strategic processes. Strategic decision-making performance is evaluated through two dimensions, the decision-making speed and the decision quality. With reference to Dynamic Capability Theory and the Resource-Based View, organizations with stronger AI capabilities are expected to have a better ability to manage large volumes of information and produce actionable insights, enhancing both the speed and quality of strategic decisions.

In this research, a quantitative and cross-sectional research design will be employed. The data will be collected through an anonymous online survey targeting the staff at the organizations that use AI in decision-making processes actively in the manufacturing sector. Validated scales from the existing literature will be used,

* Ibn Haldun University, Management MA Program, muhammed.selcuk@stu.ihu.edu.tr

and the data will be analyzed by using PLS-SEM via SmartPLS 4. The research is expected to contribute to the AI literature and strategic management by providing empirical evidence on how AI capability leads to better strategic decision-making outcomes, and at the same time offering practical insights to managers aiming to use AI as a strategic tool.

Key Words: Artificial Intelligence Capability, Strategic Decision-Making, Decision Quality, Decision Speed.

Achieving Sustainable Business through Digital Leadership: Building Antifragile Organizations via AI Capability under the Moderating Role of Green Innovation Capability in the Energy Sector of Emerging Markets

Alireza Ghezel*
Umit Hacıoglu**

Abstract

The rapid digitalization of industries and the growing urgency of sustainability challenges have significantly reshaped organizational priorities, particularly in the energy sector. While prior research has emphasized the role of digital leadership and technological capabilities in improving performance, limited attention has been given to how these capabilities function in volatile environments and contribute to sustainable performance through adaptive mechanisms. Additionally, existing studies often rely on generic constructs and overlook the context-specific nature of capabilities in emerging markets undergoing energy transition. This study aims to develop and test a contextually grounded, capability-based framework explaining how digital leadership contributes to sustainable performance through artificial intelligence (AI) capability and organizational antifragility, with the moderating role of green innovation capability. Specifically, the study addresses: (1) the key dimensions of digital leadership and antifragility in the energy sector of emerging markets, (2) the effect of digital leadership on AI capability, (3) the role of AI capability in fostering antifragility, (4) the impact of antifragility on sustainable performance, and (5) the moderating effect of green innovation

* Ibn Haldun University, Management MA Program, alirezaghezel@ihu.edu.tr

** Ibn Haldun University, School of Management Sciences, umit.hacioglu@ihu.edu.tr

capability. A sequential mixed-methods design is adopted. First, a systematic literature review identifies the initial dimensions of digital leadership and antifragility. Second, semi-structured interviews with industry experts refine these dimensions in the context of emerging energy markets. Third, a Hybrid Multi-Criteria Decision-Making (MCDM) approach is applied to prioritize and finalize the most relevant dimensions. Finally, the conceptual model is tested using survey data from energy organizations, and hypotheses are examined through structural equation modeling (SEM). Grounded in Dynamic Capability Theory, the study proposes a sequential mediation model in which digital leadership enhances AI capability, which in turn fosters antifragility and leads to sustainable performance. Green innovation capability is introduced as a moderating factor strengthening the antifragility–performance relationship. The study contributes by (1) identifying context-specific dimensions of digital leadership and antifragility, (2) introducing antifragility as a mediating mechanism linking AI capability to sustainable performance, and (3) integrating MCDM with quantitative analysis to provide both causal and decision-oriented insights. Practically, the findings offer guidance for managers on leveraging digital leadership and AI capabilities to benefit from uncertainty and achieve sustainable performance.

Key Words: Digital Leadership, AI Capability, Antifragility, Sustainable Performance.

Ethiopia's Pursuit of Maritime Access: Power Transition in the Horn of Africa's Maritime Hierarchy

Hasna Jebel Abagero*

Abstract

This study examines why Ethiopia, despite stable port access through Djibouti, has since 2024 pursued politically risky alternative maritime routes through Somaliland and Eritrea. The puzzle lies in a landlocked rising power's willingness to accept sovereignty disputes and potential military escalation despite the availability of a functional transit arrangement. The study builds on Power Transition Theory to argue that Ethiopia's behavior reflects dissatisfaction within a regional hierarchical order. Although Ethiopia holds material dominance in the Horn of Africa, it remains subordinate in a maritime hierarchy where approximately 95 percent of its trade depends on Djibouti. This mismatch between rising capabilities and constrained position creates incentives to challenge the existing order. Using process tracing, the study analyzes official statements, relevant Memoranda of Understanding, and regional and global developments. It introduces two conceptual contributions: the maritime hierarchy, where power derives from control over access routes, and the dual hierarchy configuration, which explains how a state can be dominant in one domain yet subordinate in another. The findings show that Ethiopian decision-makers frame maritime access as a strategic necessity and interpret inaction as more costly than risk-taking. Opportunities created by external competition further enable this shift. Ethiopia's pursuit of alternative routes, therefore, reflects an attempt to renegotiate its position within the regional order rather than simply economic diversification. The study contributes to International

* Ibn Haldun University, Political Science and International Relations MA Program,
hasna.abagero@stu.i.hu.edu.tr

Relations theory by extending Power Transition Theory to landlocked developing countries, demonstrating how access dependency can generate dissatisfaction and drive efforts to alter the regional order.

Key Words: Power Transition Theory, Maritime hierarchy, Landlocked developing countries, Ethiopia

Peaceful versus Violent Regime Collapse in South Asia: A Comparative Study of Sri Lanka, Bangladesh and Nepal

Farzana Faiza*

Abstract

Over the past five years, South Asia has seen several waves of youth-led non-violent mobilization that challenged incumbent governments and contributed to leadership changes in Sri Lanka (2022), Bangladesh (2024), and Nepal (2025). Despite sharing similar socio-economic and geographical backgrounds, these countries displayed different levels of repression from ruling governments during moments of collapse. Bangladesh experienced a highly violent regime collapse, while Sri Lanka and Nepal underwent comparatively restrained transitions with a lower level of repression. The primary research question addressed in this thesis is why some regimes collapse through extreme state violence while others fall under comparatively restrained repression. Given the limited comparative scholarship, the study takes a comparative qualitative approach to address this question. Using a Most Similar Systems (MSS) design, I employ process tracing to examine the causal mechanisms associated with varying degrees of political violence during non-violent movements surrounding the fall of these regimes. The analysis primarily relies on secondary sources, including academic journal articles, official reports published by international organizations, and reputable newspaper coverage, to examine how state responses in each case were shaped. I argue that greater politicisation of the state security apparatus (police, military, paramilitary) by a ruling party increases the likelihood of high levels of political violence and repressive outcomes during periods of regime collapse. This effect operates through military response, which translates politicisation into violence by shaping the behaviours

* Ibn Haldun University, Political Science and International Relations MA Program,
farzana.faiza@stu.ihu.edu.tr

of the security forces during protests, including whether they exercise restraint or comply with orders to use lethal force. Where security forces follow unlawful orders of ruling regimes, violence is more likely to occur during repression, while institutional autonomy or neutrality reduces that likelihood. Preliminary findings show that the level of politicisation of state apparatus, especially the police force, in Bangladesh was higher than in Sri Lanka and Nepal, resulting in violent repressive behavior. By exploring these dynamics, the thesis offers a more nuanced understanding of how governments respond to mass movements and what shapes decisions to use lethal force against protestors. The research contributes to comparative repression literature in South Asia by linking security force politicisation to variation in lethal state response.

Key Words: Regime collapse, Repression, Protest movements, Politicisation of security forces.

Role of Gender in Political Affiliation and Polarization of Gen-Z Males: A Case Study of US Politics

Gökmen Eker*

Abstract

This study aims to analyze how and why gender shapes individuals' political orientation, especially during periods of high polarization and political crises, and why specific groups lean towards specific spectrums within the political arena. The main unit of analysis of this study will be to understand male behavior, beliefs, actions, and, most importantly, demands to better understand the root cause of the global inclination of young males towards right-leaning parties and groups. The reason why this study focuses mainly on the male cohorts, and not females, is that up until today, the general understanding and perception of the Gen-Z cohorts was assumed to be predominantly left-leaning or mostly politically liberal; but for the last couple of years, especially in the male section of this generation and especially after the Covid pandemic, we see a radical shift towards the right, which challenges many of the notions and preconceptions what we have towards this group of individuals. While there were studies that focused on understanding this relatively new phenomenon, most fall short in their ability to explain it. This study aspires to fill this gap within the literature by focusing on the gender aspect by analyzing male behavior and male-oriented problems and crises that lead the young male cohorts towards right-leaning parties. Rather than focusing solely on economic factors or radicalization debates, which both fall short in understanding the uniqueness of this phenomenon, the study argues that this issue could be better understood by examining how the crises of masculinity and the debates

* Ibn Haldun University, Political Science and International Relations MA Program,
gokmen.eker@stu.ihu.edu.tr

surrounding it push young men towards the right, now because they embrace the policies that are presented by these political parties and groups, but rather they are seen as to represent their side of the story and the problems that they face which are disregarded by other political parties/groups, albeit in an exponentially radical manner. In this regard, the primary research question of this study will be “why are Gen-Z males leaning towards right-leaning parties?” and the independent variable is going to be ontological affiliation. Here, the primary motive of this research will be to understand specific factors, events, and problems that push young men towards the right-wing, but with emphasis on how they are unmet or seen as unjustified by other parties, while the right-wing cater to them.

Strategic Exceptionalism in the International System: Analyzing Israel’s Supra-legal Stance within the Context of Global Power Politics

Dilara Çördük*

Abstract

The modern international system is built on the claim of a rule-based order and the universal supremacy of international law. However, Israel’s regional policies and its occasional disregard for international norms display a “supra-legal” stance that contradicts this claim. While existing literature often addresses this issue through technical legal violations or media discourse, the connection between this phenomenon and the structural characteristics of the international system and power distribution is not sufficiently analyzed. This study aims to fill this gap by treating Israel’s autonomous sphere of action as a phenomenon of “strategic exceptionalism.” The primary objective of the research is to reveal how Israel’s privileged position vis-à-vis international law is constructed through global power politics and strategic partnerships. Accordingly, the research seeks to answer how Israel’s policies that bypass international norms are legitimized within the framework of diplomatic patronage provided by great powers and the concept of strategic exceptionalism. The research adopts a qualitative design and utilizes the case study method. Within the scope of the study, Israel’s critical foreign policy moves and decision-making processes in international institutions are examined. During the data collection process, official state statements of great powers, diplomatic texts, and UN records are analyzed using discourse analysis to understand how law is rendered an “exception” in line with political interests. The research focuses on the quality of political arguments rather than quantitative data. Preliminary

* Ibn Haldun University, Political Science and International Relations MA Program,
dilara.corduk@stu.ihu.edu.tr

findings suggest that Israel's seemingly supra-legal stance is structurally consistent with the anarchic nature of the international system and the principles of offensive realism. The main argument is that Israel's freedom of action stems from a shield of strategic exceptionalism provided by global hegemonic powers rather than a legal vacuum. Consequently, the study demonstrates through the case of Israel that the effectiveness of international law is determined by the boundaries of global power balances and strategic alliances.

Key Words: Israel, Strategic Exceptionalism, Power Politics, International Relations.

The Transformation of Saudi Arabian Foreign Policy Under Mohammad bin Salman: A Neoclassical Realist Analysis

Matlab Azizli*

Abstract

The Middle East, beginning with the Arab Spring, witnessed significant changes at both societal and political levels and it caused refocusing and refining both domestic and foreign policies of countries. This thesis examines the shift in Saudi Arabian foreign policy under Crown Prince Mohammad bin Salman and assesses whether this shift is transformative or merely radical in scope. While many existing studies measure foreign policy changes solely through MBS's personal perceptions and claims those changes as radical and unseen developments, this thesis provides multiple variables: systemic pressures—including U.S. and Israeli engagements against Iran, security challenges in the Gulf region, and the kingdom's ambition to become a regional power—alongside economic factors, elites' roles, and the leader's own perception as neoclassical realism suggests. Together, these elements offer a new analytical perspective thanks to the neoclassical realism approach on Saudi Arabia's current foreign policy.

As an outcome of this transformation, Saudi foreign policy towards Iran and regional countries such as Yemen, Syria, Lebanon, and the Gulf states demonstrates a clear shift from reactive to assertive behaviour under MBS's rule. While not a central argument but rather an explanation of the systemic changes, U.S.-Saudi Arabia relations explain that new positions in the foreign policy of the kingdom are not merely adventures but the results of dynamics at both regional and global levels. In sum, this thesis argues that from the beginning of MBS's rule to the

* Ibn Haldun University, Political Science and International Relations MA Program, matlab.azizli@stu.ihu.edu.tr

present (2015–2026), the parallel transformation in global and regional security dynamics—combined with economic factors, elite roles, and Saudi Arabia’s evolving strategy— demonstrates the precise trajectory of the kingdom’s foreign policy evolution.

Key Words: Saudi Arabia foreign policy, Mohammad bin Salman, neoclassical realism, Middle East security.

Ottoman Solidarity Discourse in Syria, 1915-1918

Ahmad Abazeid*

Abstract

In Ottoman Syria, Arab nationalism emerged earlier than in other Arab provinces, and many leaders of Arab political movements came from Syria. Demands for reform began during the reign of Sultan Abdülhamid II, leading to the formation of both secret and public Arab societies. Following the Constitutional Revolution of 1908, calls for administrative decentralization intensified, and some Arab movements proposed the Austro-Hungarian model of a binational state—Arab and Turkish—within the Ottoman framework. The Committee of Union and Progress (CUP) responded to these demands with increased centralization, leaving many Arab activists with the sense that their grievances were being ignored.

With the outbreak of the First World War and the appointment of Jamal Pasha as military governor of Syria, repression of Arab political activity intensified, culminating in the execution of Arab activists in Damascus and Beirut in 1915 and 1916. Arab nationalist narratives emphasize the role of these executions in transforming Arab demands into calls for secession from the Ottoman Empire, arguing that they turned public opinion in Syria decisively against Ottoman rule.

This thesis argues, however, that neither Arab nationalist nor Turkish nationalist narratives adequately explain this period. Rather, a discourse of Ottoman loyalty remained influential in Syria during the First World War, challenging both Arab separatist discourse and emerging Turkish nationalist discourse. The thesis examines several expressions of this loyalty, including the Syrian scientific expedition to Istanbul and Gallipoli in 1915, which brought together Syrian, Palestinian, and Iraqi religious scholars, poets, and journalists; the newspaper *al-Sharq*, founded by Jamal Pasha in Damascus in 1916 and managed and written by Syrian journalists and intellectuals; and the religious and anti-colonial discourses mobilized to sustain Ottoman loyalty.

* Ibn Haldun University, Middle East Studies MA Program, ahmed.abazeid@stu.ihu.edu.tr

Financial Administration and Informality in the 17th Century Ottoman Empire: A Study on Personal Correspondence of Başmuhasebe Halifesi Ahmed

Mehmet Can Mutlu*

Abstract

This study examines seventeenth century Ottoman financial bureaucracy through personal correspondence circulated among bureaucrats. Drawing on an underutilized group of sources, the analysis argues that Ottoman financial bureaucracy was not simply a procedural structure governed by formal hierarchies and official channels. It is also a system sustained equally by patron-client relationships, brokerage relations, and gift exchange operating behind the official records. The primary sources consist of letters sent to the *halife* of the *başmuhasebe kalemi*, one of the leading fiscal chanceries of the period, from correspondents across the capital and the provinces. These letters are analyzed through diplomatic reading and content analysis, with particular attention to the relational dynamics embedded in formulaic language, forms of address, and the typology of petitions and requests. Petitions for appointments, gift-giving practices, informal money transfers, and personal mediation networks emerge as decisive factors in how administrative affairs were conducted. These findings suggest that senior bureaucrats occupied not simply the role of an official, but that of a broker bridging different levels of the imperial hierarchy. The study aims to make an empirical contribution to the debates on Ottoman financial bureaucracy at two levels: methodology and theme. The first of these, it employs inter-bureaucratic correspondence as a source type that has received relatively little scholarly attention. Secondly, this

* Ibn Haldun University, History MA Program, mehmet.mutlu@stu.ihu.edu.tr

study argues that informal networks functioned not as a deviation from institutional norms, but as organic mechanisms that provides the system's functionality. By examining this overlooked dimension of Ottoman bureaucracy, the study draws attention to aspects of imperial administration that formal and legislative accounts have largely left aside. As well, this study aims to contribute to comparative discussions on informal institutions and governance in early modern states.

Key Words: Ottoman financial bureaucracy, Informal networks, Brokerage, Micro-history.

Rodosçuk in the Harshest Winter: Provisioning of Istanbul in the Winter of 1708-1709

Yunus Sürün*

Abstract

The winter of 1708-1709 was one of the most severe climatic events of the early modern period, often described by climatologists as the coldest winter in Europe of the last five centuries. Extreme frost, frozen rivers, and widespread crop failure disrupted transportation networks and food supply systems across large parts of the continent. Within the Ottoman world, where the provisioning of the imperial capital depended on complex regional supply networks, such climatic shocks posed a serious logistical and administrative challenge. This study examines the role of Rodosçuk (present-day Tekirdağ) in the provisioning of Istanbul during this exceptionally harsh winter. Situated on the northern shore of the Sea of Marmara, Rodosçuk functioned as an important grain collection and redistribution center within the Ottoman provisioning system. By analyzing Ottoman archival documents, particularly imperial council registers (*mühimme defterleri*) and local court records (*şer'iyeye sicilleri*), this paper reconstructs the administrative measures and supply mechanisms mobilized to maintain the food flow to Istanbul during the winter of 1708-1709. Methodologically, the study combines environmental data with narrative and administrative sources, allowing climatic conditions to be evaluated together with institutional responses and local economic activity. This approach makes it possible to assess how environmental stress intersected with the Ottoman provisioning system and to identify the degree to which regional supply centers such as Rodosçuk were affected by, or resilient to, extreme weather conditions.

* Ibn Haldun University, History MA Program, yunus.surun@stu.ihu.edu.tr

The paper aims to see whether the winter of 1708-1709 affect all regions of the Ottoman Empire uniformly. Evidence from Rodoscuk suggests that while climatic hardship placed pressure on supply routes and agricultural production, the region continued to function as a significant provisioning hub for the capital. This case study therefore offers insight into the regional variability of the Little Ice Age within the Ottoman world and highlights the adaptive capacity of Ottoman logistical and administrative structures. By integrating climate history with Ottoman archival research, this study contributes to the growing field of Ottoman environmental history and demonstrates how local provisioning centers played a crucial role in sustaining imperial urban systems during periods of extreme climatic stress.

***Nazar*: Reclaiming the Pedagogy of Gaze and Visual Sovereignty from Cybernetic Capitalism**

Yuen Yee Tam*

Abstract

Seeing is one of the most primary and direct ways we interact with the world. Visual interactions with the world constitute the human subject and his relationship with the world. This in turn shapes how he beholds the world. Thus, capturing the gaze is the first step to capturing a person's attention. Cumulatively, a pedagogy of the gaze is one of the ways to (re)constitute the self and subjectivity.

The modern Western visual culture produced by the cybernetic capitalist system is premised on the freedom and pleasure to look and to be looked at. The capitalist visual culture has colonized the human gaze and by extension the human self so that he willingly delivers himself over for economic extraction. The modern seeing subject is thus enthralled by the image of himself as king in the market of consumption while in reality enslaved by a perverse technology of the self. This study offers a critical analysis of the visual culture in terms of its epistemology, the technique by which it is achieved, the human subjectivity produced, and the lack of a coherent legal and ethical framework to demarcate obligations and transgressions.

While there are abundant analyses and critiques around the Western visual culture and capitalist theories, there are few concepts that manage to fundamentally rehabilitate the modern materialist gaze as offered by the Islamic concept of '*nazar*'. *Nazar*, which simultaneously means 'seeing' and 'reflecting' in Arabic, encapsulates the physical, ethical and spiritual dimensions of seeing as well as the fact that existence is multilayered. In the Islamic tradition, God is sovereign over all things, including vision itself. He determines the boundaries of permissible seeing and exposure of the body as well as private spaces for the protection of human

* Ibn Haldun University, Civilization Studies MA Program, yuen.tam@stu.ihu.edu.tr

beings. Freedom, in this framework, is being liberated from one's lower desires and worldly influences, submission to the One Perfect God, and living to the fullest of human potential and dignity.

While the legal obligations, etiquette and spiritual meanings around seeing can be found discretely in various genres of writings in the tradition, existing thematic study on the Islamic framework of gaze is limited. By conducting such a study in this research—though in a limited scope—I hope to juxtapose two very different paradigms of gaze, which constitute two very different ‘technologies of the self,’ due to their divergent ontological origins. This study hopes to pave the way to reviving a more holistic view of the gaze.

Key Words: Nazar, technology of the self, visual culture, cybernetic capitalism, sovereignty.

A Sensory History of *Ezan* in the Ottoman Soundscape

Sevdenur Dağdelen*

Abstract

Recent scholarship on Ottoman sensory history has established that sound and temporality were deeply intertwined in Ottoman urban life. Studies have demonstrated that early Ottoman temporality was embedded in a divinely ordered rhythm, translated into spatial practice through mosque acoustics and Qur’anic recitation, and extended to the wider urban soundscape through the pervasive structuring role of the *ezan* (call to prayer), collectively shaping spiritual perception and reinforcing social hierarchies. Together, these studies reveal that sound functioned as a constitutive force in Ottoman urban experience. Building on this literature, this study asks: How did the *ezan* function in the Ottoman Empire as a sophisticated temporal technology that synchronized collective rhythms, constructed an auditory identity, and asserted Islamic hierarchy and sovereignty within the urban soundscape? The findings demonstrate that the *ezan* shaped Ottoman auditory identity from birth to death, organizing labor, commerce, and daily routines. The *ezan’s* prominence was neither accidental nor self-sustaining but required continuous legal intervention, which functioned to maintain Muslim hierarchy and sovereignty.

Methodologically, this study adapts Alain Corbin’s sensory history framework, specifically his approach to reconstructing “auditory identity” through archival traces of regulation and conflict, to examine how the *ezan* functioned as a technology of temporal governance and imperial sovereignty in the Ottoman soundscape. By analyzing diverse primary sources, including archival documents, Istanbul Sharia court records, travel narratives, and literary texts, the study

* Ibn Haldun University, Civilization Studies MA Program, sevdenur.dagdelen@stu.ihs.edu.tr

contributes to Ottoman sensory historiography and sound studies in two ways. First, it reconceptualizes the *ezan* as a technology of temporal integration, showing how science, law, and ritual converged into a single acoustic event. Second, it uncovers how sound was governed through material proxies, revealing that sovereignty was continuously produced through the acoustic regulation of public space. Ultimately, this research not only enriches Ottoman historiography but also demonstrates the broader potential of sensory history to uncover how empires were experienced and sustained through their soundscapes.

Key Words: Ezan, Ottoman Soundscape, Ottoman Temporality, Sensory History.

Meta-Level Analysis of Academic Discourse on Syrian Migration in Turkey: Ideology, Narrative, and Knowledge Production

Ümmühan Gülsüm Armutçu*

Abstract

The influx of Syrian refugees into Türkiye since 2011 has paved the way for a multifaceted literature across various disciplines of social sciences. However, these academic productions are not merely “neutral” texts reporting facts, but also discursive tools that construct refugee identity through specific conceptual frameworks. Given the power of academic knowledge to shape public policies and societal perception, examining the potential ideological orientations behind these texts is crucial for the field of migration studies.

The main aim of this study is to identify the potential ideological discourses behind academic articles in the social sciences literature concerning Syrian migrants in Türkiye. The research seeks to answer the question: “Through which conceptual frameworks do social science disciplines tend to construct the identity of ‘Syrian migrant’?”

This study adopts Critical Discourse Analysis (CDA), a qualitative research method. In the first phase of the research, the abstracts and introductions of a limited number of articles selected through purposive sampling from the OpenAlex database were examined. Within the scope of this ongoing study, a discourse map is being created based on the key concepts and argumentation styles in the texts.

Based on the initial articles analyzed, it has been observed that a “Rights-Based and Critical” discourse is becoming prominent in the approach to the refugee issue in the social sciences literature. Initial findings indicate that the texts

* Ibn Haldun University, Civilization Studies MA Program, ummuhan.armutcu@stu.ihu.edu.tr

examined portray refugees as active subjects struggling for their rights within structural insecurity (precarity) and legal uncertainty (limbo), in contrast to the state's discourse of "guest" or "temporariness." Within the limited sample analyzed, it is seen that the state's migration management techniques are critically examined as a "control mechanism." However, these findings may diversify or differ with the expanding dataset in the later stages of the research.

This study aims to make a theoretical contribution to the fields of sociology of knowledge, sociology of migration, and international relations by raising awareness of the discursive practices that construct academic knowledge in the field of refugee studies.

To sum up, this initial stage of the research opens up a discussion on the political nature of the language used in academic texts when constructing refugee identity. With the expansion of the study, a more holistic picture of the dominant and alternative discourses in the literature will be presented.

Key Words: Syrian Migrants, Critical Discourse Analysis, Social Sciences Literature.

Moral Exemplarism and Prophethood: Rethinking Moral Authority through Islamic Tradition

Maya Maurer*

Abstract

Recent developments in moral philosophy, particularly in the work of Linda Zagzebski, have advanced exemplarist moral theory, which understands moral knowledge and ethical judgment as derived from exemplary individuals who are the objects of admiration. While this approach offers a compelling account of moral formation, its engagement with major religious traditions remains limited. In particular, it has not engaged with the significance of Prophet Muhammad ﷺ—one of the most influential moral exemplars in history—nor the normative role of the Sunnah.

This paper asks whether exemplarist moral theory can adequately account for the morally constitutive role of prophethood in Islam, and how the Islamic conception of prophetic exemplarity challenges or expands a model grounded primarily in admiration.

Adopting a comparative and conceptual approach, the study analyzes key elements of exemplarism—admiration, imitation, and the definition of virtue—in relation to Islamic concepts such as prophethood, *ittibāʿ* (emulation) and the Sunnah.

The paper argues that, although admiration plays an important role in recognizing and responding to exemplary figures, Zagzebski's exemplarist theory remains insufficient when confronted with a model of exemplarity grounded in revelation. Within the Islamic tradition, Prophet Muhammad ﷺ is not merely an object of admiration but a divinely authorized and normatively binding exemplar.

* Ibn Haldun University, Civilization Studies MA Program, maya.maurer@stu.ihu.edu.tr

This analysis highlights the limits of admiration-based accounts of ethics and argues for an expanded understanding of exemplarism that can account for forms of moral authority not reducible to admiration. In doing so, it brings Islamic intellectual resources into contemporary moral philosophy and demonstrates their relevance for ongoing debates on moral authority and exemplarity.

Key Words: Moral Exemplarism, Emulation, Prophethood, Sunnah.

A Thesis on Thesis Writing: Alienation in the Thesis Writing Process

Ayşegül Şafak*

Abstract

The integration of artificial intelligence into our lives has undoubtedly made life easier in many ways. Conducting research, especially in academia, has become much easier thanks to AI. However, while it makes our lives easier, it also has negative aspects. Current artificial intelligence research has mostly examined areas such as education and ethics. The impact of artificial intelligence on students has received less attention in a sociological context. In this context, this thesis study explores how postgraduate students use artificial intelligence to write theses and how they establish a relationship with it. A central question of this research is whether an AI-supported thesis writing process causes epistemic alienation in students.

The goal is to use various theories to conduct this research. First and foremost, Marx's theory of alienation will be adapted to the academic context. In this context, the question of how alienation occurs in academia and how the separation of a thesis from its author is experienced will be addressed. Another important discussion is Foucault's concept of power and how the knowledge production process is based on power relations. Miranda Fricker's concept of hermeneutical injustice is another important concept in understanding whether students can make sense of their own work and how artificial intelligence mechanizes this process. Finally, Latour's actor-network theory is important for understanding how artificial intelligence ceases to be a tool and actually shapes the thesis-writing process as an active participant.

* Ibn Haldun University, Civilization Studies MA Program, aysegul.safak@stu.ihu.edu.tr

The research will focus on a qualitative research method. In this context, semi-structured interviews will be conducted with graduate students in the process of writing their theses. Additionally, the autoethnography method will be used by the thesis student. These methods will allow the research to consider students' academic discomfort as meaningful data. This research is aimed to contribute to the sociology of education in terms of how AI creates ambiguity and dispossession in the students, how AI may lead to imposter syndrome, the deeper levels of Human and AI interaction and porous borders between the human and the artificial.

Yapay Zekânın Anonim Şirketler Yönetim Kuruluna Üyeliği ve Sorumluluğu

Büşra Aydın*

Özet

Diğer hukuk dallarında da olduğu gibi şirketler hukuku da teknolojik gelişmelerin etkisiyle dönüşüm geçirmektedir. Özellikle yapay zekâ sistemlerinin efektif ve hızlı karar alma mekanizmaları, şirketler hukukunda alışılmış kavramların yeniden değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Mevcut kanunda yönetim kurulu üyeliği yalnızca gerçek ve tüzel kişilere tanınmışken, otonom yapay zekâ sistemlerinin bu kategorilere dahil edilip edilemeyeceği hususu hukukî bir belirsizlik oluşturmaktadır. Bu durum, anonim şirket yönetiminde yapay zekâ kullanımının kapsamı ve sınırları bakımından çeşitli sorunları gündeme getirmektedir. Bu çalışmada, yapay zekâ sistemlerinin anonim şirket yönetim kurulu üyeliği bağlamında hukukî statüsü ve sorumluluk rejimi Türk şirketler hukuku çerçevesinde incelenmektedir. Bu kapsamda, yapay zekânın bir hak süjesi olarak kabul edilip edilemeyeceği, otonom kararlar sonucu doğan zararların kime yüklenebileceği ve mevcut hukukî düzenlemelerin bu dönüşümü karşılayıp karşılamadığı temel inceleme konularını oluşturmaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde yapay zekânın ne olduğu ve bu sistemlere hukukî anlamda kişilik atfedilip edilemeyeceği ele alınmaktadır. İkinci bölümde anonim şirketlerde yönetim kurulu yapısı ve görevleri incelenmekte, üçüncü bölümde ise yapay zekânın yönetim kuruluna üyeliği ve buna bağlı olarak ortaya çıkabilecek sorumluluk rejimi değerlendirilmektedir. Yapay zekâ sistemlerinin insan iradesiyle özdeşleştirilememesi ve mevcut sorumluluk hukukunun gerçek kişiyi esas alması, bu sistemlerin doğrudan yönetim kurulu üyesi olarak kabulünü zorlaştırmaktadır. Mevcut Türk hukukunda yapay zekânın anonim şirket yönetim kuruluna üye olarak atanmasının mümkün olmadığı ancak

* İbn Haldun Üniversitesi, Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı, busra.aydin@stu.ihu.edu.tr

yardımcı bir araç olarak kullanılabilceği düşünölmektedir. Gelecekte ‐elektro-
nik kişilik‐ gibi yeni hukukî statülerin tartışılması ve bu doğrultuda Türk Ticaret
Kanunu’nda gerekli düzenlemelerin yapılması kaçınılmaz görünmektedir. Bu doğ-
rultuda, kusura dayalı sorumluluk sisteminin yanında risk esaslı modellerin ve zo-
runlu sigorta mekanizmalarının geliştirilmesi ve mevcut kanunun teknolojik ge-
lişmelere uyum sağlayacak şekilde düzenlenmesi önerilmektedir. Çalışmada, söz
konusu hususlar teorik açıdan kapsamlı şekilde ele alınıp uygulamaya yönelik çö-
züm önerileri sunulması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Anonim Şirket, Yapay Zekâ, Yönetim Kurulu, Hukukî So-
rumluluk, Elektronik Kişilik.

KVKK m. 9 Değişikliği Ekseninde Kişisel Verilerin Yurt Dışına Aktarımı: Standart Sözleşmelerde Uygulama Sorunları ve Çözüm Önerileri

Emre Ergin*

Özet

Bu çalışma, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun (KVKK) yurt dışına aktarımı düzenleyen 9'uncu maddesinde 2024 yılında yapılan revizyon sonrasında, verinin yurt dışına aktarılmasında temel mekanizmalardan biri olan Standart Sözleşmelerle ilişkin teorik ve pratik sorunları konu edinmektedir. Özellikle Avrupa Birliği'nin Genel Veri Koruma Tüzüğü (GVKT) ile uyum sağlama hedefi taşıyan yeni aktarım rejiminin, Türkiye'deki uygulama izdüşümleri analiz edilmektedir. 2024 yasa değişikliğiyle yurt dışına aktarımda GVKT ile normatif bir paralellik kurulduğu söylenebilir. Ancak Standart Sözleşmelerin hazırlanması ve Kuruma bildirilmesine ülkemize özgü farklılıklar bulunmaktadır. Uygulamada veri aktarımının tarafları, bu normatif koşulları sağlamaya özen göstermektedir. Diğer yandan Standart Sözleşmelerin hazırlanma süreci, taraf teşkili ve içerik yönetiminin, verinin gerçek akışını ne ölçüde yansıtmakta ve ilgili kişilerin haklarını koruma fonksiyonu bakımından ne ölçüde yeterli olduğu cevaplanması gereken bir soru olarak ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede, KVKK m. 9 reformu ikinci yılını geride bırakmaya yaklaşırken, Standart Sözleşmelere ilişkin uygulamada karşılaşılan başlıca sorunlara ışık tutulması amaçlanmaktadır. Özellikle küresel teknoloji firmalarının sözleşme süreçlerindeki baskın rolü ve sözleşme yapma alışkanlıklarının Standart Sözleşmelere etkisi özellikle ele alınmaktadır. GVKT ve KVKK arasındaki benzerlikler ve farklılıkların mukayeseli olarak ele alınmasından ziyade,

* İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı,
av.emre.ergin@gmail.com

uygulamada ortaya çıkan somut durumlar analiz edilmiş, bu uygulamaların veri koruma mevzuatının temelindeki felsefi ihtiyaçlara ne ölçüde cevap verebileceği irdelenmiştir. Kişisel Verileri Koruma Kurulunun güncel kararları ile yayınları ve literatür taraması ile elde edilen bilgiler, bu analitik çerçeveyi zenginleştirmek için kullanılmıştır. Çalışma, veri koruma hukuku alanında mevcut literatürde nispeten az işlendiği düşünülen bir konuyu ele almaktadır. Yasal düzenleme, Standart Sözleşmelerin taraflarını tespit etmenin akışını takip etmeyi esas alırken, uygulamada veri aktaran-alıcı taraflar arasında çoğunlukla hizmet tedarikine ilişkin sözleşme ilişkisinin esas alınmasının, özellikle ilgili kişinin kişisel verilerine ilişkin hak arama olanağını olumsuz etkileyebileceği saptanmıştır. Çalışmanın bu yönüyle doktrine özgün bir katkı sunacağı değerlendirilmektedir.

Yapay Zekâ Destekli Tahkim Kararları ve Hakemin Hukukî Sorumluluğu

Enes Ekici*

Özet

Yapay zekâ teknolojilerinin hukuk alanındaki etkisi giderek derinleşirken, tahkim yargılamasında karar verme sürecine ne ölçüde dâhil olabileceği ve bu kullanımın hakemin hukukî sorumluluğu bakımından ne tür sonuçlar doğurabileceği önemli bir tartışma alanı hâline gelmektedir. Taraf iradesi, gizlilik, uzmanlık ve usulî esneklik gibi özellikleriyle öne çıkan tahkim, yapay zekâ destekli sistemlerin kullanımı bakımından elverişli bir zemin sunmakla birlikte, kararın oluşumunda insan muhakemesinin yerini veya sınırlarını nasıl etkileyeceği sorusunu da beraberinde getirmektedir. Bu çalışmada, yapay zekanın tahkim kararının hazırlanması, değerlendirilmesi veya gerekçelendirilmesi sürecinde kullanılması hâlinde, hakemin karar verme yetkisini devredip devretmediği ve gizlilik bakımından bir ihlal riskinin ortaya çıkıp çıkmadığı incelenmektedir. Konu, doktrindeki görüşler, tahkim yargılamasının temel ilkeleri ve teknolojik dönüşümün ortaya çıkardığı yeni sorunlar ışığında ele alınmaktadır. Ayrıca somut örnekler üzerinden yapay zekâ kullanımının uygulamada doğurabileceği sorumluluk ihtimalleri değerlendirilmektedir. Tahkimde yapay zekâ kullanımının kategorik biçimde reddedilmesinden ziyade, hakemin şahsî muhakeme yükümlülüğünü ortadan kaldırmayan, denetlenebilirliği koruyan ve usulî güvenceleri zedelemeyen sınırlar içinde değerlendirilmesi gerektiği yönünde bir bulguya ulaşılmaktadır. Bu yaklaşım ile beraber yapay zekâ çağında tahkim hukukunda hakemin sorumluluğuna ilişkin çerçevenin yeniden düşünülmesini gerekli kılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tahkim, Yapay Zekâ, Hakemin Sorumluluğu, Tahkim Kararı.

* Medeniyet Üniversitesi, Özel Hukuk Doktora Programı, enes.ekici@indlegal.co

İş Hukukunda Algoritmik Ayrımcılık: Yapay Zekâ ve Veri Temelli Karar Sistemlerinin Hukukî Sınırları

Av. Hilal Fatmanur Kaya*

Özet

Tarihsel süreçte insanoğlunun nesnelere otonom hareket kabiliyeti kazandırma ve canlandırmaya yönelik merakı kesintisiz bir şekilde sürmüştür. Bu kadim tutku antik dönemlerden günümüze kadar artarak farklı şekillerde kendisini göstermiştir. Bu tutkunun bir tezahürü olarak hayatımıza giren yapay zekâ, köklü dönüşümlere yol açmış kaçınılmaz olarak insan kaynakları süreçlerinin vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. İşverenlerin insan kaynakları süreçlerinin her aşamasında başvurduğu yapay zekâ destekli sistemler; iş ilanlarının yayımlanması, aday işçilerin değerlendirilmesi, işçilerin performans takibinin yapılması, ücret yönetimi, işçiler arasında görev paylaşımının yapılması ve iş ilişkisinin sona erdirilmesi gibi her aşamada yaygın şekilde kullanılmaktadır. Bu bağlamda işverenler karar mekanizmalarını yapay zekâ destekli algoritmik sistemlere devredebilmektedir. Algoritmik sistemler kendilerine verilen veri, istatistik ve/veya hesaplama kaynaklarının analizlerine dayanarak kısmi ya da tamamen otomatik kararlar almaktadır. Algoritmik sistemler her ne kadar işverenler için yönetim ve denetim açısından maliyet, hız ve verimlilik takibi gibi önemli avantajlar sunsa da bu sistemlerin eğitildiği veri setlerindeki tarihsel önyargılar, “kara kutu” (*black box*) problemi ve şeffaflık eksikliği yeni nesil bir ayrımcılık türü olan “algoritmik ayrımcılık” kavramını ortaya çıkartmaktadır. Algoritmik ön yargı ve algoritmik ayrımcılık kavramları, karar alma mekanizmalarında algoritmik sistemlerin kullanılmasından kaynaklanan haksız muameleleri tanımlayan birbirleri ile ilişkili ancak odak noktası itibari

* İbn Haldun Üniversitesi, Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı, hilalkaya@stu.ihu.edu.tr

ile ayrıışan iki temel kavramdır. Algoritmik önyargı verilerin toplanması, seçilmesi ve işlenmesi aşamasında geliştiricilerin müdahalesi veya veri setlerindeki tarihsel önyargılar nedeni ile sistematik taraflılığı ifade eder. Bu teknik sapma algoritmaların nesnel adaletten uzaklaşarak belirli gruplara karşı önyargılı kararlar üretmesine sebebiyet verir. Algoritmik ayrımcılık ise, bu önyargılı modellerin işletilmesi sonucunda bireylerin veya grupların ırk, cinsiyet ve sosyo-ekonomik statü gibi korunan özellikleri nedeniyle deneyimledikleri somut hak kayıplarını ve fırsat eşitsizliklerini kapsayan bir sonuçtur. Algoritmik karar verme sistemlerine karar verme veya etkileme yetkisi vermek iş hukuku bağlamında etik, yasal veya teknik birçok sorunu gündeme getirmektedir. Çalışmamızda, literatür taraması ve kavramsal analiz metodolojileri kullanılmıştır. Kavramsal analiz kısmında önce ana kavramlar tanımlanmış ardından alt kümeleri değerlendirilmiştir. Akabinde hem ulusal hem de uluslararası literatür incelemelerinden elde edilen bulgular kullanılarak, yapay zekânın iş hukuku bağlamında önemi ve potansiyel etkileri ile birlikte iş ilişkisinin farklı aşamaları bakımından kullanılan yapay zekâ sistemleri incelendikten sonra algoritmik ayrımcılık bakımından mevcut eğilimler kapsamlı bir şekilde değerlendirilmektedir. Son aşamada ise ortaya çıkabilecek algoritmik ayrımcılık durumunda Anayasal bir ilke olan ayrımcılık yasağı ve iş hukukunun temel prensibi olan eşit davranma borcu kapsamında ispat yükümlülüğü, işçinin hakları ve işverenin sorumluluğu bakımından hukukî sınırlar belirlenerek algoritmik ayrımcılık hallerine bağlanan hukukî sonuçlar değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zekâ, Algoritmik Karar Verme, Ayrımcılık, İş İlişkisi.

Ticari Sırların Haksız Rekabet Hukuku Ekseninde Korunması Bakımından AB 2016/943 Sayılı Direktifin Maddi Sınırları ve Türk Hukuku Açısından Bir Değerlendirme

Mehmet Yalçın*

Özet

Geçmiş 4000 yıl önceye uzanan ticari sırlar, küreselleşen ekonomik düzen-
de ticari hayatın devamlılığı açısından her geçen gün artan bir öneme sahiptir. Av-
rupa Birliği Fikri Mülkiyet Ofisi (EUIPO) tarafından Avrupa çapında yaklaşık
197.000 işletmenin verilerine dayanılarak yapılan bir çalışmaya göre; Avrupa'daki
yenilikçi işletmelerin %52,3'ü ve büyük ölçekli işletmelerin ise %69'u geliştirdikle-
ri inovasyonları güvence altına almak için ticari sırları aktif olarak kullanmaktadır.
ABD'de yapılan bir araştırmada ise 1996-2019 tarihleri arasında ekonomik casus-
luk faaliyetleri ile çalınan ticari sırlar sebebiyle ortaya çıkan zararın, 2020 yılı değeri
ile 181 milyar dolar seviyesinde olduğu tahmin edilmektedir. Bu çalışmalardan
da anlaşılacağı üzere ticari sırların yetkisiz olarak elde edilmesi, kullanılması ve ifşa
edilmesi, ekonomik yansımaları itibarıyla haksız rekabet hukukunun en temel ih-
lallerinden birini oluşturmaktadır. Bu durum, ticari sırların korunmasına yönelik
yeknesak ve öngörülebilir hukukî çerçevelerin oluşturulmasını zorunlu kılmıştır.
Bu gereksinim doğrultusunda Avrupa Birliği tarafından, üye devletler arasında as-
gari bir standart sağlamak adına 2016 yılında "Gizli teknik bilgi ve ticari bilgilerin
(ticari sırların) hukuka aykırı olarak elde edilmesi, kullanılması ve ifşa edilmesine
karşı korunması" hakkında 2016/943 sayılı Direktif kabul edilmiş ve üye ülkeler
iç mevzuatlarını Direktif ile uyumlu hale getirmeye başlamışlardır. Türk huku-
kunda ise ticari sırlar esas olarak Türk Ticaret Kanunu'nda yer alan haksız rekabet

* İbn Haldun Üniversitesi, Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı, mehmet.yalcin@stu.ihu.edu.tr

hükümleri ile korunmaktadır. Çalışmamızın konusunu, ticari sırların iç hukukumuzda haksız rekabet hükümleri ekseninde sahip olduğu korumanın, Direktifte yer alan ticari sır tanımı ve hukuka uygun elde etme halleri ekseninde mukayeseli olarak ele alınması oluşturmaktadır. Bilindiği üzere Türk hukukunda ticari sır kavramının tanımına ve sınırlarına ilişkin yeknesak bir kanuni düzenleme bulunmamaktadır. Bunun aksine AB Direktifinde ise “gizlilik, ticari değer ve makul önlem” kriterleri ile ticari sırlara dair net bir çerçeve çizilmiştir. Ayrıca Direktifin, özellikle bağımsız buluş ve tersine mühendislik gibi hukuka uygun elde etme halleri konusunda çok daha net ve öngörülebilir bir koruma çerçevesi sunduğu görülmektedir. Bu çalışma ile ticari hayatta sıkça karşılaşılan ticari sır ihlallerine karşı iç hukukumuzdaki korumanın güçlendirilmesi ve çıkarılması muhtemel kanuni düzenlemelere bir örnek teşkil etmesi amacıyla, AB mevzuatındaki koruma mekanizmasının maddi sınırlarının incelenmesi amaçlanmaktadır. Böylece Türk haksız rekabet hukukunun ticari sırlara ilişkin dinamik yapısının, AB 2016/943 sayılı Direktifinin çizdiği maddi sınırlar ile uyumlu hale getirilerek ticari hayatta hukukî güvenliğin artırılacağı ve öngörülebilirliğin sağlanacağı savunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ticari Sır, Haksız Rekabet, 2016/943 Sayılı AB Direktifi.

Data Access in the Digital Era: The Practice of Web Scraping and Applicable Legal Framework

Nursedada Dayı*

Abstract

With the acceleration of digitalization, data has become one of the central elements of both economic and legal order. In this context, web scraping, which refers to the automated collection of data available on the internet, has gained importance as one of the technical and functional tools for accessing data. However, the legal nature, legitimacy grounds, and limits of this activity have not been clearly and uniformly defined within the current legal framework. This study aims to examine the legal position of web scraping in the context of access to data. The purpose of this study is to subject web scraping to a legal analysis as a means of accessing data and to determine on which legal grounds this activity can be considered legitimate. In this regard, the research focuses on the questions of how web scraping should be positioned in terms of access to data, within which legal boundaries it should be evaluated, and what kind of consequences it produces within the current legal system. The study adopts a doctrinal legal research method. Accordingly, the concept of data, the legal nature of data, and the normative framework regarding access to data and the right to information are examined. Subsequently, the conceptual and technical structure of web scraping is addressed, and its boundaries are evaluated in terms of intellectual property law, personal data protection law, and competition law. The main argument of the study is that web scraping cannot be reduced to a single-dimensional legal classification; rather, it gives rise to different legal consequences depending on the nature of the data,

* Ibn Haldun University, Public Law MA Program, nurseda.dayı@stu.ihu.edu.tr

the method of access, and the purpose of use. In this respect, the study approaches web scraping not merely as a technical data collection method, but as an activity that produces legal consequences within the framework of the data access regime. The research aims to contribute to establishing a balance between access to data and the protection of data in the age of digitalization. In conclusion, the study points to the necessity of a more holistic, systematic, and predictable approach in the legal assessment of web scraping activities.

Key Words: Web Scraping, Digital Data, Access to Data.

Post-Seküler Kimlik ve Mizah: *Ramy* ve *Doğu* Dizilerinde Modern Müslüman Temsili

Zeynep Sude Erilli Kuloğlu*

Özet

Günümüzün post-seküler toplumunda, modern kent yaşamını deneyimleyen genç Müslüman bireyler, seküler yaşam pratikleri ile dinî değerlerinin iç içe geçtiği çok katmanlı bir düzeni tecrübe etmektedir. Bu düzende dindarlık ve modern hayat, bireyin gündelik yaşamında bir araya gelerek sürekli bir içsel muhasebe alanı oluşturmaktadır. Bu durum, bireyin dış dünyayla çatışmasından ziyade, eylemsel tutarsızlıklar üzerinden şekillenen ve kendi iç dünyasında deneyimlediği bir kimlik çelişkisine sebep olmaktadır. Bu çalışma, modern kent hayatında inanç ve sekülerizm arasında kalan genç Müslümanların yaşadığı bu spesifik kimliksel çelişkilerin, neden özellikle 21. yüzyıl medya anlatılarında görünür hale geldiğini ve bu durumun neden mizah aracılığıyla temsil edildiğini incelemeyi amaçlamaktadır.

Araştırmanın temel sorusu, bu yeni mizahi anlatımın önceki medya temsillerinden hangi yönleriyle ayrıldığı ve mizahın bu kimlik çatışmasını gösterirken ideolojik veya kültürel işlevini nasıl dönüştürdüğüdür. Bu doğrultuda çalışma, Amerikan bağlamında diasporik Müslüman deneyimini konu alan *Ramy* dizisi ile Türkiye’de üretilmiş bir dijital platform dizisi olan *Doğu*’yu karşılaştırmalı olarak incelemektedir. İki farklı kültürde üretilen bu dizilerdeki temsil kodlarını ve karakterlerin içsel tutarsızlıklarını çözümlemek için Fair Clough’un kuramsal yaklaşımı temeline dayanan Eleştirel Söylem Analizi yöntemi benimsenecektir. Araştırmanın analiz süreci; dinî pratiklerin temsili, cinsellik ve ahlâkî suçluluk söylemi, aile ve kültürel normlar, kimlik krizi, başarısızlık anlatısı ve mizahın işlevi gibi spesifik tematik kategoriler üzerinden yapılandırılacaktır.

* İbn Haldun Üniversitesi, Radyo Televizyon ve Sinema Yüksek Lisans Programı, zeynep.erilli@stu.ihu.edu.tr

Çalışmanın ön bulguları, her iki dizinin de modern Müslüman kimliğini din ile seküler yaşam arasındaki açık bir çatışma olarak değil, bireyin gündelik hayatında tecrübe ettiği içsel bir çelişki olarak temsil ettiğini göstermektedir. Anlatının mizah diliyle kurulması, karakterlerin eylemsel tutarsızlıklarını yargılanması gereken durumlar olarak kodlamak yerine, bu deneyimi post-seküler yaşam biçiminin gerçekçi ve doğal bir parçası sıfatıyla normalleştirmektedir.

Bu araştırma, karakterlerin ne tam geleneksel ne de tam seküler olabildikleri deneyimlerin, dizilerde nasıl eylemsel tutarsızlıklar üzerinden inşa edildiğini ortaya koymaktadır. Çalışma, post-seküler toplum tartışmaları, din ve modernite ilişkisi, mizah kuramı ve Müslüman kimliğinin medya temsili alanlarındaki literatürle sistematik bir ilişki kurmaktadır. Böylece araştırmanın, İletişim, Sinema, Medya ve Kültürel Çalışmalar literatürüne anlamlı bir katkı sunma potansiyeline sahip olduğu değerlendirilmektedir. İki farklı kültürde üretilmiş anlatıların benzer gerilimleri mizah aracılığıyla işleminin karşılaştırmalı analizi, araştırmanın akademik özgünlüğünü oluşturmaktadır.

Key Words: Post-sekülerizm, Modern Müslüman Kimliği, Mizah, Temsil.

Biçimsel ve Entelektüel Fonksiyonlarıyla Negatif Alan: Son Dönem Türk Sineması Örneği

Zeynep Sekiz Kasım*

Özet

Sinemanın taşıdığı ticari potansiyel, tarihsel gelişiminde oldukça erken bir dönemde öne çıkmış ve endüstriyel standartları hızlıca oluşturulmuştur. “Ticari sinema”, “ana akım sinema” gibi ifadelerle karşılık bulan bu sinema anlayışı filmin “görsel yapısını” izleyicinin görsel algı düzeyinde tatmin edilmesi üzerine planlar. Ana akım sinemada kompozisyonların karakterler ve hikayeye ilişkin fiziksel unsurlarla dolu olarak tasarlanması, görsel boyutta ilgi çekici, cezbedici kadrajların kurulması hedefinden kaynaklanmaktadır. Ana akım sinemada karakterlerin ve hikayelerdeki belirleyici aksesuarların dar bir alan derinliği içerisinde çok sayıda orta plan ve yakın plan çekimlerine yer verilmesi de bu bağlamda okunmalıdır. Buna karşın, film sanatına entelektüel açılardan yaklaşan yönetmenlerin ortaya koydukları “bağımsız sinema” örneklerinde karakter ve fiziksel unsurlara çok fazla yaklaşmayıp belli bir mesafeden bakan kompozisyonların öne çıktığı görülmektedir. Karakterlerini geniş bir alan derinliği içerisinde konumlandıran bu tür yönetmenlerin kompozisyonlarında karakter ve nesnelerin dışında belirgin boşluklara yer verilmektedir. Bu çalışma, sinema literatüründe “negatif alan” olarak tabir edilen kompozisyonlardaki bu boşlukların son dönem Türk sinemasının bağımsız sinema kanadındaki kullanımına odaklanmaktadır. Negatif alanın film yapımı içerisinde hangi sinematografik uygulamalarla ilişkili olarak oluşturulduğunu inceleyen araştırmada iki temel soruya cevap verilmektedir. Bunlardan ilki, karakterlerin toplumla iç içe kadrajlandığı bir sinematografik yaklaşımda negatif alanın hangi işlevlere sahip olduğudur. İkincisi ise karakterlerin kendi içlerine dönük

* İbn Haldun Üniversitesi, Radyo, Televizyon ve Sinema Yüksek Lisans Programı,
zeynep.sekiz@stu.ihu.edu.tr

kişilikleriyle öne çıkıp, çoğunlukla toplumdan izole olarak kadrajlandığı sinematografik stilde negatif alanın ne tür fonksiyonlarla kullanıldığıdır. Türk sineması literatüründe görüntü yönetiminin araçlarını filmlerin entelektüel boyutlarıyla aynı potada birleştiren eserlerin sınırlı olması bu çalışmanın özgün değerini ve literatüre katkısını belirgin kılmaktadır. Araştırmada film yapımını bir görsel hikaye anlatımı olarak incelemeye imkan veren bir yöntem tercih edilmektedir. Film görüntüsünü oluşturan farklı parçaları mikro ölçekte ele almaya imkân veren “kare kare analiz” (*shot-by-shot analysis*) yönteminin kullanılacağı araştırmada, araştırma soruları çerçevesinde amaçlı örneklem olarak son dönem Türk sinemasından seçilen Yeşim Ustaoglu, Zeki Demirkubuz, Reha Erdem ve Nuri Bilge Ceylan filmografisinden seçilen filmler ve sahneler temel veri kaynağı olarak değerlendirilmektedir. Yapılan analizlerde çerçeveleme, kamera hareketleri, plan uzunluğu gibi temel sinematografik uygulamalar üzerinde durularak negatif alanın son dönem Türk sinemasında biçimsel ve entelektüel olarak nasıl konumlandığı tespit edilmektedir. Bir taraftan içsel deneyim ve yolculuğunda bireyi yalnızlaştıran bir uzama dönüşen negatif alan, diğer taraftansa birey ve toplum arasındaki kutuplaşmanın mekân üzerinden somutlaştığı gerilim alanlarını oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Son Dönem Türk Sineması, Negatif Alan, Alan Derinliği, Sinematografi, Kare Kare Analiz.

Üretken Yapay Zekâ ile Ticari Video Prodüksiyonunda Profesyonel İş Akışlarının Dönüşümü: Dijital İçerik Üreticileri Üzerine Nitel Bir Araştırma

İklima Ayaz*

Özet

Günümüzdeki yapay zekâ alanında artan gelişmeler, yaratıcı üretim süreçlerinde belirgin değişimlere yol açmaya başlamıştır. Ticari video prodüksiyonu alanında, yapay zekâ destekli araçlar senaryo geliştirme, kurgu, pre-prodüksiyon, prodüksiyon ve post-prodüksiyon gibi aşamalarda giderek daha fazla kullanılmaktadır. Bu artış ve süreçlerdeki değişimlerin, akademik ve sektörel açıdan geleceği nasıl etkileyeceği merak edilmektedir. Mevcut literatürde bu dönüşüm çoğunlukla teknolojik gelişmeler veya yaratıcı endüstrilere yönelik genel tartışmalar üzerinden ele alınmaktadır. Fakat bu araçların sahada aktif olarak çalışan içerik üreticileri tarafından günlük iş akışlarında nasıl kullanıldığı ve bu durumun profesyonel iş süreçlerini nasıl etkilediği sınırlı biçimde incelenmiştir. Yapay zekâ üzerine yapılan çalışmalar artmakla birlikte, bu çalışmaların çoğunlukla teorik veya teknoloji odaklı kaldığı görülmektedir.

Bu çalışma, üretken yapay zekâ araçlarının ticari video prodüksiyon süreçlerine nasıl entegre edildiğini ve bu durumun dijital içerik üreticilerinin çalışma biçimlerini nasıl dönüştürdüğünü anlamayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, bu araçların üretimin hangi aşamalarında kullanıldığı, yaratıcı karar alma süreçlerini nasıl etkilediği ve içerik üreticilerinin bu dönüşümü nasıl değerlendirdiği sorularına odaklanılmaktadır.

* İbn Haldun Üniversitesi, Radyo, Televizyon ve Sinema Yüksek Lisans Programı, iklim.ayaz@stu.ihu.edu.tr

Araştırma nitel bir yaklaşımla tasarlanmıştır. Bu kapsamda, üretken yapay zekâ araçlarını aktif olarak kullanan dijital içerik üreticileriyle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılması planlanmaktadır. Elde edilecek veriler tematik analiz yöntemiyle değerlendirilecektir.

Bu aşamada kesin bulgular bulunmamakla birlikte, üretken yapay zekânın üretim süreçlerini hızlandırdığı, ancak bazı durumlarda yaratıcı kontrol ve özgünlük konularında soru işaretleri yarattığı düşünülmektedir. Ayrıca içerik üreticilerinin rol ve beceri tanımlarında belirli değişimlerin ortaya çıkabileceği öngörülmektedir.

Bu çalışma, üretken yapay zekânın yaratıcı üretim süreçlerine etkisini doğrudan uygulayıcıların deneyimleri üzerinden ele almayı hedeflemektedir. Bu yönüyle hem medya çalışmaları literatürüne hem de sektörel tartışmalara katkı sunması beklenmektedir. Son olarak, üretken yapay zekâ araçlarının yaygınlaşmasının ticari video prodüksiyonunda mevcut iş yapma biçimlerini yeniden düşünmeyi gerektirdiği ileri sürülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zekâ, Video Prodüksiyon, Dijital İçerik Üreticileri, Yaratıcı Endüstriler.

The Role of Social Media in the Sociolinguistic Transfer of Algerian Dialect: Arab Audience Interaction on the Pages of “Norene Harid” and “Phobia Isaac”

Soumeya Kammas*

Abstract

Across much of the Arab world, Algerian Darija is often described as difficult to understand. The reaction is familiar. Someone from Egypt or Jordan hears Algerian speech for the first time and pauses for a moment, trying to catch the rhythm and vocabulary. Part of the confusion comes from the history of the dialect itself. Algerian Darija developed through contact between Arabic, Berber languages, and later French, with smaller traces of Turkish and Spanish still present in everyday expressions. When these layers mix in fast, informal conversation, comprehension can become a challenge for listeners who are more accustomed to Egyptian or Levantine varieties of Arabic.

For many years, exposure to Algerian speech across the Arab region remained limited. Television and film industries in Cairo and Damascus dominated the pan Arab media landscape, and audiences became familiar with those dialects almost by default. Algerian voices, by contrast, were rarely heard outside the Maghreb. Social media has complicated that pattern. Short videos on platforms such as TikTok or Instagram now travel easily across borders, and Algerian content creators regularly appear on the feeds of viewers who may have had little prior contact with the dialect. Someone scrolling through their phone in Amman or Riyadh might suddenly encounter an Algerian joke, a street interview, or a casual vlog.

* Ibn Haldun University, New Media and Communication MA Program,
soumia.kammas@stu.ihu.edu.tr

The research therefore explores a fairly simple question. Does repeated exposure to Algerian social media content make the dialect more understandable to Arab audiences outside Algeria? To approach this issue, the project relies on a quantitative survey distributed to social media users from different Arab countries. Participants are asked about their viewing habits, the types of Algerian content they encounter online, and their own sense of how much they understand when they hear Algerian expressions.

The expectation is modest. Regular exposure may help audiences recognize certain words or phrases over time. Still, dialect comprehension rarely develops overnight. Cultural references, pronunciation patterns, and local humor all shape understanding in ways that a few short videos cannot fully resolve. Even so, social media may be opening small pathways of linguistic familiarity across the Arab world.

Key Words: Algerian Darija, social media, Sociolinguistic Transfer, Arab Audience Interaction.

Artificial Intelligence and Journalism: Applications, Risks, and Advantages of AI Support in Economic and Financial Journalism

Mahmut Çil*

Abstract

The integration of Artificial Intelligence (AI) has emerged as a disruptive innovation in the media ecosystem, fundamentally revolutionizing traditional news production. In the high-stakes domain of economy and finance journalism, where news directly influences markets and public policy, the need for accuracy and contextual understanding is critical. This research investigates the application areas, operational advantages, and ethical risks of AI in financial newsrooms, addressing the core tension between technological velocity and accountability. This qualitative study examined the daily workflows and evaluation of 20 professional financial journalists. The empirical findings reveal that attitudes toward automation are not homogeneous; rather, they reflect a fragmented digital mobilization process aligned with Everett Rogers' Diffusion of Innovations theory. The phenomenological analysis categorizes professionals into Cautious Pragmatists (50%) who leverage technology for speed while maintaining strict oversight, Deep Skeptics (35%) who fear misinformation and market disruptions, and Absolute Rejecters (15%) who boycott the technology on ethical grounds. While AI significantly enhances efficiency in parsing market data and summarizing balance sheets, it raises profound concerns regarding contextual hallucinations and the exacerbation of socio-economic divides between well-funded media corporations and smaller outlets. This study contributes to media ecology by demonstrating that the asymmetric diffusion of automation creates new hierarchies based on algorithmic literacy, making

* Ibn Haldun University, New Media and Communication MA Program,
mahmut.cil@stu.ihu.edu.tr

transparency a fundamental democratic imperative. Ultimately, the research concludes that the future of financial reporting relies on a mandatory hybrid ecosystem. By synergizing the computational speed of the machine as a data miner with the ethical reasoning and contextual intuition of the human editorship.

Key Words: Artificial Intelligence, Journalism, Financial Journalism, Media Automation.

Optimizing Service Quality from Check-in to Boarding: A Lean Six Sigma (Dmaic) Approach at Tarco Aviation

Zafir F. M. Mohamed*

Abstract

This research employs the DMAIC (Define, Measure, Analyze, Improve, and Control) framework within Lean Six Sigma to evaluate and improve the service quality at Tarco Aviation, with a focus on the process from check-in to boarding. By utilizing Voice of Customer (VOC) information alongside descriptive statistics, Confirmatory Factor Analysis (CFA), and linear regression techniques, the study uncovers critical factors that drive passenger satisfaction. The VOC assessment indicates persistent issues related to baggage handling, boarding announcements, and the cleanliness of check-in counters. CFA validates a three-factor model that includes Staff Interaction & Boarding Environment, Customer Loyalty & Satisfaction, and Operational Service Delivery, showing strong factor loadings and acceptable model fit statistics. The regression analysis indicates that the courtesy of staff, the cleanliness of check-in counters, and the handling of special requests are the most significant predictors of passenger satisfaction, accounting for 68.6% of the variance. These results highlight the significance of staff behaviour on the frontline, the physical environment, and customized service. The study concludes with strategic suggestions for quality control, recommending the implementation of KPIs, VOC monitoring, and ongoing evaluation tools to maintain high service standards.

Key Words: Airline Industry, DMAIC, Lean Six-Sigma, Service Quality.

* Ibn Haldun University, Air Transport Management MSc Program,
zafir.mohamed@stu.ihu.edu.tr

Passenger Behavioral Intention Toward Mobile Check-In And E-Boarding Passes: A Technology Acceptance Model 2 Approach

S M Ibrahim Zaman*

Ali Osman Kuşakcı**

Abstract

Airlines are using mobile check-in and electronic boarding passes as part of their digital transformation strategies to minimize operational costs, improve efficiency, and enhance passenger satisfaction. However, there is still a disparity in the use of mobile technologies among passengers across regions, age groups and travel segments. By employing the extended Technology Acceptance Model 2 (TAM2), this study seeks to provide a more comprehensive understanding of passenger acceptance of technologies, incorporating both individual perceptions and external influences. The objective of the study is to investigate passengers' behavioural intention to use mobile check-in and e-boarding passes using the technology acceptance model 2 (TAM2) approach. Bangladesh is well-positioned to perform the work as the country has a growing aviation sector and serves a diverse mix of domestic and international passengers, especially those using regional and Middle Eastern routes, where mobile phone use is becoming more widespread. This study uses a cross-sectional survey approach, that will be conducted through a structured self-administered questionnaire based on validated TAM2 measurement scales among the airline passengers in Bangladesh. The sample participants will be selected using a non-probability convenience sampling technique, as it provides feasible access to airline passengers in Bangladesh. The proposed

* Ibn Haldun University, Air Transport Management MSc Program,
ibrahim.zaman@stu.ihu.edu.tr

** Ibn Haldun University, Department of Management, aliosman.kusakci@ihu.edu.tr

hypotheses will be investigated using structural equation modeling (SEM), which is compatible with TAM2-based research and allows the simultaneous estimation of multiple relationships. The expected outcome of this study is that perceived usefulness will significantly influence passengers' intention to use online check-in systems. Perceived ease of use is also expected to have a positive effect on usage intention. Additionally, subjective norm is anticipated to have a direct effect on passengers' intention to use self-check-in services. Furthermore, output quality and result demonstrability are expected to have an indirect (mediating) effect on behavioural intention through perceived usefulness. Existing studies often address mobile airline applications in general, but few isolate digital boarding processes as a standalone service. Furthermore, in emerging markets (e.g., South Asia), there is limited evidence on how social influence factors and cognitive instrumental factors (output quality and result demonstrability) affect adoption intention alongside core TAM factors. This research is significant as it not only contributes to academic literature by applying TAM2 in the aviation context but also offers practical insights for airlines and airports to develop strategies that enhance digital adoption, streamline operational efficiency and improve passenger experience.

Key Words: Intention, Mobile Check-in, E-Boarding Pass, Technology Acceptance Model.

The Impact of Digitalization on Employee Motivation in the Aviation Sector: The Mediating Role of Technostress

İlhan Tan*

Abstract

The main objective of this research is to examine the impact of cabin crew perceptions of digitalization on employee motivation in the aviation sector and to reveal the mediating role of technostress in this relationship. Today, the aviation sector is one of the areas experiencing intense digital transformation processes, and technologies such as mobile applications, artificial intelligence systems, and data analytics are significantly changing the way employees work. This situation can have both positive and negative consequences on employees' motivation levels by affecting their adaptation to work processes. In this context, the relationships between digitalization, technostress, and motivation are examined within a holistic model framework. The research was designed using a quantitative method approach, and data were collected through an online survey method. The sample of the research consists of cabin crew actively working in the aviation sector. Three main scales were used as data collection tools. To measure participants' perceptions of digitalization, the digitalization scale developed based on the Technology Acceptance Model (TAM3) developed by Venkatesh and Bala (2008) was used; to determine the motivation levels of employees, the Mottaz (1985) Motivation Scale, which includes intrinsic and extrinsic motivation dimensions, was used; To measure technostress levels, the Technostress Scale developed by Tarafdar et al. (2007) and adapted into Turkish was used. The scales are structured using a 5-point Likert scale. The obtained data were analyzed using SPSS and AMOS/SmartPLS programs. In the analysis process, descriptive statistics, reliability analyses, confirmatory factor analysis (CFA), convergent and discriminant

* Ibn Haldun University, Air Transport Management MSc Program, ilhan.tan@stu.ihu.edu.tr

validity tests were performed, and the relationships between variables were tested using structural equation modeling (SEM). In addition, the mediating effect of technostress was examined using the bootstrap method. It is expected that the research findings will contribute to the literature by revealing the effect of digitalization on employee motivation and the role of technostress in this process. Furthermore, it is thought that the results obtained will offer important implications for practitioners in the aviation sector in terms of human resources management, digital transformation strategies, and employee well-being.

Key Words: Digitalization, Technostress, Motivation, Aviation Industry, Cabin Crew.

How Does Service Quality Influence Passenger Satisfaction at Royal Air Maroc?

Rakia Dogan*

Abstract

The global aviation industry has carried 4.77 billion passengers in 2024, with demand forecasted to reach 5.2 billion by 2026. In this competitive environment, service quality has become a key driver of passenger satisfaction, brand loyalty, and competitiveness in aviation. Royal Air Maroc (RAM), being the national flag carrier of Morocco and the only African member of the Oneworld Alliance, stands at a critical juncture. While RAM pursues an ambitious expansion plan of USD 25 billion to quadruple its fleet to 200 aircraft by 2037, many passengers report persistent problems with baggage handling, flight delays, and inconsistent service quality. These conflicting issues form the context of this study, allowing it to address a notable gap in literature on the impact of service quality on passenger satisfaction in North African aviation.

Grounded in the SERVQUAL framework, this study examines five service quality dimensions, i.e. reliability, tangibility, responsiveness, assurance, and empathy, and tests five hypotheses linking each dimension to passenger satisfaction, and brand loyalty, revealing the factors that shape the intentions of passengers in reusing Royal Air Maroc.

A structured, self-administered survey is employed to collect the data. Data will be collected from 400 passengers online and at Mohammed V International Airport in Casablanca from April 10 to 30, 2026, and will be analyzed by using SPSS, Cronbach's Alpha, one-way ANOVA, and multiple linear regression.

Preliminary findings are expected to show that while RAM's in-flight service and crew professionalism are generally positively perceived by passengers,

* Ibn Haldun University, Air Transport Management MSc Program, rakia.rahal@stu.ihu.edu.tr

dimensions related to reliability and ground operations represent potential areas for improvement. This research provides valuable data-driven insights for Royal Air Maroc to prioritize its service improvements ahead of Morocco's co-hosting of the 2030 FIFA World Cup.

Key Words: Passenger Experience, Customer Satisfaction, Service Quality, Royal Air Maroc, North African Aviation.

Communication Errors in Aviation

Khauallah Jemal Ali*

Abstract

Communication plays a very essential role in maintaining safety in the aviation industry; however, miscommunication is still one of the common contributing factors in incidents and accidents. Even though there are strict international regulations and standard phraseology used worldwide, communication problems continue to happen, especially in complex and international environments. However, there is still limited research that clearly explains how specific linguistic factors contribute to these communication problems in aviation contexts.

The main aim of this research is to explore which linguistic elements such as unclear vocabulary, complex sentence structures, and non-standard phraseology lead to misunderstandings among aviation personnel, including pilots, air traffic controllers, and other staff. In addition, the study examines how these misunderstandings can influence decision-making and safety outcomes in daily operations.

This research implements a qualitative methodology and approach, especially in documentation and accident analysis. Data will be acquired from thematic analysis approach which is employed to systematically identify recurring patterns of communication breakdown and to establish links between linguistic features and safety related consequences in addition to, publicly available aircraft accident and incident investigation reports, particularly those from the NTSB and ICAO, as well as cockpit voice recorder transcripts, technical logs, and relevant academic publications and official aviation related archives and sources.

Preliminary findings suggest that miscommunication often arises from a combination of linguistic ambiguity, not following standardized phraseology, hierarchical communication barriers in the cockpit, and varying levels of language

* Ibn Haldun University, Air Transport Management MSc Program, khauallah.ali@stu.ihu.edu.tr

proficiency among personnel. These factors frequently interact, increasing the likelihood of misunderstanding and operational error. Although existing measures such as CRM training have reduced some risks, communication related challenges remain a persistent concern.

This study contributes to the field of aviation safety by providing a clearer understanding of how language affects communication and how communication errors occur in real situations. It also suggests practical ways to reduce these errors through better training, improved procedures, stronger regulations, and organizational changes.

In conclusion, improving communication in aviation is not only about following procedures in real-life implications for decision-makers, airline operators, and training and educational institutions that aim to improve communication and reduce the risk of accidents in the aviation industry, but also about developing the right mindset, improving communication skills through training, and staying responsive to new challenges and issues that may arise.

Key Words: Aviation Safety, Miscommunication, Linguistic Factors, Crew Resource Management.

Understanding Passenger Expectations and Satisfaction Levels from In-Flight Entertainment in the Age of AI: A Demand Analysis of Personalization Potential

Owaim Faris*

Abstract

The rapid integration of artificial intelligence (AI) into digital consumer platforms has reshaped user expectations regarding personalization, content relevance, and ease of use. While airlines have increasingly invested in digital cabin experiences, the application of AI-driven personalization within In-Flight Entertainment (IFE) systems remains relatively limited. Given that IFE constitutes a key touchpoint in shaping passenger satisfaction, understanding how passengers perceive and evaluate personalized IFE services has become an important area of inquiry. Despite its relevance, empirical research examining passenger expectations, satisfaction drivers, and willingness to pay for AI-enhanced IFE systems remains scarce. This study aims to analyze passenger expectations and satisfaction levels regarding AI-supported personalized IFE systems and to assess the factors influencing their behavioral intention to adopt such technologies. The research is guided by three main questions: (1) how industry experts perceive the strategic value of AI-driven personalization in IFE, (2) what passengers expect from AI-enhanced IFE systems in terms of usability, relevance, and privacy, and (3) how UTAUT2 constructs influence behavioral intention.

An exploratory sequential mixed-methods design is adopted. In the first phase, semi-structured interviews are conducted with aviation and IFE industry professionals to refine key constructs and inform the development of a survey instrument. The second phase consists of a quantitative survey targeting airline passengers, through which relationships between performance expectancy,

* Ibn Haldun University, Air Transport Management MSc Program, owaim.faris@stu.ihu.edu.tr

effort expectancy, hedonic motivation, habit, facilitating conditions, social influence, price value, and passenger satisfaction will be examined. Preliminary insights from ongoing expert interviews suggest that while AI-based personalization holds strong potential to enhance user experience, concerns related to data privacy, system complexity, and perceived value may influence passenger acceptance. The study is expected to contribute to both academic literature and industry practice by providing an empirically grounded understanding of AI-driven personalization in aviation. Overall, the findings aim to support airlines and Original Equipment Manufacturer (OEM) in designing more effective and user-centered IFE systems, while also extending the application of the UTAUT2 framework into the context of AI-enabled passenger experience.

Key Words: In-Flight Entertainment, Artificial Intelligence, Personalization, UTAUT2.

Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukukî Sorumluluğu ve Sorumluluk Davası

Hilal Sümeyye Şahin*

Özet

Anonim şirketin temsil ve idaresi, yönetim kurulu organı tarafından gerçekleştirilmektedir. Yönetim kurulu, bu faaliyetleri yürütürken şirketin, pay sahiplerinin veya alacaklıların zararına olacak sonuçlar meydana getirebilir. Böyle bir durumda; yönetim kurulu üyelerinin sorumlu olup olmadığı, sorumluluğun hangi üyelere karşı yöneltilebileceği, sorumluluğun belirlenmesinde dikkate alınması gereken hususlar, sorumluluk davasının kimler tarafından açılabileceği, davanın usulü ve sorumluluğun hangi hallerde ortadan kalkacağı gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır. Son yıllarda ülkemizde ve dünyada yaşanan ekonomik ve ticari gelişmeler, anonim şirketlerin sayısının artmasına ve bu şirketlerin ülke ekonomilerine yön verecek düzeye ulaşmasına neden olmuştur. Güçlü ve büyük ölçekli anonim şirketlerin ülke ekonomisi üzerindeki etkisi göz önünde bulundurulduğunda, bu şirketlerin sürekliliğinin önemi yadsınamaz. Bu nedenle, anonim şirketlerde yönetim kurulu üyelerinin hukukî sorumluluğu, ticaret hukukunun en önemli kurumlarından biri olup; şirket yönetiminin güvenilirliğinin sağlanması, pay sahiplerinin ve alacaklıların menfaatlerinin korunması ile kurumsal yönetim ilkelerinin hayata geçirilmesi bakımından önemli bir rol oynamaktadır. Bu çalışmada, anonim şirketlerde yönetim kurulu üyelerinin hukukî sorumluluğu ve sorumluluk davası, Türk hukuku bakımından ayrıntılı olarak incelenmekte; mülga 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile yürürlükte bulunan 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümleri karşılaştırmalı olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, yeni Türk Ticaret Kanunu'nun hazırlanmasında etkili olan İsviçre Borçlar Kanunu ile Alman Anonim Şirketler hukukundaki düzenlemelere, Türk öğretisine ve güncel yargı

* İbn Haldun Üniversitesi, Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı, hilal.sahin@stu.ihu.edu.tr

kararlarına da yer verilerek bütüncül bir inceleme yapılmaktadır. Çalışmamızın birinci bölümünde “yönetim kurulu” başlığı altında; yönetim kurulunun organizasyonu, oluşumu, görev süresi, yapısı ile hak ve yükümlülükleri incelenmektedir. İkinci bölümde “yönetim kurulu üyelerinin hukukî sorumluluğu” başlığı altında; şirket ile yönetim kurulu arasındaki hukukî ilişki, hukukî sorumluluğa hâkim olan temel ilkeler ve hukukî sorumluluğu gerektiren haller ele alınmaktadır. Üçüncü ve son bölümde ise “sorumluluk davası” başlığı altında; sorumluluk davası açabilmek için gereken şartlar, davanın tarafları, davayı sona erdiren sebepler, usul hükümleri, sorumluluğun ihlalinin yaptırımları ve sorumluluk davasında tahkim konuları incelenmektedir. Sonuç olarak bu çalışmada; anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin hukukî sorumluluğu ve sorumluluk davası konusu teorik açıdan geniş bir perspektif ile ele alınmakta; aynı zamanda güncel yargı kararlarına yer verilerek teorisinin uygulamaya yansımaları ortaya konulması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Anonim Şirket, Yönetim Kurulu, Hukukî Sorumluluk, Sorumluluk Davası.

The Impact of Force Majeure on the Right of Recourse in Checks

Simge Seyhan*

Abstract

While the strict time limits and formal requirements inherent in negotiable instruments aim to ensure commercial security, unforeseen and irresistible extraordinary circumstances may render it factually impossible for the holder to exercise their right of recourse. This situation, particularly in the context of checks, raises the issue of how to establish a balance between the loss of rights and equity in cases where presentation and protest (or an equivalent certification) cannot be performed within the prescribed periods. Although the Turkish Commercial Code includes provisions regarding force majeure, the absence of an explicit and general definition of the concept leads to significant uncertainties in practice. The purpose of this study is to examine the impact of force majeure on the right of recourse in checks systematically and comparatively within the framework of the Turkish Commercial Code. Accordingly, the elements of the concept of force majeure and its relationship with similar legal concepts are first addressed; subsequently, the right of recourse in negotiable instruments and the conditions for exercising this right are analyzed in detail. In particular, the roles of presentation, protest, and equivalent certification processes regarding the right of recourse are established; these conditions are evaluated through the specific aspects of checks and analyzed comparatively with the provisions governing bills of exchange and promissory notes. Within the framework of the normative analysis method, the study evaluates the provisions of Articles 731 and 811 of the Turkish Commercial Code in light of doctrinal views and Court of Cassation decisions. The findings indicate that in the event of failure to perform the necessary procedures for

* İbn Haldun Üniversitesi, Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı, simge.seyhan@stu.ihu.edu.tr

the exercise of the right of recourse due to force majeure, the consequences include the extension of periods or, under certain conditions, exemption from these procedures. Specifically, the fifteen-day time limit and the exemption regime stipulated for checks emerge as fundamental features distinguishing them from bills of exchange and promissory notes. Furthermore, elements such as the obligation of notification, statutes of limitation, and the burden of proof play a decisive role in preserving the right of recourse. In the remaining part of the study, the effects of contemporary force majeure examples, such as the COVID-19 pandemic and the earthquakes of February 6th, on the right of recourse in checks will be evaluated through concrete cases. In this regard, the study aims to reassess doctrinal debates in the light of recent developments. In conclusion, while force majeure in checks is a vital protective mechanism preventing the loss of the right of recourse, it remains a dynamic legal institution that must be carefully evaluated in practice according to the specific characteristics of each individual case.

Key Words: Check, Force Majeure, Right of Recourse.

Yapay Zekânın Hukukî Kişiliği*

Muhammed Enes Durmuş**

Özet

Gelişen teknolojiler ile birlikte yapay zekâ teknolojileri de gün geçtikçe dönüşüm geçirmektedir. Özellikle makine öğrenmesi, derin öğrenme ve veri analizleri sayesinde bu dönüşüm hız kazanmıştır. Yapay zekâ teknolojileri artık geçmişte olduğu gibi yalnızca belirli görevleri yerine getiren araçlar olmaktan çıkmıştır. Artık yapay zekalar öğrenebilen, öngörüle bulunabilen, karar süreçlerine katılabilen ve hatta sınırlı ölçüde otonom davranışlar sergileyebilen teknolojilere evrilmiştir. Bu gelişmeler, yapay zekânın bağımsızlığını, özellikle insani özelliklerinin boyutunu da gündeme getirmiştir. Her ne kadar mevcut yapay zekâ teknolojileri bilimkurgu filmlerinde olduğu gibi insana eşit ya da insanüstü konumda olmasa da insana benzer özelliklerinin gün geçtikçe artması yapay zekânın kişiliğinin varlığı hususunda tartışmalara yol açmıştır.

Bu tartışmalar yalnızca teorik düzeyde kalmamakta; özellikle medeni hukuk, fikri mülkiyet hukuku, ticaret hukuku ve ceza hukuku alanlarında ortaya yeni ihtilafların çıkması, pratikte kişilik kavramının daha çok gündeme gelmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla, yapay zekânın niteliğinin belirlenmesi var olan ya da var olabilecek ihtilafların çözümünde önemli rol oynamaktadır. Bu durum, hukukî düzenlemelerin yetersiz olduğu ve ek hukukî düzenlemelere ihtiyaç duyulduğunu savunanların ileri sürdükleri görüşlerine temel teşkil etmektedir. Buna karşın, mevcut normların problemlerin çözümünde yeterli olduğunu ve ek düzenlemelere ihtiyaç olmadığını savunanlar da mevcuttur. Bu görüşü savunanların ilk temel gerekçesi, günümüz teknolojisinde yapay zekânın insana eşit ya da insanüstü

* Bu bildiri İbn Haldun Üniversitesi Özel Hukuk Doktora programı kapsamında yazmakta olduğum “Yapay Zekâ Ürünlerinin Eser ve Patent Sahipliği” isimli tez çalışmamdan üretilmiştir.

** İbn Haldun Üniversitesi, Özel Hukuk Doktora Programı, enes.durmus@stu.ihu.edu.tr

konuma ulaşmamış olmasıdır. Ayrıca bu görüşü savunanlarca kişilik kavramının mevcut ulusal ve uluslararası klasik hukuki normları çerçevesinde sıkı sıkıya tanımlandığı ve yapay zekânın bu tanımlara uymadığı açıkça vurgulanmaktadır.

Bu çalışma, güncel gelişmeler doğrultusunda yapay zekânın hukuki anlamda kişi olarak kabul edilip edilmeyeceğini ve halihazırda yer alan hukuki düzenlemelerin bu tartışmayı karşılamada hangi ölçüde yeterli olduğunu incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma konusu, ulusal ve uluslararası karşılaştırmalı literatür taraması yapılarak ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yapay zekâ, Hukuki kişilik, Yapay zekânın hukuki kişiliği.

Aile Arabuluculuğu Modelleri ve Karar Verme Mekanizmaları: Hukuk, Nöro-Psikoloji ve Teknik Süreçlerin Disiplinlerarası Analizi

Zeynep Yavuz*

Özet

Geleneksel yargılama yöntemleri, duygusal yoğunluğun yüksek olduğu aile uyuşmazlıklarında taraflar arasındaki bağları onarmak yerine çoğu zaman kopma noktasına getirmektedir. Bu çalışma, aile arabuluculuğunu yalnızca hukukî bir prosedür olarak değil, aynı zamanda tarafların biyolojik ve bilişsel süreçlerini içeren karmaşık bir iletişim süreci olarak ele almaktadır. Araştırmanın temel amacı, Türk hukuk sistemi ve uluslararası literatür ışığında, aile uyuşmazlıklarındaki arabuluculuk modellerini ele almak, tarafların karar verme mekanizmalarını etkileyen nöro-psikolojik faktörleri analiz etmek ve arabuluculuk tekniklerinin (yeniden çerçeveleme, güven inşası vb.) bu mekanizmalar üzerindeki etkisini ortaya koymaktır. Çalışmada disiplinlerarası bir literatür taraması ve normatif analiz yöntemi kullanılmıştır. 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu ekinde hukukî çerçeve çizilirken; nöro-bilimsel teoriler ve çatışma çözümü modelleriyle sentezlenmiş tümdengelimsel bir yaklaşım benimsenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen veriler, aile uyuşmazlıklarındaki tarafların sıklıkla savunma odaklı “ilkel beyin” (limbik sistem) etkisinde hareket ettiğini, rasyonel kararlar için gerekli olan “prefrontal korteks” aktivasyonunun ancak arabulucunun sağladığı güvenli ortama mümkün olduğunu göstermektedir. Ayrıca, arabulucunun sergilediği empati ve sakinliğin “ayna nöronlar” aracılığıyla taraflara aktarıldığı ve çatışma dilini dönüştürdüğü tespit edilmiştir. Çalışma, aile arabuluculuğunun diğer

* İbn Haldun Üniversitesi, Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı, zeynep.yavuz@stu.ihu.edu.tr

hukuk dallarından farklı olarak yüksek düzeyde “psikolojik okuryazarlık” ve ihtisaslaşma gerektirdiğini savunmaktadır. Hukuk ve nöro-psikoloji disiplinlerini birleştiren bu özgün yaklaşım, arabulucular için bilişsel önyargıları kırmaya yönelik somut bir yol haritası sunarken, toplumsal barışın tesisi noktasında “insan odaklı” bir adalet anlayışına teorik ve pratik katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelime: Aile Arabuluculuğu, Nöro-Hukuk, Karar Verme Mekanizmaları, 6325 Sayılı Kanun, Çatışma Çözümü.

An Evaluation of AI-Generated Voice and Image Content in Terms of Personality Right Violations

Hazal Sarıkaya*

Abstract

The acceleration in generative artificial intelligence and deep learning technologies has led to the proliferation of “deepfake” and similar synthetic media content, shattering the traditional perception of “reality” in the digital sphere. By enabling the manipulation of biometric data, such as voice and facial features, without individual consent, this technological progress constitutes a severe violation of personality rights and the privacy of personal life under Article 24 of the Turkish Civil Code. This study aims to conduct a detailed examination of the legal nature of AI-supported voice and image manipulations from the perspectives of Civil Law, the Law on Intellectual and Artistic Works (FSEK), and personal data protection law. Within the scope of the research, the current status of AI as an “object” and discussions regarding future “electronic personality” are addressed; specifically, “rights over images and signs” under Article 84 of the FSEK and the legal boundaries of voice cloning technology are analyzed. Employing qualitative research and comparative law methods, the study evaluates regulations in Turkish positive law alongside the provisions of the European Union’s current Artificial Intelligence Act (AI Act) and Digital Services Act (DSA) from a holistic perspective. The findings indicate that traditional “notice-and-take-down” mechanisms and fault-based liability regimes remain insufficient in the face of the production speed and anonymity of artificial intelligence. Key preliminary findings include the applicability of “negotiorum gestio” (management of affairs without mandate) provisions in cases of unjust enrichment through another person’s image and the necessity of “product liability” models for AI developers. Offering a theoretical

* İbn Haldun Üniversitesi, Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı, hazal.sarikaya@stu.ihu.edu.tr

contribution to social sciences and legal literature through the concept of “digital personality rights,” this research develops concrete proposals for the adaptation of transparency and labeling obligations in EU regulations into domestic law. Ultimately, the study concludes by emphasizing the imperative to establish a legal protection regime that is compatible with technological developments, dynamic, and supported by international standards to safeguard individual dignity and identity integrity in the age of digital manipulation.

Key Words: Artificial Intelligence, Personality Rights, Biometric Data Protection, EU AI Act.

Drone Teknolojileri ile Hava Trafik Yönetim Sistemlerinin Entegrasyon ve Regülasyon Süreçleri

Mukaddes Tatlıgöl*

Özet

İnsansız Hava Araçları (İHA) teknolojisindeki gelişmeler, geleneksel Hava Trafik Yönetimi (ATM) sistemlerine özellikle kapasitesi ve emniyet standartları açısından değişim ihtiyacını arttırmaktadır. Düşük irtifa hava sahasının her geçen gün yoğunlaşması, mevcut mevzuatın teknolojik hızın gerisinde kalmasına yol açarken, operasyonel risklerin yönetilmesinde kritik hukukî boşluklar doğurmaktadır. Bu çalışma, söz konusu sorunlardan hareketle İHA'ların Türkiye'de hava sahasına güvenli entegrasyonu için geliştirilen İnsansız Trafik Yönetimi (UTM) ve Avrupa özelindeki U-space konseptlerinin hukukî ve teknik altyapısını odağına almaktadır. Araştırmanın temel amacı; ICAO, EASA ve FAA gibi otoritelerin belirlediği küresel standartlar ışığında, Türkiye'deki İHA regülasyonlarının ve UTM mimarisinin entegrasyon süreçlerini karşılaştırmalı olarak analiz etmek. Bu kapsamda, özellikle BVLOS (Görüş Hattı Ötesi) gibi yüksek riskli operasyonların mevcut hukukî rejimdeki karşılığı ve Türkiye'nin SHT-İHA mevzuatının uluslararası "U-space" düzenlemeleri ile uyumlandırılması araştırmanın temel konuları olarak belirlenmiştir. Çalışmada metodolojik olarak karşılaştırmalı hukuk yaklaşımı benimsenmiş; AB ve ABD rejimleri incelenerek JARUS tarafından geliştirilen SORA (Spesifik Operasyon Risk Değerlendirmesi) metodolojisi teknik ve hukukî perspektiften analiz edilmiştir. Ayrıca Türkiye'deki mevcut Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü (SHGM) talimatları üzerinden de bir mevzuat değerlendirmesi/analizi yürütülmüştür. Elde edilen ön bulgular, geleneksel düzenleme anlayışından

* İbn Haldun Üniversitesi, Kamu Hukuku Yüksek Lisans Programı,
mukaddes.tatligul@stu.ihu.edu.tr

“risk temelli” ve “performans odaklı” dinamik sistemlere geçişin önemli bir ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle SORA metodolojisinin yerel mevzuata entegrasyonu ve dijital hava sahası servislerinin yasal zorunluluk haline getirilmesinin, operasyonel emniyeti de artırarak hukukî sorumluluk rejimindeki belirsizlikleri gidereceği anlaşılmıştır. Literatüre havacılık hukuku ve teknoloji yönetimi bağlamında katkı sağlamayı hedefleyen bu araştırma, Türkiye için somut bir politika yol haritası sunarak kamu güvenliği, veri gizliliği ve sorumluluk hukuku da dahil olmak üzere bir rehber niteliğinde olmayı amaçlamaktadır. Özetle, İHA ekosisteminin düzenli bir şekilde yapılandırılması sadece teknik anlamda gelişip ilerlemesi ile değil; Türkiye’nin havacılık vizyonunu destekleyen ve teknolojik hıza ayak uydurabilen kapsamlı bir hukuk reformununun hayata geçirilmesiyle mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Hava Trafik Yönetimi (ATM), İnsansız Trafik Yönetimi (UTM), U-space, SHGM (Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü).

Conspiratorial Thinking as a Mode of Reception and Meaning-Making in Contemporary Visual Communication: The Case of “Leave the World Behind”

Habiba Mohamed*

Abstract

This thesis will examine conspiratorial thinking as a mode of reception and meaning-making in contemporary visual communication, focusing on the film *Leave the World Behind* (2023). Rather than approaching conspiracy as irrational belief or ideological commitment, the thesis conceptualizes conspiratorial thinking as an interpretive process that emerges under conditions of communicative breakdown, epistemic uncertainty, and narrative ambiguity. The study asks how the film constructs conspiratorial thinking as a mode of meaning-making under these conditions.

The study analyses how the film constructs an environment in which digital infrastructures fail, institutional authority disappears, and explanation is withheld. In the absence of stable knowledge and verification, meaning is not provided but must be actively produced. Therefore, the analysis focuses on how narrative gaps, visual and auditory instability, and the collapse of mediated communication intensify interpretive labour and move interpretation from uncertainty toward suspicion and speculative meaning-making.

Drawing on key theoretical frameworks, including Stuart Hall’s encoding/decoding model, the open work, power/knowledge relations, and the paranoid style, the study employs qualitative textual analysis of selected scenes to examine

* Ibn Haldun University, New Media and Communication MA Program,
Habiba.abdelaal@stu.ihu.edu.tr

how the film structures conditions of reception. Special attention is given to communicative absence, perceptual uncertainty, and information asymmetries within the narrative.

The study is expected to argue that the film does not depict a confirmed conspiracy but produces the conditions under which conspiratorial thinking becomes a rational response to epistemic collapse. By conceptualizing conspiratorial thinking as a communicative and interpretive practice rather than a pathological belief, the research contributes by demonstrating how conspiratorial thinking emerges through a process linking uncertainty, interpretation, and distrust, offering a more integrated account of meaning-making in contemporary streaming environments. This highlights how contemporary visual media construct conditions that sustain uncertainty and ongoing interpretive engagement.

Key Words: Conspiratorial Thinking, Meaning-Making, Narrative Ambiguity, Reception.

“The Last Man Has Brainrot”: A Nietzschean Analysis of Tiktok Culture, Digital Nihilism, and Affective Publics

Edna Hacimic*

Abstract

This study examines contemporary TikTok culture through a Nietzschean lens, focusing on the emergence of “brainrot” as a cultural expression of digital nihilism. While existing scholarship has already explored platform affordances, meme culture, and affective publics, brainrot remains under-theorized as a symptom of deeper existential and cultural conditions. This research reframes brainrot not as merely low-quality or overstimulating content, but as a manifestation of nihilism characterized by reactive repetition, affective saturation, and diminished capacities for self-formation within platformized environments. The study investigates how TikTok content reflects key Nietzschean concepts, particularly nihilism, the Last Man, will-to-power, and resentment, while examining how platform affordances shape the circulation of such content and how comment discourse expresses reactive affect. Adopting a qualitative interpretive design, the study analyzes TikTok videos sampled through hashtag-based selection and engagement-based criteria. A coding framework grounded in Nietzschean theory is applied across content, platform features, and comment sections. Preliminary findings suggest that brainrot culture operates through cycles of repetition, irony, and affective saturation, reinforcing passive nihilistic tendencies aligned with Nietzsche’s concept of the Last Man. At the same time, limited instances of creative transformation indicate fragmented expressions of will-to-power within constrained platform conditions. Comment sections further reveal patterns of

* Ibn Haldun University, New Media and Communication MA Program,
edna.hacimic@stu.ihu.edu.tr

ressentiment, emotional detachment, and reactive moralization. This study contributes to media studies by integrating Nietzschean philosophy with digital culture analysis, offering a framework for understanding platform participation as digital nihilism and extending Nietzsche's concepts to contemporary algorithmic environments. Ultimately, the study argues that brainrot culture reflects a broader crisis of self-formation under platform capitalism, highlighting its implications for contemporary digital subjectivity.

Key Words: Digital Nihilism, TikTok, Brainrot, Nietzsche.

Dijital Çağda İnanç ve Aidiyetin Yeni Biçimleri: Dijital Platformlarda Manevi Deneyimin Dönüşümü

Merve Gül Çoban*

Özet

Bu çalışma, dijital çağda inanç, aidiyet ve maneviyat biçimlerinin geçirdiği dönüşümü incelemektedir. Günümüzde dijital platformlar, sosyal medya uygulamaları ve mobil teknolojiler aracılığıyla ortaya çıkan yeni maneviyat biçimleri, bireylerin kutsal ile kurdukları ilişkiyi daha kişisel, görsel ve paylaşılabılır deneyimler üzerinden yeniden yapılandırmaktadır. Bu dönüşüm, maneviyatın kurumsal ve kolektif bağlamlardan uzaklaşarak bireysel deneyim ve gündelik pratikler içerisinde yeniden kurulmasına işaret etmektedir.

Araştırmanın temel amacı, dijital platformlarda inanç ve aidiyetin nasıl yeniden biçimlendiğini ve bu sürecin maneviyatın anlamını hangi yönlerde dönüştürdüğünü analiz etmektir. Bu doğrultuda çalışma, dijitalleşmenin yalnızca teknik bir iletişim değişimi olmadığını; kutsalın temsil biçimlerini, otorite yapılarını ve aidiyet ilişkilerini yeniden şekillendiren kültürel bir dönüşüm alanı oluşturduğunu ileri sürmektedir.

Araştırma, nitel bir yaklaşım çerçevesinde tasarlanmış olup dijital etnografi ve tematik içerik analizi yöntemlerine dayanmaktadır. Çalışma kapsamında Türkiye bağlamında Instagram'daki manevi içerik üreticileri, YouTube'daki dinî söylem kanalları ve mobil dua/zikir uygulamaları incelenmektedir.

Çalışma, dijital maneviyatın estetikleşme, ağsal aidiyet, algoritmik otorite ve ritüel dönüşümü eksenlerinde yeniden yapılandığını ileri sürmektedir. Bu bağlamda maneviyat, dijital ortamda hem bireysel bir deneyim alanı hem de görünür, dolaşıma giren ve performatif bir pratik olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca dinî

* İbn Haldun Üniversitesi, Radyo, Televizyon ve Sinema Yüksek Lisans Programı, mervegul.coban@stu.ihu.edu.tr

otoritenin, geleneksel kurumsal yapılardan dijital platformların görünürlük ve etkileşim metriklerine dayalı yeni bir “algoritmik otorite” formuna kaydığı; ritüel pratiklerin ise dijital uygulamalar aracılığıyla ölçülebilir ve takip edilebilir yapılara dönüştüğü gözlemlenmektedir.

Sonuç olarak bu çalışma, dijital platformların teknik ve kültürel mantıklarının kutsal deneyimi yeniden çerçevelediğini ve dijital çağda inanç ile aidiyetin, bireysel deneyim ile kamusal görünürlük arasında konumlanan yeni bir anlam alanı içinde yeniden üretildiğini ileri sürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dijital maneviyat, Aidiyet, Algoritmik otorite, Platformlaşma.

Actors' Facial Features as Semiotic Signs in Cinema: Barthesian Analysis of Joker (2019)

Abdulrahman Khaled*

Abstract

This study examines the role of actors' facial features as semiotic signs in cinema, through a Barthesian analysis of the film *Joker* (2019). The study is based on the hypothesis that the cinematic face is a visually coded space through which multilayered meanings are produced. Drawing on Roland Barthes' concepts of denotation, connotation, and myth, the study explores how Joaquin Phoenix's face is framed, highlighted, and transformed within the film. The research pays particular attention to the interplay between facial structure and expressions, close-up cinematography, makeup, and narrative context in revealing the different meanings of a single image. The study adopts a qualitative interpretive methodology based on the semiotic analysis of selected scenes from the film. On the semiotic level, the analysis identifies visible facial features, such as cheekbones, jawline, gaze, smile, and muscle tension. On the semiotic level, this study examines how these features generate meanings of fragility, alienation, instability, theatricality, or rebellion. On the mythical level, the study traces how the cinematic character's face could become a symbol of broader cultural figures, such as the sad clown, the outcast, and the socially marginalized individual. Thus, this thesis seeks to enrich the field of film semiotics by elucidating how an actor's face can function as a structuring visual sign within cinematic narrative. Since the research is still in progress, the final results are subject to further refinement through the analysis and discussion chapters. Nevertheless, the study is expected to demonstrate that facial features in the film *Joker* are more than visual details; they are essential elements

* Ibn Haldun University, New Media and Communication MA Program,
abdulrahman.khaled@stu.ihu.edu.tr

in the construction of character identity, emotional tension, and symbolic meaning. It is also expected to demonstrate that Barthes's semiotic framework remains useful for studying contemporary cinema.

Key Words: Film semiotics, Facial features, Barthesian analysis, Joker (2019).

The Role of Discord in Shaping Protest Discourse Among Moroccan Youth: The Case of Gen Z Movements in 2025

Khadija Agnaou*

Abstract

The emergence of Generation Z as a pivotal force in social movements has fundamentally transformed digital activism across the Middle East and North Africa. In Morocco, this shift crystallized in September 2025 with the “Gen Z 212” movement, catalyzed by a public healthcare crisis in Agadir that symbolized broader systemic inequalities within a “Morocco of Two Speeds”. This research investigates the role of Discord—a semi-private digital platform—in shaping protest discourse and coordination among Moroccan Gen Z activists. It explores the socio-political factors influencing the transition from open platforms to enclosed digital environments and examines how this shift impacts the tone, structure, and collective identity of protest communication.

Adopting a qualitative case study approach, the study utilizes netnography (digital ethnography), Multimodal Critical Discourse Analysis (MCDA), and semi-structured in-depth interviews. Data collection focuses on archived digital artifacts from Gen Z 212 Discord servers—including server charters, channel architectures, and formal demand files—complemented by narratives from active participants. Findings indicate a strategic transition from “visibility-centered” broadcasting to “infrastructure-centered” organization. Discord functions as a secure digital “backstage” allowing for virtual assemblies, strategic obfuscation, and the maintenance of “networked privacy” away from the immediate gaze of state surveillance. Activists leverage platform-specific affordances to consolidate demands, using digital vernacular and affective discourse to build collective identity.

* Ibn Haldun University, New Media and Communication MA Program,
agnaoukhadija125@gmail.com

This study contributes theoretically by challenging traditional models that equate political efficacy solely with public visibility, introducing an infrastructure-centered perspective to the Moroccan context. Practically, it highlights the importance of protecting alternative civic spaces amidst “surveillance realism”. Ultimately, the rise of Discord signifies a qualitative transformation in Moroccan youth’s repertoire of contention, prioritizing safety, genuine dialogue, and organizational continuity over ephemeral visibility.

Tüketicilerin Helâl Sertifikasyon Sistemine Yönelik Etik Algı: Nitel Bir Araştırma

Zehra Kır*
Mahmut Arslan**

Özet

Bu çalışma, helâl sertifikasyon sisteminin son yıllarda yalnızca dinî bir gereklilik olmanın ötesine geçerek dünyada yaygınlaşan uluslararası kurumsal bir yapı haline geldiğini ele almaktadır. Bu gelişim, tüketicilere dinî hassasiyetlere uygun ürünlere erişim konusunda güven sağlamayı amaçlasa da sertifikasyon süreçlerinin şeffaflığı, denetim mekanizmalarının güvenilirliği ve sistemin ticarileşme eğilimi gibi konular etik açıdan çeşitli tartışmaları beraberinde getirmektedir.

Literatürde helal sertifikasyon genellikle teknik, fikhî veya tüketici davranışı boyutlarıyla ele alınmaktadır. Ancak bu sistemin etik boyutunun, özellikle tüketici algısı üzerinden incelendiği çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Oysa İslâm ahlakı; dürüstlük, adalet, şeffaflık ve tüketicinin aldatılmaması gibi temel ilkeleri içermekte ve üretim ile tüketim süreçlerinin bu değerler çerçevesinde değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, helal sertifikasyonun yalnızca teknik bir uygunluk süreci değil, aynı zamanda etik bir yapı olarak ele alınması gerekmektedir.

Bu çalışmanın amacı, tüketicilerin helâl sertifikasyon sistemini etik açıdan nasıl algıladıklarını ortaya koymaktır. Bu doğrultuda araştırmanın temel sorusu “Tüketiciler helâl sertifikasyon sistemini etik açıdan nasıl algılamaktadır?” şeklinde belirlenmiştir.

* İbn Haldun Üniversitesi, İşletme Yüksek Lisans Programı, zehrakir@stu.ihu.edu.tr

** İbn Haldun Üniversitesi, İşletme Bölümü, mahmut.arslan@ihu.edu.tr

Araştırmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Veri toplama sürecinde yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılacak olup, farklı demografik özelliklere sahip katılımcılarla yapılacak görüşmeler aracılığıyla tüketicilerin helâl sertifikasyona yönelik güven, şeffaflık, adalet ve etik yeterlilik algıları incelenecektir.

Literatür ve önceki çalışmalar doğrultusunda, tüketicilerin helâl sertifikasyonu yalnızca dinî bir gereklilik olarak değil, aynı zamanda etik bir güven unsuru olarak algılanması beklenmektedir. Bununla birlikte, sertifikasyon sisteminin ticarileşmesi ve denetim süreçlerine ilişkin bazı eleştirel değerlendirmelerin de ortaya çıkabileceği öngörülmektedir.

Bu çalışmanın, helâl sertifikasyon literatürüne etik algı perspektifi kazandırarak katkı sağlaması beklenmektedir. Ayrıca elde edilecek bulguların, sertifikasyon süreçlerinde şeffaflık ve güvenin artırılmasına yönelik pratik öneriler sunması ve tüketicilerin bu sistemi nasıl değerlendirdiğini ortaya koyması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Sonuç olarak bu çalışma, helal sertifikasyonun yalnızca teknik bir belge değil, aynı zamanda etik değerler ve toplumsal güven ile ilişkili bir yapı olduğunu göstermeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Helâl Sertifikasyon, Etik Algı, Tüketici Güveni.

Gıda sektöründe Dijital İkiz Dönüşümü: Ön Fizibilite ve Önleyici Bakım Gereksinim Analizi, Eksun A.Ş.

Fatıma Büşra Bozdoğan*

Özet

Endüstri 4.0 ile birlikte sanayide sayısallaşma öne çıkmaktadır. Bu doğrultuda Nesnelerin internet (IoT), yapay zekâ, büyük veri gibi teknolojiler üretim süreçlerinde verimlilik ve sürdürülebilirlik hedeflerini öne çıkarmıştır. Dijital dönüşümle beraber gelişen süreçlerde Dijital İkiz teknolojisi ortaya çıkmıştır. Dijital ikiz, fiziksel süreçlerin, sistemlerin IoT sensörleri aracılığıyla anlık verilerin toplandığı ve makine ve süreçlerin sanal ortamda simüle edildiği bir kopyadır. Tahminler aracılığıyla bakım sağlayıp arızaları önceden tespit eder ve maliyeti düşürür. Geleneksel yöntemler un sanayiindeki nem, buğday kalitesi, enerji tüketimi gibi değişkenlerin anlık takibini yapmakta ve sorunları önlemekte yetersiz kalıyor. Dijital ikiz teknolojisinin gıda sektöründe aktif bir şekilde kullanılmıyor olmasının nedeni, veri toplama ve modelleme süreçlerindeki entegrasyon zorlukları ve olası maliyet artışı gibi sanayideki temel problemlerdir. Bu araştırma, sistemsel ve teknolojik olanakların yüksek olduğu bir un fabrikasının (EKSUN A.Ş.) “Üretimde Dijital İkiz standartları” temel alınarak, reaktif bir yapıdan proaktif ve otonom, uzaktan kontrolü sağlanabilen akıllı bir fabrikaya dönüşmesi yolunda gereken veri odaklı yol haritasını planlamak ve akademik boşluğu doldurmayı ele almaktadır.

Araştırmanın amacı fabrikanın mevcut dijital olgunluk seviyesini değerlendirip, üretim kalitesini stabilize etmek ve enerji verimliliğini arttıracak dijital ikiz sistemine geçiş yapmak için gerekli yazılımsal ve donanımsal alt yapıyı sağlayacak yol haritası çıkarmaktır.

* İbn Haldun Üniversitesi, Büyük Veri ve İş Analitiği Yüksek Lisans Programı,
busra.bozdogan@stu.ihu.edu.tr

Bu çalışmada ISO 23247 standartlarına göre sahadan toplanacak anlık sensör verilerinin derin öğrenme (CNN VE LSTM) algoritmaları ile incelenerek analiz edilecektir.

Tesis tek yönlü veri akışı sağlayan “dijital gölge” seviyesindedir ve yeterli sensörleri bulunmaktadır. Çift yönlü veri akışının sağlanabileceği önleyici ve otonom karar verebilen dijital ikiz sistemine geçiş yapabilmek için mevcut altyapının IoT ve yapay zekâ destekli karar destek mekanizmaları ile entegrasyona uygun olduğu ve buna yönelik çalışmalarının olduğunu aktarmışlardır.

Bu araştırmada gıda sektöründe dijital ikiz teknolojisinin uygulamalı olarak gerçek bir sanayi kuruluşunun üretim sürecine nasıl entegre edilebileceğine dair Yönetim Bilimleri ve Endüstri Mühendisliği alanlarına pratik, maliyet-etkin bir referans olarak sunması planlanmaktadır.

Veri odaklı dijital ikiz teknolojisi, gıda sanayiinde ve un fabrikalarında da geleneksel yapı üzerinden devam etmekten çıkıp herhangi bir arıza gerçekleşmeden önce öngörülebilir akıllı fabrikalara dönüşüp üretim kalitesini arttırıp, sürdürülebilir ve enerji tasarrufu sağlayabilen fabrikalar haline gelebilir.

Anahtar Kelimeler: Dijital İkiz, Endüstri 4.0, Akıllı Üretim, ISO 23247.

Determinants of Airline Customer Experience Across Regions: A Comparative Analysis of Net Promoter Score and Customer Satisfaction in an Airline Operating in Türkiye

İlker Oler*

Abstract

Customer experience has emerged as a critical determinant of customer satisfaction in the airline industry. However, it is a multidimensional construct shaped by the interaction of passenger characteristics, operational conditions, and service attributes. In the context of international aviation, regional differences may further influence how customers evaluate their experiences. Despite its strategic importance, empirical research examining these dynamics, particularly on the perspective of net promoter score, remains limited. This study aims to examine the influence of customer satisfaction on net promoter score (NPS) across regions. Specifically, it intends to investigate the extent to which passenger-related factors, operational conditions, and in-flight service attributes influence customer experience, and thereby NPS. We employ a quantitative research design based on secondary data obtained from an airline operating in Türkiye. Customer experience is operationalized using customer satisfaction indicators and NPS. We also run regression analysis to assess the relationships focusing on European and Middle Eastern routes and use fuzzy set qualitative comparative analysis (fsQCA) to test the propositions of the study.

The preliminary analysis indicates that operational disruptions, particularly flight delays, may adversely affect customer experience. Conversely, loyalty program membership and in-flight service attributes are positively associated with

* Ibn Haldun Univeristy, Air Transport Management MSc Program, ilker.oler@stu.ihu.edu.tr

customer satisfaction and subsequent recommendation behaviour. Additionally, the results suggest that the effects of these variables may vary across regions. This study contributes to the literature by integrating customer experience, service quality, and loyalty metrics within a unified empirical framework. It also extends existing literature by incorporating regional context without directly measuring cultural variables. The findings provide valuable insights for airlines operating across diverse regional markets.

Key Words: Airlines, Customer Satisfaction, Net Promoter Score, Regional differences.

Inter-Organizational Coordination and Communication Between Airlines and Ground Handling Agents: Implications for On-Time Performance at an International Airport

Ahmad Yacoub*

Abstract

On-time performance (OTP) is a critical indicator of operational efficiency in the airline industry, directly influencing passenger satisfaction, operational reliability, and airline competitiveness. While existing research has extensively examined external and technical causes of delays, limited attention has been given to inter-organizational dynamics during ground operations, particularly the coordination and communication between airlines and ground handling agents. This gap is significant in international airport environments where multiple stakeholders must operate under strict time constraints.

The purpose of this study is to investigate how coordination and communication practices between airline operational teams and ground handling service providers influence on-time performance. Specifically, the research seeks to identify key coordination challenges, communication breakdowns, and their perceived impact on departure delays during aircraft turnaround operations.

A mixed-method approach is employed, combining quantitative data collected through structured surveys with qualitative insights obtained from semi-structured interviews. The survey targets both airline personnel and ground handling staff to capture diverse operational perspectives. The qualitative component aims to provide deeper insights into coordination issues such as role ambiguity, delayed information exchange, and inter-organizational dependencies.

* Ibn Haldun Univeristy, Air Transport Management MSc Program,
ahmad.yacoub@stu.ihu.edu.tr

Preliminary expectations suggest that ineffective communication and poor coordination contribute significantly to operational inefficiencies and departure delays. Differences in perception between airline and ground handling personnel are also anticipated, highlighting potential misalignments in operational practices.

This study contributes to the literature by emphasizing the role of human and organizational factors in ground operations, an area often overshadowed by technical analyses. Practically, the findings are expected to provide actionable recommendations for improving coordination mechanisms and communication processes to enhance on-time performance in international airport environments.

In conclusion, strengthening inter-organizational coordination and communication is essential for improving operational efficiency and achieving higher levels of punctuality in the airline industry.

Key Words: On-Time Performance, Ground Handling, Coordination, Communication.

The Impact of Artificial Intelligence on Decision-Making in the Travel Industry

Abdelrahman Alrai*

Abstract

This thesis examines the impact of artificial intelligence (AI) on decision-making processes in the travel and tourism industry, a sector characterized by rapid environmental changes, high levels of uncertainty, and intense global competition. As business environments grow increasingly complex and data becomes widely available, traditional decision-making methods based on human judgment and experience are no longer sufficient to ensure efficiency and competitiveness. Consequently, organizations are increasingly adopting AI technologies to enhance the speed, accuracy, and effectiveness of their decisions. Despite this growing adoption, there remains a lack of comprehensive empirical research explaining how various AI-related factors collectively influence decision-making and organizational performance in the travel sector.

The main objective of this thesis is to develop and test a comprehensive framework that explains the relationships between environmental dynamics, AI capabilities, AI adoption, trust in AI systems, and AI-supported decision-making, as well as their impact on multiple dimensions of performance. Specifically, the study aims to investigate how environmental dynamics influence the adoption of AI technologies in travel and tourism organizations. It also examines how AI capabilities—defined in terms of technological infrastructure, data quality, and employee skills—support both AI adoption and the building of trust in AI systems. Furthermore, the study explores how trust in AI influences the extent to which AI is used in managerial and strategic decision-making processes.

* Ibn Haldun Univeristy, Air Transport Management MSc Program,
Abdelrahman.alrai@stu.ihu.edu.tr

In addition to focusing on the decision-making process, this thesis evaluates the broader organizational implications of AI implementation. It analyzes how AI-supported decision-making improves the performance of the decision-making process in terms of speed, accuracy, and effectiveness, particularly under conditions of uncertainty. The study also examines the role of AI in promoting green innovation and improving environmental performance through more efficient use of resources and improved operational practices. Furthermore, the study examines the impact of AI-supported decision-making on operational performance, including cost reduction, service efficiency, and process improvement, as well as on organizational performance and overall company performance, such as profitability, market share, and customer satisfaction.

This thesis is divided into five main chapters. Chapter 1 provides an introduction that includes the background of the study, the research problem, and the study's objectives and research questions. Chapter 2 presents a comprehensive review of previous studies and theoretical foundations related to artificial intelligence, environmental dynamics, AI capabilities, AI adoption, trust in AI, and decision-making in the tourism sector.

Chapter 3 outlines the research methodology, describing the quantitative research design, data collection procedures, sampling techniques, and measurement tools used in the study. Chapter 4 presents the results of the data analysis, including descriptive statistics, reliability and validity tests, and hypothesis testing using the Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) and Structural Equation Modeling (SEM). Chapter 5 discusses the findings in light of the current literature and presents conclusions, implications, and recommendations for future research and practice.

A quantitative research approach was adopted to achieve the objectives of this study. Data were collected through a structured questionnaire distributed to employees and managers working in travel and tourism organizations. A total of 450 valid responses were obtained, providing a solid basis for statistical analysis. The data were analyzed using SPSS and SEM techniques to test the proposed research model and examine the relationships among the study variables.

The results of this study are expected to show that the dynamics of the surrounding environment play a significant role in driving the adoption of AI technologies in the travel sector. AI capabilities are expected to have a strong positive impact on both AI adoption and trust in AI systems, highlighting the importance of technological readiness and human skills. Trust in AI is also expected to be a

key factor influencing the effective use of AI in decision-making processes. Furthermore, AI-driven decision-making is likely to have a significant positive impact on decision-making performance, operational efficiency, organizational performance, and overall company performance. The study is also expected to demonstrate that AI contributes to green innovation and improved environmental performance, thereby supporting sustainability efforts in the travel sector.

The significance of this thesis lies in its theoretical and practical contributions. Theoretically, it provides an integrated framework that combines multiple dimensions of AI into a single model, offering a deeper understanding of how AI influences decision-making and performance outcomes. Practically, the study offers valuable insights to managers and decision-makers in travel and tourism organizations, helping them understand how to effectively implement AI technologies, build trust among users, and leverage AI to enhance performance and achieve a sustainable competitive advantage.

In conclusion, this thesis highlights the transformative role that artificial intelligence plays in improving decision-making processes and organizational outcomes in the travel and tourism sector. It emphasizes that the successful implementation of AI depends not only on technological factors but also on organizational capabilities and trust in AI systems. By presenting empirical evidence and practical insights, this study contributes to a better understanding of how to leverage AI to navigate complexities, reduce uncertainty, and enhance competitiveness in a rapidly evolving business environment.

Beyond the Ticket: The Strategic Role of Ancillary Revenue in Airline Profitability and Business Model Evolution

Hasan Bashemakh*

Abstract

The airline industry operates in one of the most financially volatile environments in global commerce, facing persistent pressure from rising fuel costs, infrastructure expenditure, intense competition, and recurring demand shocks. Against this backdrop, ancillary revenue—income derived from sources beyond core ticket sales—has emerged as a defining element of modern airline business models. This study examines the evolution, classification, and strategic significance of ancillary revenue streams in the global airline sector.

Drawing on industry data, academic literature, and carrier-level case studies, the research traces the origins of ancillary revenue from its early adoption by low-cost carriers such as Ryanair to its widespread integration across full-service and legacy airlines. Two principal categories are analysed: a-la-carte revenues, encompassing unbundled services such as checked baggage fees, seat selection, in-flight catering, and priority boarding; and commission-based third-party revenues, including hotel reservations, car rentals, travel insurance, and frequent flyer programme monetisation.

The findings highlight a dramatic industry-wide shift: reported ancillary revenues among global carriers grew from approximately \$2.45 billion across 23 airlines in 2007 to \$49.9 billion worldwide by 2014. This trajectory underscores ancillary revenue's transition from a supplementary income stream to a strategic financial pillar, without which many carriers would operate at a net loss on their core seat

* Ibn Haldun Univeristy, Air Transport Management MSc Program,
hassen.shemakh@stu.ihu.edu.tr

and cargo products. The study further identifies dynamic packaging, digital retailing, and GDS integration as key enablers of continued ancillary revenue growth.

The research concludes that ancillary revenue diversification is no longer optional but essential for long-term airline financial sustainability, and calls for further investigation into passenger satisfaction implications, regulatory considerations, and emerging revenue frontiers in the post-pandemic aviation landscape.

Key Words: ancillary revenue, airline industry, low-cost carriers, revenue management, unbundling, a-la-carte fees, frequent flyer programmes, dynamic packaging, airline profitability, business model innovation.

Thirst for Power: A Comparative Study of Politicising Ethnic Rivalry in Northern and Southern Ghana (2016-2024)

Zakiyatu Dumah Iddrisu*

Abstract

Ghana, having maintained a constitutional rule since 1992, has an ethnic and religious diversity. Elections have generally been peaceful, even though political competition is largely dominated by two major parties, the New Patriotic Party (NPP) and the National Democratic Congress (NDC), yet this national image of stability hides important regional differences. While political elites across the country sometimes appeal to ethnic identities during elections, the outcomes of such strategies are not the same everywhere.

This study explores why ethnically charged political rhetoric tends to contribute to violent conflict in Northern Ghana, particularly in Bawku, but does not produce similar levels of violence in Southern Ghana, with Kumasi as a comparative case. Although there is substantial literature on ethnic conflict in Northern Ghana, there is still limited research that directly compares how different regions respond to the politicisation of ethnicity within the same national context.

To address this gap, the study adopts a qualitative approach using a Most Similar Systems Design (MSSD), focusing on the 2016 and 2024 general elections. It draws on process tracing and discourse analysis of political speeches, media coverage, and existing literature. The study argues that the effects of ethnic political mobilisation depend heavily on local contexts. In Northern Ghana, long-standing chieftaincy disputes and deeply rooted ethnic tensions create an environment where political rhetoric can easily escalate into violence. In contrast, Southern

* Ibn Haldun University, Political Science and International Relations MA Program,
zakiyatu.iddrisu@stu.edu.tr

Ghana, despite its diversity, has social and economic structures, which appear to reduce the likelihood that similar rhetoric will lead to violent conflict.

By comparing these two regions, this research aims to contribute to a better understanding of when and why ethnic politics turn violent, and what this means for democratic stability in multi-ethnic societies.

Key Words: Ethnic politics, electoral violence, Ghana, comparative politics.

Challenging the Patron: Subordinate Contestation in Declining Hierarchical Orders

Suhail Ahmad Khan*

Abstract

Over the past two decades, the future of the liberal international order has become a central debate in International Relations. This debate has emerged not merely because of China's rise but also because of America's relative retreat as the provider of the liberal order. These emerging trends have not only limited the debate to the future of the liberal international order but have also prompted scholars to revisit fundamental assumptions about international politics, namely its nature. The dominant view in international relations has been that international politics is anarchic. However, this view has been challenged by scholars who argue that international politics is hierarchical. The hierarchy literature has examined various aspects of international hierarchy from a wide range of perspectives, explaining why, how, and when hierarchies are formed. This literature also explains the decline of hierarchies, often attributing it to the rise of revisionist states. However, these approaches offer limited insights into the behavior of subordinate states. This study addresses this gap by examining subordinates who challenge the declining hierarchical order, focusing on why certain subordinate states are more successful than others in contesting it. How does domestic power consolidation shape a state's capacity to challenge hierarchical orders? To what extent do variations in leadership autonomy determine the success of such challenges? Drawing on the cases of Bulut Kapan Ali Bey and Muhammad Ali Paşa's challenges to the Ottoman hierarchical order in the late 18th and early 19th centuries and integrating insights from

* Ibn Haldun University, Political Science and International Relations MA Program,
suhail.khan@stu.ihu.edu.tr

scholarship on hierarchy, authoritarianism, and foreign policy, this study argues that the interaction of structural context and leadership dynamics conditions challenges to hierarchical orders. It further argues that revisionist leaders with high levels of domestic consolidation are more likely to succeed in contesting the hierarchical order. In doing so, this study offers a leader-centric explanation of hierarchical challenge and provides insights into the behaviors of subordinate states under declining hierarchies.

Key Words: Order, Hierarchy, Ottoman, Leadership.

Being in its Absoluteness and Finiteness: A Comparative Ontology of Baruch Spinoza and Ahmed Avni Konuk

Ömer Faruk Bulut*

Abstract

This thesis presents a comparative analysis of the metaphysical frameworks of Baruch Spinoza and Ahmed Avni Konuk. The main argument of this study is that the divergence at the very ground of their philosophical systems directly shapes their ontologies regarding Being and its modifications. This divergence in their philosophical grounds is caused by their understanding of three fundamental concepts: essence, existence, and conceivability.

This study first analyzes this triad of essence, existence, and conceivability. Spinoza, through his radical rationalist method, equates these three concepts horizontally. That is to say, for Spinoza, essence and existence are equated both ontologically and epistemologically through their conceivable natures. This ground of conceivability has no exception in Spinoza, even the Substance (God) has a conceivable thus imminent (not transcendental) nature. His Substance is absolutely determined and logically transparent, where the essence of the substance is entirely equal to its existence under the sovereignty of reason. Conversely, Konuk vertically transcends this triad, he places the Absolute Being beyond the conceptions of essence and existence. Furthermore, his Absolute Being is not conceivable; it is not rational neither ontologically nor epistemologically. This supreme stage of Konuk's Absolute Being is called *Dhat* (ipseity), which represents a stage where there is no determination at all (*La-Teayyun*). Therefore, while Spinoza's God has an entirely determinate, rationally conceivable essence and existence, Konuk's

* Ibn Haldun University, Philosophy MA Program, omer.bulut@stu.ihu.edu.tr

God (*Dhat*) transcends these rational categories towards an absolute transcendence. This foundational split regarding their ground of Being determines their distinct metaphysical frameworks.

Secondly, this study moves from the philosophical grounds to its direct applications. For Spinoza, perfection is about maximization of determination, thus the infinite attributes directly constitute the essence of the Substance, there is no categorical distinction between the attributes and the Substance. This directly leads him to conclude that the finite modes are actual and necessary actualizations of the attributes. There is a horizontal unity of the Substance and its modifications. In contrast, Konuk's *Dhat* transcends all conceptual and logical categories; his Absolute Being cannot be equated with its attributes (names). There is a vertical relation between the *Dhat* and its names. Consequently, the finite beings are not actual in regard to the being of *Dhat*, rather they are the manifestations of the names. In Konuk's system, there is a vertical unity in which *Dhat* transcends the finite existence while maintaining them in existence.

Key Words: Comparative Ontology, Essence&Existence, Ontological Determination, Baruch Spinoza.

Reassessing Kant's Transcendental Idealism

Alibay Pırnazarlı*

Abstract

Taken in opposition to realism, idealism has been read by Kant as a position that casts doubt on the reality of the external world. While describing this as a “scandal” in *Critique of Pure Reason*, he names his own idealism “transcendental idealism” in order to distinguish it from psychological or skeptical idealisms. With transcendental idealism, Kant claims to have proposed more than a mere psychology of the faculties; he maintains that he has identified the most general intuitive and conceptual elements that make experience possible. In order to add a distinctive contribution to the external-world skepticism that had developed since Descartes, Kant proposes the concepts of phenomenon and noumenon in relation to the classification of objects, and gives their epistemological counterpart through the distinction between the knowable and the thinkable.

Our reading of these distinctions will focus on the elements Kant includes and excludes in the process of constructing experience. Kant restricts the most basic forms of intuition, namely time and space, and the most basic concepts of the understanding, namely the categories, to the sphere of representations experienced by the subject; when it comes to things in themselves, these elements amount to nothing. Between Descartes, who—within an idealist skepticism—doubts the reliability of the senses and, to some extent, imagination as sources of knowledge and thereby develops skepticism concerning the external world, and Kant, there is a difference in kind regarding the positioning of the external world.

Within the scope of the quantitative paradigm that developed in parallel with the scientific revolutions, the distinction between qualities found in objects themselves and qualities found in the human mind found its clearest formulation in

* Ibn Haldun University, Philosophy MA Program, alibaypirnazli@stu.ihu.edu.tr

John Locke. In this distinction, the primary qualities, that is, the qualities existing in objects themselves, were mathematical qualities such as extension and shape. Descartes stated that the material substance, essentially consists in extension, thereby making pure mathematics applicable to the domain of matter and rendering knowledge of the external world possible in principle.

For Kant, however, no matter how clear and distinct the realm of representations becomes, it tells us nothing about things in themselves and remains confined within the limits of representation. This is, in our view, a tension in Kant: while he speaks of the unproven existence of the external world as the scandal of idealism, the external world and things in themselves remain, in his epistemology, a domain about which one remains wholly agnostic. By canceling intellectual intuition for empirical rational beings, Kant also renders impossible every strategy for proving the external world through pure mathematics. The proof he regards as the sole possible route, which we shall call the “proof from the continuity of intuition,” fails in our view because it does not move beyond the processes by which the subjective faculties construct knowledge. In light of these considerations, we are led to think that Kant’s transcendental idealism should be situated, among idealist positions, within the bounds of psychological idealism.

Coping Strategies of Alppian Elder Parents from Intergenerational Perspective: Aleppo and Istanbul

Dima Faress*

Abstract

Scholars in sociology extensively explored the repercussions of deteriorating familial bonds, particularly the decline of collective consciousness associated with paternal or ancestral authority, on the individual psyche of the standardized Western individual. Interest in elderly individuals as a subject of research emerged only after prolonged self-reflection within the field of sociology. Besides that, migration studies had further marginalised old age, especially the case of the left-behind. This study endeavours to address a gap within gerontology and migration studies, specifically concerning the treatment of “non-normative” elder individuals, and to challenge the positivist methodologies employed in contemporary gerontology and transnational studies. It explores the coping strategies of Aleppian elder parents who remained in Aleppo, with a few monitoring examples from those who reside in Istanbul with their children. By integrating *intergenerational solidarity* and *ambivalence theory*, and incorporating phenomenological insights, this thesis shows how intergenerational relationships and the desire for familial cohesion in later life shape the explored coping strategies of elder parents—namely, technological mediation, religious engagement, and personal perceptions of place and belonging.

Key Words: Coping Strategies, Elder Parents, Intergenerational Relations, Migration.

* Ibn Haldun University, Sociology MA Program, dima.faress@stu.ihu.edu.tr

A Communication Network of an Ottoman Pasha in the 17th Century: Correspondence Between Siyavuş Pasha and His Kethüda Abdülmümin

Ulaş Can Zorlu*

Abstract

This work offers a fragmentary glimpse into Ottoman political history in the mid-17th century. During this period, the *kapı kethüdası* (steward or governor's agent in İstanbul) often functioned as an intermediary between the central governance and his pasha. It aims to illustrate the significance of the *kapı kethüdası* Abdülmümin Ağa, a key figure in the policymaking of an Ottoman governor named Abaza Siyavuş Pasha in the 17th century, based on letters sent from him to his superior. Siyavuş, who was of Abaza origin. Ottoman governors, who constantly departed from the capital to fulfill various duties, depended on their agents there as his eyes and ears. In other words, the *kapı kethüdası* served as a vital mediator between the central government and provincial governors. Presumably, the most important political task of a *kapı kethüdası* was to influence the decision-making mechanism by cultivating social networks and establishing personal connections with high-level central authorities. Another key role of the *kapı* was representing his pasha and engaging in lobbying for him. Among his methods were paying visits to influential officials, offering high fees, paying respects, and exchanging gifts, meant to establish and reinforce allegiances. This post, which had been acknowledged by the central government as early as the first half of the 16th century, became increasingly visible in the 18th century due to the growing prevalence of tax-farming system. The central research question will revolve around interactions

* Ibn Haldun University, History MA Program, ulas.zorlu@stu.ihu.edu.tr

between Abaza Siyavuş Pasha and his kapı kethüdası Abdülmümin Ağa. How influential was the agent in Istanbul over his superior? Was the agent truly the pasha's subordinate, or was he the ultimate arbiter, whose words carried weight and shaped the household's policies? The main data for the study are the ten letters sent by the kapı kethüdası Abdülmümin to his pasha, found in the Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi collection located in the Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri in İstanbul. The study also utilizes other primary sources such as Mühimme records, Ruus records, and Ottoman chronicles. This study allows the possibility of analyzing Ottoman institutions and actor behavior not only in terms of cultural or traditional motives, but rather within the framework of rational interests and risks. The theoretical framework of research, agency theory, centers on identifying and resolving two fundamental questions concerning the agency relationship. The informative letters sent from Abdülmümin to his pasha, provides an insider's perspective in favor of a microanalysis of the Ottoman political history.

Key Words: Siyavuş Pasha, Kapı Kethüdası, Agency, Grand Vizierate.

An Analysis of Female Succession Rights in Medieval England: Empress Matilda and Elizabeth of York

Berfin Taşdemir*

Abstract

This study examines the historical development of women's claims to the throne and the multifaceted challenges they encountered in medieval and early modern England, specifically focusing on Empress Matilda and Elizabeth of York. In a political monarchy dominated by the principles of primogeniture and patriarchal governance, the inability of these women to rule, despite their legitimate and strong claims, reflects the era's deeply gendered legal and political structures. This research evaluates the specific ways in which dynastic requirements and patriarchal gender roles constrained women's political presence by using a comparative historical methodology, analyzing 12th- and 15th-century legal frameworks alongside secondary records.

The first chapter examines Empress Matilda's rigorous struggle during the 'Anarchy' period. As the recognized legitimate heir to Henry I, Matilda was usurped by a man. It is argued that Matilda's failure resulted from a direct conflict between existing political traditions and emerging realities, rather than any gender-based inability. The second chapter focuses on Elizabeth of York, who served as a vital symbolic bridge for the Tudor dynasty's legitimacy after the Wars of the Roses. Unlike Matilda's direct conflict, Elizabeth's position reflects a more subtle form of dynastic continuity. Although she was her father's heir, her rights were instrumentalized to unite the Lancastrian and Yorkist dynasties, which ultimately forced her into the secondary role of queen consort.

* Istanbul Technical University, Political Studies MA Program, berfintasdemir33@gmail.com

By examining the concept of 'gender-based legitimacy', this article argues that female accession to the throne was a dynamic and constantly negotiated process. It contributes to the field of social sciences by showing that these women were key political actors who reflected the male-dominated ideology of the monarchy. This analysis concludes that the transition from Matilda's contentious struggle to Elizabeth's consort status formed the foundational legal arguments for the later reigns of the Tudor queens.

Key Words: Female Succession, Political Legitimacy, Empress Matilda, Elizabeth of York.

The Middle East at a Critical Juncture: Armed Non-State Actors and the Transformation of Sovereignty and Statehood

Fadwa Elshalaby*

Abstract

The post-2011 Middle East has produced political actors that control territory, provide governance, conduct foreign policy, and wage interstate warfare; yet remain legally “non-state.” Armed non-state actors (NSAs) such as Hamas, Hezbollah, Ansar Allah (the Houthis), and Hay’at Tahrir al-Sham (HTS) have transcended their sub-state origins to operate as autonomous entities that states and international powers must engage with directly. Current scholarship has largely studied these actors in isolation, treating their governance, military, and diplomatic functions as separate phenomena. This study asks if the region’s most prominent armed NSAs represent durable alternative models of political authority, or if they are contingent formations that are fundamentally transforming how political power operates in the Middle East? It argues that the nation-state model in the region is insufficient. Where it fails, NSAs replace it; where it is strong, states still depend on non-state dynamics to project regional power.

Employing a structured comparative case study, this research examines four NSAs selected because each embodies a distinct relationship to statehood: Hamas (governance under occupation), Hezbollah (coexistence within a state), the Houthis (seizure of state institutions), and HTS (transition into state power). The analysis compares these cases across dimensions including enemy-based legitimacy, institutional depth and breadth, regime type and mobilization, the functional role of ideology, economic autonomy, and internal versus external durability. The study draws on academic literature, policy analysis, and NSA-produced media.

* Ibn Haldun University, Middle East Studies MA Program, fadwa.elshalaby@stu.ihu.edu.tr

Preliminary analysis suggests these NSAs are contingent in form but transformative in effect. The post-October 2023 period serves as a critical stress test, revealing state-level agency, from direct negotiations with international powers to control over global shipping lanes, that has permanently altered diplomatic norms. In contexts of authoritarian repression, sectarian conflict, and foreign domination, NSAs may represent the only viable channel for civilian political mobilization.

This research contributes to political science and international relations by offering an integrated comparative framework that bridges rebel governance, state formation theory, and foreign policy analysis. It challenges the assumption that the Westphalian nation-state is the natural endpoint of political organization in the Middle East, opening space for understanding these actors through the region's own political dynamics rather than exclusively through Western-interests centric analytical frameworks.

Key Words: Armed Non-State Actors, Middle East Sovereignty, Comparative Political Authority, Post-Westphalian Statehood.

Understanding the Ottoman State through the Language Textbooks of Early 20th Century

Büşranur Kocaer*

Abstract

It is known that Turkish, which is among the top 20 most spoken languages in the world, is spoken by approximately 100 million people today. It is a fact that such statistical reports are not based on data obtained from a single region. On the other hand, the Ottoman State is one of the states where Turkish was spoken in the widest geography for the longest time. Since Turkish was both the official state language and the language of social life on these lands, there had always been an interest in the language. By the 18th century, Turkish also attracted Europeans' attention, who had previously preferred to communicate through translators. This undoubtedly resulted from the influence of missionaries, who were increasingly active in Ottoman geography, and their schools. Thanks to the developments in printing presses, towards the end of the 19th century, the printing houses -within and outside of the Ottoman territories- were also competing with each other for publishing books to teach languages such as Turkish, French, English etc ranging from grammar books, dictionaries to multilingual sample dialogue books. As a result, if the archival documents, reports, catalogues of the printing houses, and personal memoirs of those missionaries who gained the right to open schools with the declaration of the Ottoman Reform Edict of 1856 are examined, it is seen that interest in Ottoman Turkish increased and it was included in the curricula of the foreign schools of the American (ABCFM), French (the Jesuits) missionaries along with the Alliance Israelite Universelle especially after the regulations in the Maarif system. In the light of all this information, this thesis examines the approach to Ottoman Turkish in foreign schools; in specific in Kadıköy

* Ibn Haldun University, History MA Program, busranurkocaer@stu.ihu.edu.tr

French School (today's Saint Joseph High School) at the turn of the 19th century. Within the scope of this study, through the texts found in the language textbooks prepared by one of the language teachers of the aforementioned school and published twice in five years, I question how the perception of the Ottoman State changed, how much the Ottoman Turkish language simplified, what the purposes of these books were apart from teaching language, and last but not least how much the foreigners contributed to the field (teaching Turkish). This thesis will rely on archival research and scanning as its methodology, with a detailed document review being the preferred approach. During the preparation of the thesis, primary sources will include Ottoman archives, language textbooks prepared by foreigners and the Ottoman people for teaching languages, periodicals such as newspapers, and magazines from the period. This thesis can be an important resource for historians, educators and cultural historians who want to investigate the approach of foreign schools to language education towards the end of the 19th century.

In this context, I will make an endeavor to evaluate the role of language textbooks and foreign schools in cultural transmission and the rising popularity of Turkish language in this period in the Ottoman State.

Key Words: Teaching Ottoman Turkish, Foreign Schools, Language Textbooks, Maarif System.

Yazılım Lisans Sözleşmelerinin Hukukî Niteliği, Fesih Türleri ve Sonuçları

Ali İhsan Özgül*

Özet

Hukuk, mevcut olan her varlıkla doğrudan yahut dolaylı olarak ilişkilidir. Bu varlığın somut olması yahut soyut olması yalnızca ilişkinin mahiyetini değiştirecektir. Başta Mobil uygulamalar olmak üzere işletim sistemleri, abone olunan yazılımlar ve gömülü yazılımlar dahil çok geniş bir alana yayılmış olan yazılım lisans sözleşmeleri de hiç şüphesiz bu ilişkinin içerisinde bulunmakta olup yakın bir gelecekte çok daha önemli bir noktaya yükselecektir. Özellikle 21. Yüzyılın ikinci çeyreğinin başlangıcında yükselişe geçen yapay zekâ; kolektif datanın (*big data*) zengin olması üzerine çok hızlı gelişim kazanarak ve toplumun her kesimine hitap ederek belki de yakın bir gelecekte istisnalar hariç bütün vatandaşların yazılım lisans sözleşmesinin tarafı haline gelmesini mecbur kılacaktır. Unutulmamalıdır ki hali hazırda yazılım lisans sözleşmeleri hem e-devlet gibi Devlet ile vatandaş arasında hem tacirlerin operasyonel işlemlerin takibi dahil olmak kendi aralarında hem de tacirlerin yazılım ürünü ortaya koyarak vatandaş ile kurmuş oldukları aboneli üyelikler gibi birçok farklı alanda kullanılmaktadır. Bu kapsamda yazılım lisans sözleşmelerinin mahiyeti ve kuruluşu ile feshi yalnızca tüketici açısından değil yazılım lisans sahipleri açısından da çok önemli bir konudur. Tezimde yazılım lisans sözleşmelerinin mahiyeti irdelenecek ve kendine has hususiyetleri üzerine vurgu yapılarak oluşturulacak hukukî düzenlemelere rehberlik etmesi için öneriler ortaya konulacaktır. Özellikle ticaret hukuku, fikir ve sanat eserleri hukuku ve borçlar hukuku açısından mahiyeti ve gerekliliği tespit edilecektir. Dijital dönüşüm projeleriyle her alanda yaygınlaşan yazılım lisans sözleşmelerinde zayıf taraf

* İbn Haldun Üniversitesi, Uluslararası ve Mukayeseli Hukuk Yüksek Lisans Programı, ali.ozgul@stu.ihu.edu.tr

olan tüketicinin korunmasına yönelik tedbirlere dikkat çekilecektir. Şu an da hukuk sistemimiz tarafından kıyas yöntemleriyle anlaşılmaya çalışılan işbu sözleşme türüne yönelik kapsamlı araştırmalar gelecek yıllarda yapılacak olan yazılım alanındaki hukukî reformlarda bir başvuru mercii olabileceğinden araştırma konusunun önemi inkâr edilemeyecektir. Tezim; mahiyeti ve içeriği sayesinde yazılım lisans sözleşmelerinin haklı sebeple feshi, zorunlu fesih yahut karşılıklı rıza ile sonlandırılması ile ilişkili gelecekte çıkabilecek uyuşmazlıklara yönelik önleyici hukuk modeliyle çözüm önerileri sunacaktır. Gerçekten de tahkim hukuku kapsamında hakem kurulu kararı alınmasına hukuken bir engel olmayan yazılım lisans sözleşmeleri uyuşmazlıklarının arabuluculuk üzerine kurulu bir anlayışla çözüme kavuşturulması Türkiye Cumhuriyeti Devletini dijital dönüşüm alanında hukukî açıdan öncü bir devlet haline getirecektir. Bu kapsamda yazılım lisans sözleşmeleriyle alakalı mukayeseli hukuk metodolojisi esas alınarak uluslararası düzenlemeler ve Türk Yargı kararları incelenecek ve *sui generis* sözleşme yapısında olan işbu sözleşme türünün mülkiyet hakkının ve kullanım hakkının kapsamı ile bu hakların nihayete ermesinin sonuçları tespit edilecektir. Çalışma hem teorik hem pratik açıdan yalnızca Türk hukukçularına değil ülkeleri tarafından bu alanda yeterli hukukî düzenleme yapmamış olan tüm dünya hukukçularına ve alanın ilgililerine bir başvuru kitabı olma hüviyetini haiz olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yazılım Lisansları Sözleşmeleri, Yapay Zekâ, Sözleşme Serbestisi, Dijital Dönüşüm.

Gazze’de İnsani Yardımın Engellenmesi: Uluslararası Hukukun Etkinliği ve Kurumsal Tıkanıklıklar

Selman Alçep*

Özet

Bu araştırma, İsrail’in Gazze Şeridi’ne yönelik uyguladığı ablukanın ve insani yardım konvoylarına gerçekleştirdiği sistematik müdahalelerin uluslararası insancıl hukuk bağlamındaki meşruiyetini ve hukukî sonuçlarını incelemektedir. Çatışma bölgelerinde sivil halkın hayatta kalabilmesi için tarafsız insani yardımın ulaştırılması evrensel bir hak iken, Gazze örneğinde insani yardım faaliyetleri, ablukanın ve uluslararası kuralların sahada test edildiği bir kriz alanına dönüşmüştür. Bu durum, mevcut hukukî koruma mekanizmalarının etkinliğini sorgulatmaktadır. Araştırmanın temel amacı, ablukanın bir savaş yöntemi olarak meşruiyet sınırlarını, İsrail’in Gazze üzerindeki “etkin kontrol” (*effective control*) teorisi çerçevesindeki işgalci statüsünü ve insani yardımları engelleme eylemlerinin uluslararası ceza hukuku karşısındaki pozisyonunu tespit etmektir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmış olup; Cenevre Sözleşmeleri, 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (BMDHS), Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM) belgeleri, Birleşmiş Milletler raporları ve uluslararası insancıl teamül hukuku kuralları kapsamlı bir biçimde analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, İsrail’in “sınır güvenliği” argümanıya savunduğu deniz ve kara ablukasının, orantısız güç kullanımı ve sivil halkı “aç bırakma” (*starvation*) stratejisi ekseninde doğrudan bir hukuk ihlali teşkil ettiğini göstermektedir. İsrail, 2005 yılındaki fiili çekilmeye rağmen sınır, hava ve deniz kontrolünü elinde tutarak işgal hukukundan doğan pozitif “temin etme” yükümlülüğünü ihlal etmektedir. Açık denizlerde

* İbn Haldun Üniversitesi, Uluslararası ve Mukayeseli Hukuk Yüksek Lisans Programı, selman.alcep@stu.ihu.edu.tr

bayrak devleti yetkisinin ihlal edildiği Mavi Marmara olayı ile ivme kazanan bu süreç, 7 Ekim 2023 sonrası dönemde insani yardım konvoylarının, sağlık çalışanlarının ve sivil altyapının doğrudan hedef alındığı topyekûn bir kurlsızlığa evrilmiştir. Bu araştırma, uluslararası yargı mekanizmalarının (UCM ve UAD) “ağırlık eşiği” (*gravity threshold*) gibi gerekçelerle ürettiği cezasızlık (*impunity*) ikliminin sahadaki anomiyi nasıl derinleştirdiğini ortaya koyarak uluslararası hukuk literatürüne güncel bir katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gazze Ablukası, İnsani Yardım, Uluslararası İnsancıl Hukuk, Uluslararası Ceza Mahkemesi.

Kural Yazma Mantığı: Leibniz'in Fikirleri ve Modern Hukuka Etkisi

Rabia Türk*

Özet

Bu çalışma, hukukun felsefi temellerinden hareketle günümüz kural yazma mantığını anlamayı ve derinleştirmeyi amaçlayan bir akademik araştırmadır. Tezin ana eksenini Gottfried Wilhelm Leibniz'in fikirleri oluşturmaktadır. Özellikle Leibniz'in 1667 yılında kaleme aldığı *Nova Methodus Discendae Docendaeque Jurisprudentiae* adlı eseri, çalışmanın teorik ve metodolojik temelini teşkil etmektedir. Leibniz bu eserinde hukukun sistematik, mantıksal ve didaktik bir metoda kavuşturulması gerektiğini savunarak, hukuku geometri gibi kesin ve hesaplanabilir bir yapıya dönüştürme idealini ortaya koymuştur. "Let's calculus!" ifadesiyle somutlaşan adaletin matematikleştirilmesi ve düşüncenin evrensel dilini bulma yaklaşımı, günümüz kural yazma mantığını anlamak için güçlü bir hareket noktası sunmaktadır. Bu eserin merkeze alınma sebebi ise filozofun hukukun matematizasyonu yöntemini aktaran temel kaynak olmasıdır. İlgili eser ve fikirler doğrultusunda çalışmanın ilk sorduğu soru şudur: Adaletin matematikleştirilmesi mümkün müdür?

Leibniz'in ortaya koyduğu bu idealden hareketle, kural koymanın başlangıcı, biçimi ve yöntemi ele alınacaktır. Kural koyma, tarihsel süreç içerisinde kralın iradesinden kanunun iradesine doğru kaymıştır. Ancak teknolojik çağda bu irade, günümüzün karmaşık gereksinimlerine yeterince karşılık verebilmiş midir? Çalışmanın ikinci bölümünde, kural yazma yöntemleri teknolojik dönüşüm bağlamında ele alınacaktır. Bu bölümde özellikle *code's law* kavramı, hukukun artık sadece metinle değil, doğrudan yazılım kodlarıyla yazılması ve uygulanması pratiği

* İbn Haldun Üniversitesi, Uluslararası ve Mukayeseli Hukuk Yüksek Lisans Programı,
rabia.turk@stu.ihu.edu.tr

ele alınacaktır. Bunun yanında algoritmik regülasyon kavramı ile karar alma, denetim ve yaptırım süreçlerinin algoritmalar aracılığıyla otomatikleştirilmesi hukukun dönüşümü penceresinden değerlendirilecektir. Cevaplanmak istenen ikinci temel soru şudur: Kural koymanın hangi aşamasındayız, nasıl kural koymaktayız ve teknoloji kural yazım sürecini nasıl değiştirmiştir?

İkinci bölümde ele alınan teknolojik dönüşümün doğal bir devamı olarak, üçüncü bölüm terkip niteliği taşımaktadır. Leibniz'in uluslararası hukuk ve felsefe dili ideali ile *Characteristica Universalis* projesi, günümüz yazılım dilleri ve algoritmik sistemlerle ilişkisi bakımından ele alınacaktır. Leibniz'in köklü hukuk mirasının modern kural koyma yaklaşımlarını etkileme biçimi ve besleme potansiyeli üzerinde durulacaktır. Nihayetinde çalışmanın üçüncü ve en kritik sorusu şudur: Leibniz'in fikirleri, bugünkü kural koyma pratiklerini gözden geçirmemiz ve geliştirmemiz konusunda bize ne söylemektedir?

Bu araştırma, Leibniz'in *Nova Methodus*'ta ortaya koyduğu kural yazma mantığını merkeze alarak, klasik hukuk felsefesi ile dijital çağın regülasyon ihtiyaçları arasında köprü kurmayı hedeflemektedir. Ele aldığımız problem hukukun çağa uyma becerilerini felsefi ve teknolojik veçhelerden değerlendirmesiyle özgün bir nitelik taşımaktadır. Bu konunun ele alınması hukukun gereksinimlerini saptayarak bugünün sorunlarına çözüm üretme kapasitesini artırması amacıyla kritiktir. Hukuku kanun sistematığının bir parçası olarak görmektense "kural koyma"nın menşei olarak konumlandırılan yaklaşımımız, hukukun özne olma iddiasını pekiştirmekte ve onu kök problemlerin çözücüleri olarak konumlandırmaktadır. Çalışmamızın temel katkısı; hukuku dinamik ve işleyen bir yapı olarak ele alarak, teknolojiyi bünyesine entegre etmesi ve bu sayede adalet idealine ne ölçüde yaklaşabileceğini göstermesidir.

Anahtar Kelimeler: Kural Yazma Mantığı, Code's Law, Nova Methodus, Algoritmik Regülasyon.

İdarenin Kurduğu Vakıflar Aracılığıyla Kamu Hizmetinin Yürütülmesi

Neslihan Evcı*

Özet

Kamu hizmetinin görülme usulleri, idare hukukunun temel tartışma alanlarından birini oluşturmaktadır. Klasik yaklaşımda kamu hizmetleri doğrudan idare tarafından veya kamu tüzel kişileri eliyle yürütülürken, günümüzde bu hizmetlerin özel hukuk tüzel kişileri aracılığıyla yerine getirilmesi giderek yaygınlaşmaktadır. Bu bağlamda idarenin kurduğu vakıflar aracılığıyla kamu hizmetinin görülmesi, hem teorik hem de pratik açıdan önemli hukukî tartışmaları beraberinde getirmektedir. Özellikle bu vakıfların hukukî statüsü, kamu hizmeti kavramı ile ilişkisi ve idare ile olan bağlarının niteliği doktrinde tartışmalıdır.

Bu çalışmanın temel amacı, idarenin kurduğu vakıflar aracılığıyla yürütülen kamu hizmetlerinin hukukî rejimini incelemek ve bu yapıların idare hukuku içerisindeki yerini belirlemektir. Bu kapsamda şu sorulara yanıt aranmaktadır: İdarenin kurduğu vakıflar kamu tüzel kişisi midir yoksa özel hukuk tüzel kişisi olarak mı değerlendirilmelidir? Bu vakıflar aracılığıyla yürütülen faaliyetler kamu hizmeti sayılabilir mi? Bu yapıların tabi olduğu denetim mekanizmaları nelerdir?

Araştırmada doktrinel yöntem benimsenmiş olup, Türk idare hukuku öğretisi ile birlikte Anayasa Mahkemesi ve Danıştay kararları incelenmiştir. Çalışmada, idarenin kurduğu vakıfların şeklen özel hukuk tüzel kişisi olmakla birlikte, fonksiyonel olarak kamu hizmeti gördüğu ve bu nedenle tamamen özel hukuk rejimine tabi tutulamayacağı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum, söz konusu vakıfların karma bir hukukî rejime tabi olması gerektiğini ortaya koymaktadır.

* İbn Haldun Üniversitesi, Kamu Hukuku Yüksek Lisans Programı, neslihan.evci@stu.ihu.edu.tr

Sonuç olarak, idarenin kurduğu vakıflar aracılığıyla kamu hizmetinin görülmesi, kamu hizmeti kavramının dönüşümünü gösteren önemli bir örnek olup, bu alanda daha net bir yasal çerçeveye ihtiyaç duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kamu Hizmeti, İdarenin Kurduğu Vakıflar, Fonksiyonel Kamu Hizmeti Anlayışı, Karma Hukukî Rejim.

İdarenin Sınır Güvenliği Faaliyetlerinde Teknolojik Dönüşümün Hukukî Çerçevesi

Meryem Dünder Kurtuluş*

Özet

Dijital teknoloji alanındaki gelişmeler, devletlerin sınır güvenliği uygulamalarını da hızlı bir biçimde dönüştürmektedir. Sınır güvenliği; kara, deniz ve hava sınırlarının dış tehdit unsurlarına karşı fiziksel savunmasıyla tanımlanırken günümüzde veri odaklı gözetim teknolojileri, biyometrik kimlik tespit teknolojileri, yapay zekâ ve entegre risk analizi uygulamaları ile yürütölmektedir. Bu dönüşüm; idarenin sınır güvenliği alanındaki faaliyetlerinin ölçęini, kapsamını ve niteliğini değiştirmekte ve temel hak ve özgürlüklerin korunması bakımından yeni hukukî sorunları da beraberinde getirmektedir.

Bu çalışma, idarenin sınır güvenliği faaliyetlerinde kullanılan dijital teknolojik uygulamalarının hukukî çerçevesini Türk İdare Hukuku bağlamında incelemeyi amaçlamaktadır. Teknolojik sınır yönetimi, sınır güvenliğini yalnızca coğrafî sınırın savunulmasına dayanan bir faaliyet olmaktan çıkararak veri merkezli bir idari yönetim modeline dönüştürmektedir. Bu teknolojilerin kullanımı, devlet makamlarının düzensiz göç, sınır ötesi suç ve güvenlik risklerine karşı önleyici işlevini güçlendirmekle birlikte; mahremiyet, kişisel verilerin korunması ve adil yargılanma hakkı gibi anayasal hakların istismarına da yol açabilmektedir.

Çalışmada yöntem olarak doktrin analizi ve karşılaştırmalı hukuk yaklaşımı benimsenmiştir. İlk olarak Türk İdare Hukuku çerçevesinde sınır güvenliği faaliyetlerinin hukukî temelleri incelenmiş; idari kolluk yetkilerinin niteliği ile sınır güvenliğinin kurumsal örgütlenmesi analiz edilmiştir. İkinci olarak çağdaş sınır yönetiminde kullanılan teknolojik araçlar, biyometrik kimlik doğrulama sistemleri,

* İbn Haldun Üniversitesi, Kamu Hukuku Yüksek Lisans Programı,
meryem.dundar@stu.ihu.edu.tr

otomatik sınır kontrol mekanizmaları ve algoritmik risk analiz sistemleri bağlamında değerlendirilmiştir. Üçüncü olarak Türkiye'deki sınır yönetimi modeli, Avrupa Birliği'nin dijital sınır yönetimi mimarisi ile karşılaştırılmış; özellikle ETIAS, EUROSUR ve Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı (*Frontex*) örnekleri üzerinden analiz edilmiştir.

Bu çalışma, sınır güvenliğinde teknolojik dönüşümü, idare hukuku ve insan hakları hukuku bağlamında bütüncül bir yaklaşımla ele alarak literatüre katkı sunmayı amaçlamaktadır. Çalışmada, sınır güvenliğinde dijitalleşmenin idarenin yetkilerini genişlettiği, bu nedenle söz konusu teknolojik uygulamaların anayasal ilkeler ve uluslararası insan hakları standartlarıyla uyumlu olabilmesi için daha açık hukukî dayanaklara ve etkin denetim mekanizmalarına ihtiyaç duyulduğu ortaya konulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sınır Güvenliği, İdare Hukuku, Dijital Sınır Yönetimi, İnsan Hakları.

İslâm Dünyasında Beyin Ölümü Mevzuatının Karşılaştırmalı Bir İncelemesi: Fetva-Kanun İlişkisi

Mustafa Karapınar*

Özet

Beyin ölümü, 1968 yılında Harvard kriterlerinin yayımlanmasıyla birlikte ölümün tespitinde yeni bir kriter olarak belirlenmiştir. Beyin ölümünün kriter olarak ortaya konmasından önce kalp ve solunum durması ölüm kriteri olarak genel kabul görmekte iken beyin ölümünün ortaya çıkışı ikinci bir ölüm kriterinin kabul edilmesi manası gelmekteydi. Bu gelişmeye paralel olarak beyin ölümünün ölüm kriteri olarak belirlenmesi sadece tıbbi tartışmaların değil aynı zamanda dinî ve hukukî tartışmaların da ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir. Halkın büyük çoğunluğunu Müslümanların oluşturduğu toplumlarda beyin ölümü tıbbi ve hukukî bir problem olmanın yanında dinî tartışmalar da söz konusu olmuştur. Bu çalışma, birbirinden farklı din-devlet yapısına sahip üç Müslüman ülkenin -Türkiye, İran, Mısır- beyin ölümünü yasallaştırma sürecini incelemek hedeflenmektedir. Dinî otoritenin yasama süreçlerindeki konumu ve etkisi bu çalışmanın temel meselesidir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılacak olup kanun maddeleri, fetvalar ve ikincil literatür incelenecektir. Söz konusu üç ülkenin seçilmesinin nedeni beyin ölümünün yasallaşması sürecinde dinî otoritenin yasama süreçlerinde farklı roller oynamasıdır. İslâm ülkelerinin her birinin kendine özgü yasama süreçlerinin olduğu ve dinî otoritelerin her bir ülkede yasama süreçlerinde farklı roller üstlendiği araştırmanın temel bulguları arasındadır. İran'da Humeyni'nin fetvasının yasama süreçlerine zemin hazırladığı görülürken Türkiye'de ise fetva yasama faaliyetinden çok daha sonra yayımlanmıştır. Mısır'da dinî ve tıbbi tartışmaların yasama

* İbn Haldun Üniversitesi, Temel İslâm Bilimleri Doktora Programı,
mustafa.karapinar@ihu.edu.tr

süreçlerini aksattığı ve kanun çalışmalarını geciktirdiği görülmektedir. Özellikle tıp camiası içerisinde gelen eleştirilerin -dinî otoriteleri de etkileyerek- yasama sürecini sekteye uğratması dikkat çekmektedir. Ayrıca beyin ölümü hakkında yasal ve dinî mutabakatın varlığının toplumun kabulü manasına gelmediği de çalışmanın bulguları arasındadır. Çalışma, İslâm dünyasında beyin ölümü mevzuatının oluşumunu üç devleti özelinde karşılaştırmalı olarak ele almakta ve böylece fetva-kanun ilişkisini ortaya koyarak literatüre katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Beyin ölümü, fetva, kanun, din-devlet ilişkisi.

Şa'rânî'nin Zayıf Hadisle Amel Etme Şartları ve Temel Yaklaşımı

Abdulselem Yiğit*

Özet

İslâm ilimleri geleneğinde zâhirî ve bâtinî disiplinler arasındaki metodolojik farklılıklar, bilhassa zayıf hadislerin değerlendirilmesi ve tatbiki hususunda önemli tartışma alanlarından birini teşkil etmektedir. On altıncı yüzyılda Memlûk-Osmanlı geçiş döneminde Mısır'da yaşamış olan ve sûfi-fakih kimliğini şahsında cemetmiş bulunan İmam Abdülvehhâb eş-Şa'rânî (ö. 973/1565), bu tartışmalara getirdiği uzlaştırmacı yaklaşımla öne çıkmaktadır. Bu tebliğin temel amacı, Şa'rânî'nin zayıf hadislere yönelik genel tutumunu, eserlerindeki rivayet pratiklerini ve bu tür hadislerle amel etme hususunda usulen belirlediği dört temel şartı derinlemesine mercek altına almaktır. Araştırmada nitel bilimsel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmış olup; müellifin *Mukaddimetü ilmi'l-hadîs* adlı eserinde vazettiği teorik usul kaideleri ile tasavvufi-ahlâkî eserlerindeki pratik hadis kullanımları mukayeseli bir okumaya tabi tutulmuştur. Elde edilen veriler doğrultusunda Şa'rânî'nin; zayıf hadisle amel edebilmek için rivayetin şiddetli zayıf olmaması, dinin genel bir aslına dayanması, hadis olduğuna kesin gözüyle bakılmayıp ihtiyatla yaklaşılması ve faziletli ameller (*fezâilü'l-a'mâl*) kapsamında değerlendirilmesi gibi temel şartlara prensipte bağlı kaldığı görülmüştür. Bununla birlikte müellifin, pratik uygulamada katı bir sened tenkidinden ziyade, metnin taşıdığı irşad edici mesaja odaklandığı tespit edilmiştir. Örneğin, fıkıh literatürüne ait somut bir terim olan “avret” kavramını mecazi bir boyuta taşıyarak; avreti örtmeyi “susmak”, açılmasını ise “konuşmak” şeklinde tasavvufi bir yorumla ele alması oldukça dikkat çekicidir. Bu yaklaşım, onun sûfi kimliğinin, zayıf kabul edilen

* Necmeddin Erbakan Üniversitesi, Temel İslâm Bilimleri Yüksek Lisans Programı,
abdulselamyi@gmail.com

rivayetleri dahi nasıl işlevsel birer ahlak eğitim aracına dönüştürdüğüün en somut göstergesidir. Sonuç olarak bu çalışma; Şa'rânî'nin hadis ilmindeki özgün metodolojik duruşunu ve teorik kurallar ile sûfî pratikler arasındaki köprüyü nasıl inşa ettiğini akademik bir zeminde ortaya koyması bakımından literatüre katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Hadis, Şa'rânî, Zayıf Hadis, Tasavvuf.

Beğavî ve Zemahşerî'nin Tefsirlerinde Müteşabih Ayetlerin Te'vili: Karşılaştırmalı Bir İnceleme

Samia Atmar*

Özet

Müteşabih ayetler konusu İslâm'ın ilk asrından günümüze güncelliğini korumuş bir yapı arz etmesi sebebi ile birçok esere konu olmuştur. Kur'an ilimlerinden sayılan Müteşabihu'l- Kur'an, gerek müteşabih ayetlerin tespit edilmesi olsun gerekse te'vil edilmesi meselesi olsun üzerinde ittifak edilememiş tartışmalı bir mahiyete sahip olma özelliğini korumuş, bu vasfı sebebi ile de erken dönemlerden itibaren neredeyse her müfessirin ilgi alanına girmiştir. Böyle bir öneme haiz olan Kuran'ın müteşabih ayetleri meselesini ben de bu yüksek lisans tez çalışmamda aynı asırda yaşamış olan el-Begavî 'nin (ö. 516/1122) *Me'âlimü't-tenzîl'i ve ez-Zemahşerî'* nin (ö. 538/1144) *el-Keşşâf 'an hağâ'iki ğavâmizi't-tenzîl ve 'uyûni'l-ekâvil fi vücûhi't-te'vil* isimli tefsir eserlerinde nasıl yorumladıklarını ve yorumlarken başvurmuş oldukları yol ve yöntemlerin karşılaştırmalı bir analizini yapmayı hedeflemekteyim. Çalışmada ele alınan eserler ve müelliflerine dair literatürde çok sayıda çalışma bulunmakla beraber müteşabih ayetler bağlamında inceleme konusu olan iki eserin karşılaştırmasının yapıldığı ve el-Begavî ile ez-Zemahşerî'nin müteşabihleri yorumlama metodlarının karşılaştırmalı bir yöntemle irdelenip analiz edildiği bir çalışma bulunmamaktadır.

Bu tezde temel olarak iki eser incelenmiştir. Çalışmada metin merkezli, örneklem üzerinden seçilen ayetlerle ilerleyen bir yöntem izlenmiş, karşılaştırmalı bir analiz yapılmıştır. Bu yöntemle eserleri incelenen müfessirlerin müteşabih ayetleri yorumlama metodları incelenmiş, yorumlarında ve yorumlama yöntemlerinde

* İbn Haldun Üniversitesi, Temel İslâm Bilimleri Yüksek Lisans Programı,
samia.atmar@stu.ihu.edu.tr

yaptıkları seçimlerin arka planında bulunan etkileyici unsurların neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca ‘Müfessirler, müteşabih ayetleri yorumlarken müntesibi oldukları kelâmî mezheplerden etkilenmişler midir?’ sorusuna cevap verilmesi hedeflenmiştir. Sonuç olarak bu tez çalışmasının, özelde tefsir anabilim dalına genel anlamda ise İslâmî ilimlere konusu ve bulguları itibari ile biricik olması sebebiyle katkı sağlaması ve kendisinden sonra yapılacak akademik araştırmalara referans olması umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Müteşabih, Karşılaştırma, el-Begavî, ez-Zemahşerî.

The Authority of Sunnah in the Arab World: A Study of the Intellectual Motivations Between Classical Mu‘tazilite Thought and the Contemporary Qur’anist Movement

Mariam Ahmed Mohamed Mahmoud Gomaa*

Abstract

Doubts regarding the Authority of Sunnah are not a contemporary phenomenon. Although the intensity of scepticism has escalated in the postmodern era, the initial wave of doubt emerged early, particularly among certain factions of the *Mu‘tazila*. This scepticism stemmed from a rationalist tendency that dominated their thought, as their school of thought was established on the principle of “the primacy of Reason over Revelation” (*awlawayyat al-aql ‘ala al-naql*). This principle is similarly observed among contemporary deniers of the Sunnah, known as the *Qur’aniyyun* (Qur’anists). However, their motives for denial extend beyond the mere prioritization of reason. Notably, they have derived this principle from the *Mu‘tazila* and adopted it as an ostensible argument for rejecting the Sunnah in most instances. This study addresses several critical questions: How did this principle serve as a pretext for the *Mu‘tazila* to reject the Sunnah? How did it originate among them, and what are its contemporary implications? To what extent do the motives of the classical *Mu‘tazila* align with those of the modern *Qur’aniyyun* in questioning the Sunnah as a source of legislation? Furthermore, what are the underlying motives held by modernists—which they often do not disclose—for casting doubt on the Prophetic Sunnah?

This study aims to identify the points of intersection between the motives of the classical *Mu‘tazila* and the modern *Qur’aniyyun*, specifically within the Arab

* Ibn Haldun University, Islamic Studies MA Program, mariam.gomaa@stu.ihu.edu.tr

world, where the wave of scepticism has significantly influenced Arab youth in recent decades. To ensure realistic results, the research employs a mixed-method approach: collecting data through surveys from a sample of youth, alongside a comparative analysis of classical and contemporary texts to balance and evaluate these intellectual links. The study aspires to pinpoint the root causes of the crisis regarding the Authority of Sunnah, providing guidance for preachers and educators who interact with youth to address this issue at its core by clarifying its underlying causes and motives, rather than merely becoming submerged in responding to the ever-multiplying misconceptions.

Key Words: Authority of Sunnah, Mu'tazila, Qur'anist Movement, Scepticism.

Ebû Nasr el-Haddâdî'nin
el-Medhal li 'İlmi Kitâbillâhi Teâlâ
Adlı Eseri

Mumina Saidova*

Özet

İslâm düşüncesinde Kur'an'ın doğru anlaşılması meselesi, erken dönemlerden itibaren hem metodolojik hem de ilmî açıdan büyük bir hassasiyetle ele alınmıştır. Bu bağlamda müfessirler, Kur'an'ın lafız ve mana bütünlüğünü koruyabilmek için özellikle Arap dili, nahiv ve belâgat gibi disiplinlerden yoğun biçimde yararlanmışlardır. Ancak bu geleneğin önemli temsilcilerinden biri olan Ebû Nasr Ahmed b. Muhammed b. Hamdân Haddâdî'nin (ö. V./XI. yüzyıl) tefsir ilmine katkıları, günümüz akademik literatüründe yeterince incelenmemiştir. Bu durum, özellikle *onun el-Medhal li 'İlmi Kitâbillâhi Teâlâ* adlı eserinin tefsir tarihi içerisindeki yerinin belirlenmesi açısından önemli bir boşluk oluşturmaktadır. Araştırmanın temel amacı, Haddâdî'nin söz konusu eserini yöntem, muhteva ve telif amacı açısından inceleyerek erken dönem tefsir metodolojisi içerisindeki konumunu ortaya koymaktır. Çalışmada, eser yalnızca içerik aktarımıyla sınırlı kalmayıp, metodoloji, dil yaklaşımı ve tefsir geleneği içindeki konumunun yanı sıra temel kaynakları ve ele aldığı konular bakımından detaylı bir biçimde incelenmiştir. Bu doğrultuda çalışma; giriş, müellifin hayatı ilmî şahsiyeti ve eserleri, son olarak da Haddâdî'nin *el-Medhal li 'İlmi Kitâbillâhi Teâlâ* adlı eseri olmak üzere üç bölümde halinde ele alınmıştır. Araştırmada yöntem olarak literatür taraması ve metin tahlili esas alınmış; ayrıca gerekli görülen yerlerde karşılaştırmalı analiz yöntemine başvurulmuştur. Bu kapsamda Haddâdî'nin yaklaşımı, başta İbn Kuteybe olmak üzere klasik dönem müelliflerinin eserleriyle mukayese edilmiştir. Elde edilen

* İbn Haldun Üniversitesi, Temel İslâm Bilimleri Yüksek Lisans Programı,
mumina.saidova@stu.ihu.edu.tr

bulgular, Haddâdî'nin Kur'an'ın doğru anlaşılmasında Arap dili ilimlerine merkezi bir rol atfettiğini ve eserini büyük ölçüde bu çerçevede şekillendirdiğini göstermektedir. Ayrıca *el-Medhal*'in, Kur'an'a yöneltilen eleştirilere karşı dil merkezli bir savunma geliştirmesi bakımından dikkat çekici olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak bu çalışma, Haddâdî'nin ilmî mirasını görünür kılmayı ve erken dönem tefsir geleneğinde dil merkezli yaklaşımların önemini ortaya koyarak ilgili literatüre katkı sunmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Tefsir, Haddâdî, el-Medhal, Arap dili.

The Juristic Maxims of Fundamentals (*Al-Qawā'id al-Uṣūliyyah*) and Their Jurisprudential Applications in *Al-Maydānī's Al-Lubāb*

Halima Cheikh Saleh*

Abstract

The Juristic Maxims of Fundamentals (*Al-Qawā'id al-Uṣūliyyah*) represent the essential scientific foundation for deriving Sharia rulings and the methodological framework that ensures the consistency of legal reasoning (*Ijtihad*) with the higher objectives of Islamic Law. This study highlights the methodological approach of Imam 'Abd al-Ghanī al-Ghunaymī al-Maydānī (d. 1281 AH) through his jurisprudential applications in "*Al-Lubāb fi Sharḥ al-Kitāb*," a primary manual in the late Hanafi school.

The research problem lies in exploring al-Maydānī's academic character as a legal theorist and uncovering his methodological tools in employing these fundamental rules to derive rulings. This inquiry goes beyond mere theoretical linking to analyze the "applied methodology" he followed. The study aims to demonstrate how the Hanafi school utilized these juristic maxims in constructing substantive law (*Furu'*) and to assess the extent of al-Maydānī's alignment with the established Hanafi tradition. This focus aims to develop legal aptitude and mastery in the methods of preponderance (*Tarjih*) and legal branching (*Takhrij*), presenting the rules of fundamentals in an accessible manner for students of knowledge.

Adopting an inductive and analytical methodology, the thesis is structured into seven chapters, covering the survey of juristic maxims and their applications in: The Holy Quran; The Prophetic Sunnah; Consensus (*Ijmā'*); Analogy (*Qiyās*); Juristic Preference (*Istihsān*); Custom (*Urf*); and finally, the principles of Ijtihad, Conflict of Evidences (*Tā'arud*), and Legal Continuance (*Istishāb*).

* Ibn Haldun University, Islamic Studies MA Program, halima.saleh@stu.ihu.edu.tr

The study concludes by highlighting the scientific value of al-Maydānī's work in balancing theory and practice, uncovering his methodological tools that established his commentary as a scholarly authority. The research confirms that the methodological value of a juristic maxim is only fully realized when it is practically applied to its jurisprudential branches, as the "fundamental" is best understood through its "branch."

Key Words: Juristic Maxims (*Al-Qawā'id al-Uṣūliyyah*), Imam al-Maydānī, Al-Lubāb, Hanafi School, Jurisprudential Applications.

Critiques of Ibn ‘Aṭīyya in Ibn ‘Arafa’s Tafsīr

Risalet Ahmet İbrahim*

Abstract

Efforts to understand and interpret the Qur’an have, over time, evolved into a systematic scholarly activity, giving rise to a rich tradition of tafsīr literature. One of the most notable features of this process is that later exegetes did not confine themselves to merely transmitting earlier scholarly heritage; rather, they subjected it to critical examination and verification. This study focuses on the critiques directed by Ibn ‘Arafa (d. 803/1401), one of the prominent representatives of the North African tafsīr tradition, toward the work al-Muḥarrar al-Wajīz of the Andalusian exegete Ibn ‘Aṭīyya (d. 541/1147), who lived approximately two and a half centuries earlier.

The primary aim of this research is to examine Ibn ‘Arafa’s exegetical approach within the framework of his criticisms of Ibn ‘Aṭīyya and to reveal the nature, methodology, and scholarly background of these critiques. The study consists of an introduction and two main chapters. The introduction addresses the subject, aim, and significance of the research. The first chapter examines the political, social, and intellectual contexts in which both exegetes lived, and provides information about their lives, scholarly identities, and works. The second chapter systematically classifies Ibn ‘Arafa’s criticisms of Ibn ‘Aṭīyya, based on the treatment of the verses, the evidence employed, and the interpretive methods adopted.

The study employs descriptive, classificatory, textual analysis, and comparative methods. In his tafsīr, Ibn ‘Arafa engages meticulously with the views of Ibn ‘Aṭīyya and develops critiques across a wide range of disciplines, including linguistic analysis (syntax, morphology, and rhetoric), *qirā’āt*, legal rulings, the sciences of the Qur’an, interpretive differences, the use of linguistic evidence (*istishhād*), and theological issues.

* Ibn Haldun University, Islamic Studies MA Program, risalet.ahmet@stu.ihu.edu.tr

The findings indicate that Ibn ‘Arafa’s critiques are not incidental but grounded in a consistent methodological framework. His approach is not limited to transmission; rather, it is based on a critical evaluation of reports through processes of verification and scrutiny.

Within this framework, selected examples arranged according to the order of the muṣḥaf are examined: first, the views of Ibn ‘Aṭīyya are presented, followed by Ibn ‘Arafa’s objections, and, where necessary, a comparative evaluation is conducted with the opinions of other leading exegetes.

In conclusion, this study demonstrates that Ibn ‘Arafa was not merely a transmitter of earlier scholarship, but rather developed a constructive and methodologically grounded critical approach within the tafsīr tradition. This critical dimension of his exegesis, which has not been sufficiently studied in the literature, is of great significance for understanding both the continuity and transformation within the exegetical tradition.

Key Words: Ibn ‘Arafa; Ibn ‘Aṭīyya; Qur’anic Exegesis; Criticism.

Thematic Interpretation of Sūrah *al-Hujrāt* As a Model For Restorative Mediation

Abdullahi Ibrahim*

Abstract

As the title implies, “Thematic Interpretation of Surah Al-Hujurat (9-10) as a Model for Restorative Mediation,” the research portrays the Qur’anic principles of “*islah*” and how they can be adopted as a model for restorative mediation. While traditional books of tafsir mostly focus on the historical, grammatical, and theological contexts of these verses, this study aims to provide a new approach in order to fill a critical gap by developing a practical, contemporary application model for mediators and Shariah councils. Using a methodology of thematic interpretation (*Tafsir al-Mawdu’i*) and comparative analysis, the thesis examines the Qur’anic procedures for mediation mentioned in surah *al-Hujrat* (9-10), which include; identifying the conflict, mandatory intervention, making peace with justice (*‘adl*), and the final goal of brotherhood (*ukhuwwah*) and how they can be implemented in the modern restorative mediation. This study also provides a linguistic and conceptual analysis of key terms such as *‘Adl* (justice), *Qist* (equity), *Islah* (mending/reconciliation), and *Baghya* (transgression). The research also argues for the necessity of an active and just mediator (*Al-Muqsitīn*), unlike in restorative justice where such qualities of a mediator are not often emphasized, as prescribed in Surah *Al-Hujurat*, to address power imbalances, which is a common point of failure in modern restorative mediation. Furthermore, the thesis highlights *Taqwa* (God-consciousness) as a unique restorative quality that differentiates the “Hujurat Model” from modern restorative mediation. By studying the works of classical mufassirūn like Al-Tabari and Ibn Ashur and the works of modern restorative

* Ibn Haldun University, Islamic Studies MA Program, abdullahi.ibrahim@stu.ihu.edu.tr

justice pioneers such as Howard Zehr and John Braithwaite, this study proposes a framework for shari'ah councils and legal bodies to boost social harmony using Qur'anic restorative principles for mediation.

Key Words: Thematic interpretation, Islah, Restorative mediation.

İbnü'l-Cevzi'ye Göre Hadis İlimleri ve Onun *El-Mevdû'at* Kitabının Girişindeki Hadis İlmî Çalışması

Rukiye Kaşgarlı*

Özet

İbn Haldun Üniversitesi İslâmî İlimler Bölümü Lisansüstü Eğitim programında hadis alanında yüksek lisans derecesi almak amacıyla hazırlanan tezlerden biri olan bu mütevazı çalışma, “İbnü'l-Cevzi'ye Göre Hadis İlimleri ve Onun *el-Mevdu'at* Kitabının Girişindeki Hadis İlmî Çalışması” konusunu araştırmak üzere kaleme alınmıştır. İmam İbnü'l-Cevzî; hadis alanı başta olmak üzere genel olarak şer'î ilimlerde çalışan ve araştırma yapan herkesçe yakından tanınan meşhur bir alimdir. Hatta halk kitleleri dahi onu farklı alanlardaki çeşitli eserleri, vaazları, hatırlatıcı ve etkileyici sözleri aracılığıyla tanımaktadır. Ancak bu tezde, uydurma hadisler konusunda yazılmış ve derlenmiş en meşhur eserlerden biri olan ve İmam İbnü'l-Cevzî'nin hadis usulüne dair görüşlerini içeren kıymetli ve faydalı bir mukaddime ile başlayan “*el-Mevzûât*” adlı eserine odaklanılmaktadır. Bahsi geçen bu mukaddime, araştırmanın temel konusunu teşkil etmektedir. İmam İbnü'l-Cevzî, bu eseri ve hadis ilmine dair görüşleri hakkında pek çok çalışma yapılmış olsa da İmam'ın başta hadis ilmi olmak üzere tüm bilim dallarına yaptığı katkıların hakkını teslim edebilmek adına hâlâ daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Araştırmanın okuyucu ve araştırmacıya en yüksek faydayı sağlaması amacıyla bu tez çalışması iki ana bölüme ayrılmıştır: Birinci Bölüm: İmam İbnü'l-Cevzî'yi ve *el-Mevzûât* adlı eserini genel olarak ele almaktadır. Bu bölümde her başlık ayrı bir konu başlığı olarak düzenlenmiştir: birinci alt başlık: İmam İbnü'l-Cevzî'nin doğumundan ilmi yolculuklarına, ilim tahsilinden vefatına kadar olan hayatını, hocalarını

* İbn Haldun Üniversitesi, Temel İslam Bilimleri Yüksek Lisans Programı,
rukiye.durgun@stu.ihu.edu.tr

ve öğrencilerini detaylıca inceler. Bu kısım, İmam'ın hadisçi kişiliğinin, bu ilimdeki çabalarının ve eserlerinin tanıtılmasıyla sona erer. İkinci alt başlık: Merfû uydurma hadisler konusundaki eseri “*el-Mevzûât*”ın genel tanıtımına ayrılmıştır. Bu kısımda kitabın telif süreci, temel kaynakları, mevcut nüshaları ve matbu tahkikleri ele alınmış; bölüm kitabın içeriğine dair kısa bir tanıtımla tamamlanmıştır.

İkinci Bölüm: Araştırmannın merkezini ve yazılış amacını oluşturmaktadır. Bu bölüm “İbnü'l-Cevzî'de Hadis Sanatı ve el-Mevzûât Mukaddimesi Üzerinden Hadis Görüşlerinin Tartışılması” başlığını taşır ve iki alt başlıktan oluşur: Birinci alt başlık: İmam İbnü'l-Cevzî'nin bazı hadis görüşlerini içeren *el-Mevzûât* mukaddimesinin nispeten detaylı bir tanıtımını içerir. İkinci alt başlık: Tezin en önemli kısmı olup, mukaddime ışığında İbnü'l-Cevzî'deki hadis uslünü inceler. Burada öncelikle muhaddisler nezdindeki “Hadis Sanatı” terimi, ardından İmam İbnü'l-Cevzî'ye özel hadis sanatı mukaddime üzerinden detaylıca çalışılmış; İmam'ın hadis görüşleri analiz edilerek diğer hadis imamlarının farklı görüşleriyle karşılaştırılmış ve tartışılmıştır. Bu çalışma, hadis-i şerif alanında faydalı bir katkı sağlama temennisiyle sona ermektedir.

Anahtar Kelimeler: İbnü'l-Cevzî, el-Mevzûât, Hadis Sanatı (es-Sinâatü'l-Hadisiyye), Uydurma Hadis, Usulü Hadis.

Kur'an ve Tefsir Düşüncesinde Şah Veliyyullah Çizgisini Temsil Bakımından Diyobendî Ekolü Müfessirleri

Faizan Ur Rehman*

Özet

Bu çalışma, Hint Alt Kıtası'nda gelişen tefsir ekolleri içerisinde Diyobendî ekolünün, Şah Veliyyullah Dihlevî'nin dinî, usûlî ve ta'limî yaklaşımını temsil etme biçimini incelemektedir. Literatürde Şah Veliyyullah üzerine yapılan çalışmaların büyük ölçüde hadis, kelam ve tasavvuf alanlarına yoğunlaştığı; tefsir alanında ise özellikle Diyobendî ekol ile ilişkisini sistematik biçimde ele alan çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bu durum, söz konusu ilişkinin tefsir perspektifinden yeniden değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır.

Araştırmanın temel amacı, Diyobendî ekolü müfessirlerinin tefsir anlayışlarının Şah Veliyyullah'ın düşünce sistemiyle olan ilişkisini tespit etmek ve bu ilişkinin yöntem ve içerik düzeyindeki yansımalarını ortaya koymaktır. Bu çerçevede şu sorulara cevap aranmaktadır: Şah Veliyyullah'ın tefsir anlayışının temel unsurları nelerdir? Bu unsurlar Diyobendî ekolünde nasıl temsil edilmiştir? Bu temsil süreci içerisinde ne tür dönüşümler geçirmiştir?

Çalışmada fikrî mukayese yöntemi benimsenmiş; birincil kaynak olarak Şah Veliyyullah'ın tefsirle ilgili eserleri ile Diyobendî müfessirlerin tefsirleri incelenmiştir. Ayrıca ilgili literatür taranarak karşılaştırmalı analiz yapılmıştır. Araştırma, giriş ve sonuç bölümleriyle birlikte üç ana bölümden oluşmaktadır.

Elde edilen bulgular, Şah Veliyyullah'ın *câmi'iyyet* (bütüncül ve uzlaştırmacı yaklaşım) anlayışının, yalnızca Diyobendî tefsir geleneğinde değil, farklı ilmi ekoller tarafından da benimsenmesini mümkün kılan temel unsur olduğunu göstermektedir. Bu yaklaşım, onun akıl-nakil dengesine dair tutumunda

* İbn Haldun Üniversitesi, Temel İslam Bilimleri Doktora Programı, faizan115.fq@gmail.com

somutlaşmakta; Şah Veliyyullah, ne yalnızca akli merkeze alan ne de salt nakle dayanan bir çizgi benimsemiş, bilakis her iki unsuru tamamlayıcı biçimde kullanarak mezhepler arası ihtilafları uzlaştırmayı hedeflemiştir. Bu çerçevede özellikle Hanefî ve Şâfiî gelenekleri arasındaki fer'î ihtilafların giderilmesine yönelik çabaları, onun uzlaştırmacı metodolojisinin pratik yansımaları teşkil etmektedir. Bununla birlikte Diyobendî ekolünde bu yaklaşım daha sistematik ve kurumsal bir biçimde sürdürülmüş; ekolün ilmi ve pedagojik öncelikleri doğrultusunda yeniden yorumlanmıştır.

Bu çalışma, Diyobendî ekolü ile Şah Veliyyullah arasındaki ilişkiyi tefsir ekseninde ele alarak, modern dönemde İslâm düşüncesinin dönüşümünü anlamaya teorik katkı sunmaktadır. Özellikle *câmi'iyet* kavramının, farklı ekoller arasında dolayımı mümkün kılan açıklayıcı bir ilke olarak ortaya konulması, çalışmanın özgün yönünü teşkil etmektedir.

Sonuç olarak, Şah Veliyyullah'ın *câmi'iyet* anlayışı, onun düşüncesinin farklı ekoller tarafından benimsenmesini mümkün kılan kuşatıcı bir çerçeve sunmakta; Diyobendî tefsir geleneği ise bu çerçeveyi kurumsallaştırarak özgün bir temsil ve yeniden inşa modeli ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Şah Veliyyullah, Diyobendî Ekolü, Tefsir, Hint Alt Kıtası.

Dinî Söylemden Siyasal Meşruiyete: 1453 İstanbul'un Fethi Bağlamında Papalık Otoritesi ve Doğu Roma Kilisesi Siyasal Meşruiyetin Dinî Temelleri ve Dönüşümü

Ayşenur Çelebi*

Özet

Bu çalışma, Papalık otoritesi ile Doğu Roma İmparatorluğu Kilisesi arasındaki ilişkiyi 1453 İstanbul'un Fethi bağlamında inceleyerek, dinî söylemin siyasal meşruiyet üretimindeki rolünü ve hangi tarihsel kırılmalarla dönüşüm yaşadığını analiz etmektedir. Temel araştırma sorusu, Papalığın evrensel otorite iddiasını hangi teolojik araçlar üzerinden inşa ettiği ve 1453 İstanbul'un Fethi ile birlikte bu iddianın Doğu Hristiyan dünyası üzerindeki etkisinin nasıl fiilen sona erdiği.

Çalışma, bu süreci kronolojik bir süreklilik ve kırılma ekseninde ele almaktadır. 1054'teki Büyük Ayrılık, Papalık ile Doğu Ortodoks Kilisesi arasında karşılıklı meşruiyet reddine dayanan temel ve büyük bir kopuşu temsil etmektedir. 1182'de gerçekleşen Latin Katliamı ve 1185'teki Selanik Katliamı ilişkilerdeki gerilimi daha da derinleştirirken, 1204'te IV. Haçlı Seferi, Doğu Roma'nın siyasal ve dinî gücünü yapısal biçimde zayıflatarak geri dönülemez bir kırılma yaratmıştır. 1204-1261 arasındaki Latin İmparatorluğu dönemi bu kırılmayı pekiştirmiştir. 1274'te II. Lyon, 1439'da ise Floransa Konsili ile gerçekleştirilen birlik girişimleri başarısız olmuş; 1309-1377 arasındaki Avignon Papalığı süreci ile 1414-1418'de toplanan Constance ve 1431-1449 arasında devam eden Basel konsilleri, Papalığın Batı'daki otoritesini de tartışmalı hâle getirerek evrensel iddiasını zedelemiştir.

Yöntem olarak çalışma, nitel araştırmaya dayanmakta; ikincil kaynaklar analitik ve yorumlayıcı bir perspektifle incelenmektedir.

* İbn Haldun Üniversitesi, Din Bilimleri Yüksek Lisans Programı, aysenur.celebi@stu.ihu.edu.tr

Bulgular, Papalığın Petrus doktrini, ilahi yetkilendirme ve kutsal tarih anlatıları üzerinden evrensel ruhani otorite iddiası inşa ettiğini; bu iddiayı kralları meşrulaştırma, aforoz etme ve siyasal düzen kurma gibi doğrudan politik araçlarla somutlaştırdığını ve araçsallaştırdığını göstermektedir. Bu bağlamda Papalık yalnızca dinî bir kurum değil, aynı zamanda siyasal düzen kurucu bir aktör olarak işlev görmüştür. Ancak bu otorite Doğu Ortodoks Kilisesi tarafından hiçbir zaman tanınmamıştır. 1453'te İstanbul'un Fethi ile birlikte Doğu Roma İmparatorluğu'nun sona ermesi ve Ortodoks Kilisesi'nin Osmanlı himayesine girmesi, Papalığın Doğu üzerindeki siyasal, ekonomik, askerî ve meşruiyet üretimine dayalı tüm nüfuz ve menfaat alanlarını fiilen ortadan kaldırmıştır. Böylece Papalığın Doğu Hristiyan dünyası üzerindeki evrensel otorite iddiası kalıcı biçimde geçersiz hale gelmiştir.

Bu çalışma, literatürde daha ziyade Orta Çağ tarihi kapsamında ele alınan din-siyaset ilişkilerinin, Dinler Tarihi disiplininin de merkezi bir inceleme alanı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, dinî söylemin siyasal meşruiyet üretimindeki rolü bir otorite modeli olarak analiz edilmekte ve özellikle teolojik argümanların siyaset için nasıl araçsallaştırıldığını göstermesi açısından, konunun Dinler Tarihi perspektifiyle doğrudan ele alınmasının önemi vurgulanarak literatüre özgün bir katkı sunulmaktadır.

Sonuç olarak, 1453'te İstanbul'un Fethi, yalnızca bir imparatorluğun yıkılışı değil; aynı zamanda Papalık merkezli dinî-siyasal meşruiyet modelinin sınırlarını ortaya koyan ve Doğu üzerindeki evrensel otorite iddiasını fiilen sona erdiren büyük bir kırılma noktasıdır.

Anahtar Kelimeler: Papalık, Siyasal Meşruiyet, Dinî Söylem, Doğu Ortodoks Kilisesi.

Ebû Hâtim er-Râzî'nin Sahâbe Bilgisini Tespitte Başvurduğu Yöntemler

Erdem Öztürk*

Özet

Hadisler, isnad ve metin olmak üzere iki temel kısımdan oluşmaktadır. İsnadın kesintisizliğini ifade eden ittisâl ise hadisin sıhhat şartlarından, bu şartın sağlanabilmesi için hadisi Hz. Peygamberden nakleden râvinin sahâbî olması gerekmektedir. Çünkü sahâbiler, Hz. Peygamberden işittikleri hadisleri kendilerinden sonraki nesillere aktaran ilk tabakadır. Hadisin ilk râvisinin, sahâbî tabakasından olmayıp tâbiîn tabakasından olması durumunda hadis mürsel konumuna gelecek ve ittisâl şartı sağlanmamış olacaktır. Bu yüzden hadisi Hz. Peygamber'den nakleden râvinin sahâbî olup olmadığının tespiti son derece gerekli bir husustur. Bu sebeple muhaddisler, mütekaddim dönemden itibaren sahâbe bilgisinin tespitine büyük önem vermişlerdir. İlk dönemlerde daha çok ricâl kitaplarında yer alan bu bilgiler, sonraları sahâbe hakkında müstakil bir literatüre dönüşmüştür.

Sahâbe bilgisine dair tespitlerde bulunan muhaddislerden olan Ebû Hâtim er-Râzî'nin görüşleri, oğlu İbn Ebî Hâtim tarafından *el-Cerh ve't-ta'dîl*, *el-İlel* ve *el-Merâsîl* adlı eserlerde aktarılmıştır. Bu çalışmanın amacı Ebû Hâtim'in sahâbe bilgisini tespit ederken başvurduğu yöntemleri ortaya koymaktır. Bu yöntemler tespit edilirken kendi sözlerini aktaran temel kaynaklar olan *el-Cerh ve't-ta'dîl*, *el-İlel* ve *el-Merâsîl* esas alınmıştır. Bu kaynaklarda yer alan sahâbe bilgisine dair sözleri bir araya getirilmiş ve özellikle sahâbiliği hakkında ihtilaf bulunan râviler hakkındaki görüşleri değerlendirilmiştir. Ardından onun bu konudaki görüşleri diğer hadis âlimlerinin görüşleriyle karşılaştırılarak yönteminin farkları tespit edilmiştir.

* İbn Haldun Üniversitesi, Temel İslam Bilimleri Yüksek Lisans Programı,
erdem.ozturk@stu.ihu.edu.tr

Ebû Hâtim, sahâbî bilgisini tespit ederken hadislerin isnadlarındaki bilgileri kullanmıştır. Ayrıca râvinin sahâbîliğine delil olarak gösterilen rivayetin sahih olmasını dikkate almıştır. Sahâbîliği rivayetleri yoluyla bilinen râviler hakkındaki tespitlerini ise ilâhî bilgisine dayandırmıştır. Ebû Hâtim'in sahâbe bilgisini tespit yöntemlerinin açığa çıkarılması, mütekaddim dönem âlimlerinin bir râvinin sahâbîliğini tespitinde kullandıkları ortak ve farklı yöntemlerin görülmesini sağlayacaktır. Ayrıca bir râvinin sahâbîliğinin tespitinin hadisin sıhhatine olan etkisi de açıklığa kavuşacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ebû Hâtim, sahâbe, mürsel hadis, ittisâl.

A Study of the Incidents and Events of Surah *At-Tawbah* in the Light of the Sources of Qur'anic Exegesis (*al-Tafsīr*), Prophetic Biography (*al Sīrah*) and History

Mahamadou Tambadou*

Abstract

This research examines the events and facts in Surah *At-Tawbah* and tries to understand them by linking them to the Prophet's life, history, and how exegetes have interpreted them. It's an important topic because not many studies have looked at the events in just one surah and tried to understand them in the context of when and where they happened. Surah *At-Tawbah* is especially significant because it shows the final part of the Prophet's life and is connected to the practical and ethical aspects of that time. The problem this study is trying to solve is that the Quran doesn't always make it clear when these events happened, which makes it hard to understand the historical context of the Prophet's life and the interpretation of those verses. So, the study is trying to figure out the order of these events and link them to specific dates, which will help readers understand the verses better and learn lessons from them. To do this, the study uses an analytical and objective approach, looking carefully at the text and using reasoning to extract the events and link them to what is said in books of interpretation, the Prophet's biography, and history. It also uses historical methods to determine when the verses were revealed and why, with the help of historical and hadith sources. Finally, the study compares the story told in the Quran with the historical story to show what's similar and what's different. By doing this, it aims to deepen our understanding of the Quran and the events it describes, and to draw out lessons and

* Ibn Haldun University, Islamic Studies MA Program, mahamadou.tambadou@stu.ihu.edu.tr

morals from the way the Quran presents these facts and events. The study is significant because it tries to fill a gap in our understanding of the Quran and its historical context. It uses a systematic and comprehensive approach to analyze the events in Surah At-Tawbah and link them to their historical context, which will help readers understand the Quran better and learn from it. Overall, this research helps us understand the events in Surah *At-Tawbah* and their historical context, and it uses a careful and objective approach to do so. It's a significant contribution to our understanding of the Quran in general and Surah *At-Tawbah* in particular and its place in history.

Key words: Incidents and events, Surah At-Tawbah, sources of interpretation, sources of the Prophet's biography and history.

The Tafsir *Bayān al-Furqān fī Tarjamat al-Qur’ān* by Shaykh Muhammadjan Molla Rustam Oğlu and His Method of Qur’anic Exegesis

Umarkhon Rakhimov*

Abstract

This study introduces Shaykh Muhammadjan Molla Rustam Oğlu and examines his major work, *Bayān al-Furqān fī Tarjamat al-Qur’ān*, with a focus on his approach to Qur’anic exegesis. Although some biographical information about the author is available, his exegetical methodology has not yet been studied in a detailed and systematic manner. This gap in the literature forms the starting point of the present research.

The main aim of the study is to analyze the interpretive method employed in *Bayān al-Furqān* and to clarify the author’s place within the tafsir tradition. In this context, the study explores how he makes use of transmitted (*riwāyah*) and rational (*dirāyah*) methods, what kinds of sources he relies on, and what general interpretive approach he adopts.

The research is based on a qualitative approach and uses textual analysis as its main method. The work is examined in terms of its structure, sources, and style of interpretation, and is evaluated within the broader framework of the tafsir literature.

The findings indicate that Shaykh Muhammadjan largely follows the classical tafsir tradition and adopts its main methodological features in his interpretations. At the same time, the work includes occasional explanatory and interpretive elements that complement this framework.

* Ibn Haldun University, Islamic Studies MA Program, umarkhon.rakhimov@stu.i.hu.edu.tr

By focusing on his exegetical method, this study contributes to the existing literature and provides a clearer understanding of the work's place within the tafsir tradition.

In conclusion, *Bayān al-Furqān* stands out as a work that reflects the classical approach to tafsir and can be evaluated within this tradition.

Key Words: Tafsir, Qur'anic Exegesis, Methodology, Bayān al-Furqān.

Epistemology in Contemporary *Kalām* Books as Reflected in The Works of Saeed Foudah

Fazilet Hanzade*

Abstract

Saeed Foudah (born 19670) is recognized as one of the most influential scholars in contemporary theology (*kalām*) studies. His work in the field of *kalām* stands out for its examination of *kalām* and philosophical problems that have emerged in the modern era, and it holds an important place in contemporary *kalām* education. Saeed Foudah's works aim to provide systematic and consistent answers by using both rational and textual arguments against modern philosophical approaches. However, a review of the literature reveals that no independent and comprehensive academic study focusing directly on Saeed Foudah and his theological works has yet been produced. This situation indicates that the position of his thought within the *kalām* literature has not been sufficiently analyzed. This thesis aims to examine epistemology, one of the most fundamental disciplines of *kalām* science, through the *kalām* works of Saeed Foudah. In this context, the first objective of the study is to introduce the author and his works in a systematic manner and contribute them to the *kalām* literature. The second objective is to reveal how Saeed Foudah addressed the subject of epistemology in his commentaries and independent works, and what conceptual framework and method he used to substantiate it. The research examines Saeed Foudah's commentaries and independent works in the field of *kalām* through a text-centered analysis. Within this framework, fundamental concepts related to epistemology, sources of knowledge, and the possibility of knowledge are addressed, and the author's relationship with the classical *kalām* tradition is analyzed. The preliminary findings of the study show that Saeed Foudah's understanding of epistemology is grounded

* Ibn Haldun University, Islamic Studies MA Program, fazilet.hanzade@stu.ihu.edu.tr

in the classical *kalām* heritage yet offers a holistic approach that takes contemporary intellectual challenges into account. In this respect, the research aims to make the way epistemology is approached in contemporary *kalām* thought visible and to contribute theoretically to the *kalām* literature.

Key Words: Epistemology, *kalām*, Saeed Foudah.

Dindarlığın Ahlâkî Uzaklaşma Üzerindeki Etkisinde Empatinin Aracı Rolü

Nurettin Topal*

Prof. Dr. Hasan Kaplan (Tez Danışmanı)**

Özet

Ahlâkî uzaklaşma, bireylerin içsel ahlâkî standartlarına aykırı davranışlarını bilişsel olarak meşrulaştırmalarına olanak tanıyan temel bir psikolojik mekanizmadır ve günümüzde artan ahlâkî ihlallerin anlaşılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Dindarlık ise kuramsal olarak bireyin ahlâkî duyarlılığını güçlendiren, değer temelli davranışları teşvik eden ve normatif çerçeveler sunan bir yapı olarak ele alınmaktadır. Bununla birlikte, dindarlığın ahlâkî uzaklaşma üzerindeki etkisinin hangi psikolojik mekanizmalar aracılığıyla gerçekleştiği literatürde yeterince açıklığa kavuşturulmuş değildir. Bu bağlamda empati, bireyin başkalarının yaşadıklarını anlama ve onlara karşı duyarlılık geliştirme kapasitesi olarak, söz konusu ilişkinin açıklanmasında temel bir psikolojik mekanizma olarak öne çıkmaktadır. Bu araştırmanın amacı, dindarlık ile ahlâkî uzaklaşma arasındaki ilişkide empatinin aracı rolünü incelemektir. Araştırma ilişkisel tarama modelinde yürütülmüştür. Çalışmaya üniversite öğrencilerinden oluşan 665 katılımcı (yaş ort. = 21.96, SS = 3.95; %75.8 kadın, %24.2 erkek) dahil edilmiştir. Veriler öz-bildirim yöntemiyle toplanmış olup, veri toplama sürecinde Ok-Dinî Tutum Ölçeği-G, Toronto Empati Ölçeği ve Ahlâkî Uzaklaşma Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde Pearson korelasyon analizi ve dindarlığın ahlâkî uzaklaşma üzerindeki etkisinde empatinin aracı rolünü test etmek amacıyla PROCESS makrosu (Model 4) kullanılarak regresyon temelli aracılık analizi uygulanmıştır. Korelasyon analizi sonuçlarına göre; dindarlık ile empati arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki

* İbn Haldun Üniversitesi, Din Bilimleri Yüksek Lisans Programı, nurettin.topal@stu.ihu.edu.tr

** İbn Haldun Üniversitesi, Din Bilimleri Anabilim Dalı, hasan.kaplan@ihu.edu.tr

($r = .254, p < .001$), dindarlık ile ahlâkî uzaklaşma arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki ($r = -.225, p < .001$), empati ile ahlâkî uzaklaşma arasında da negatif yönde anlamlı bir ilişki ($r = -.365, p < .001$) bulunmuştur. Aracılık analizi sonuçlarına göre; dindarlığın empati üzerindeki etkisinin pozitif ve anlamlı olduğu ($\beta = .1437, p < .001$), empatinin ahlâkî uzaklaşma üzerindeki etkisinin negatif ve anlamlı olduğu ($\beta = -.4707, p < .001$) ve dindarlığın ahlâkî uzaklaşma üzerindeki toplam etkisinin anlamlı olduğu saptanmıştır ($\beta = -.1511, p < .001$). Empati modele dahil edildiğinde ise dindarlığın ahlâkî uzaklaşma üzerindeki doğrudan etkisinin azaldığı ancak anlamlılığını koruduğu tespit edilmiştir ($\beta = -.0835, p = .0036$). Bootstrap analizi sonucunda dolaylı etkinin de anlamlı olduğu belirlenmiştir ($\beta = -.0676, \%95 \text{ GA } [-.0969, -.0409]$). Bu bulgular, dindarlığın ahlâkî uzaklaşma üzerindeki etkisinde empatinin kısmi aracı rol üstlendiğini göstermektedir. Ayrıca bu araştırma, literatürde çoğunlukla ayrı ayrı incelenen bu değişkenleri bütüncül bir model çerçevesinde ele alarak önemli bir boşluğa katkı sunmaktadır. Sonuç olarak çalışma, din psikolojisi ve ahlak psikolojisi literatürüne sunduğu katkının yanı sıra, ahlâkî duyarlılığı artırmaya yönelik müdahale ve eğitim programlarında empati temelli yaklaşımların önemini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dindarlık, Empati, Ahlâkî Uzaklaşma.

Abstract Title Rupture and Resilience: A Comparative Analysis of Muslim-Christian Relations in Sokoto Metropolis Before and After the 2022 Blasphemy Crisis

Hassan Usman Dingyadi*

Abstract

Sokoto State holds a significant position in the history of Islam in West Africa since 1808 after the Jihad of Danfodio. It is one of the most peaceful states in Nigeria. Sokoto Metropolis consists of three major local governments including Wamakko, Sokoto South and North. The majority of its population are Muslims even though there exist a quite number of minority Christians. Despite the fact that Muslims are the majority, they still maintain a good relationship with the minority Christians. However, this peaceful relationship was disrupted on May 12, 2022, following the brutal murder of Deborah Samuel (A Christian) over allegations of blasphemy against the Prophet Muhammad Peace be upon him. While previous literature focuses on the Inter-religious violence in the other parts of the country such as Jos, and Kaduna, there remains a gap concerning this event and how it affects the Muslim Christian relations in the metropolis. The Primary objective of this research is to study Muslim-Christian relations in the Sokoto Metropolis before and after the 2022 Crisis. Its main aim and objective are to assess the baseline of the Muslim-Christian relations prior to the event, examine the immediate and prolonged “rupture” caused by the crisis, and identify the organic or institutional factors that contributed to the community’s “resilience “. Both Quantitative and Qualitative research methods will be applied in the research. Quantitative data will be gathered through the questionnaire that will be distributed to the selected

* Ibn Haldun University, Religious Studies MA Program, hassan.dingyadi@stu.ihu.edu.tr

samples of the residents while Qualitative data will be gathered through a verbal interview pertaining to the safety perceptions and interaction frequency. Twenty people will be selected as sample. The Conflict Transformation Theory and Social Capital Theory will be used in the analysis. Preliminary findings suggest that although institutional peacebuilding initiatives are in place, locally driven recovery mechanisms play a critical role in rebuilding trust and restoring the social fabric. This study contributes a contemporary case study to the Peace and Conflict Studies and to the Religious Studies field by examining post-conflict resilience and interfaith relations in Sokoto State. It further provides evidence-based recommendations for the Sokoto State Government and the Sultanate Council to prevent future escalation and strengthen sustainable communal harmony.

Key Words: Rupture, Resilience, Blasphemy Crisis, Sokoto Metropolis.

Waldensianism: A Christian Heterodoxy from the Middle Ages to the Reformation

Betül Kalfa*

Abstract

The 13th century in Europe is the century of saints and “heretics.” It is a period of both crises and a turning to religion, an era in which people sought to take religion out of the exclusive grip of the clergy and share it more broadly. This period drew a sharp line between the legitimate and the illegitimate and was the stage for events and decisions that would shape the Christian historical narrative of the centuries to come. In the wake of the Gregorian Reform, which generated a profound sense of disillusionment at the popular level, the search for salvation outside the Church continued to find fertile ground among the people, all the way through to the Protestant Reformation. Some of these popular movements eventually transformed into Christian institutional orders that still exist today, while others were deemed illegitimate and were systematically eradicated, altered, or simply forgotten as their membership dwindled away. In this study, two religious movements -one accepted and one rejected by the Papacy, which served as the approval mechanism of medieval European theology- are examined in order to answer the question of what the criteria for such legitimacy were. Through a comparative study of the similarities and differences between Waldensianism and Franciscanism -two groups that were remarkably similar in their origins as ascetic itinerant preaching movements- an attempt is made to understand the religious and non-religious reasons behind their acceptance or rejection. The history of Papal authority is also laid on the table, and the justifications, causes, and consequences of its assumption of the role of arbiter of truth are discussed. In this study, the comparative method and the historical-critical method were employed alongside the

* Ibn Haldun University, Religious Studies MA Program, betul.kalfa@stu.ihu.edu.tr

descriptive method; document analysis and content analysis were also applied to both primary and secondary sources. The research reveals that in the Papacy's decision to incorporate or reject a given group, not only religious and theological factors played a role, but also political, cultural, and even personal motivations. It is hoped that this study, which is expected to contribute to the history of the Church and the Inquisition, a subject whose details have only begun to be fully understood in the field of History of Religions over the past few decades, will allow the Christian religious group introduced here to receive more detailed treatment in our country's academic literature. It is further hoped that this work will offer a critical perspective on Papal authority and legitimacy, broaden readers' horizons regarding the diverse medieval Christian beliefs, and open the door to further research into the history of Christianity in Europe.

Key Words: Waldensianism, Heresy, Church, Reform.

Gebelere Yönelik Manevi Temelli Farkındalık Programının Geliştirilmesi ve Katılımcı Deneyimleri: Nitel Ön Bulgular

Emine Beyza Güneş*

Özet

Gebelik dönemi, kadının yalnızca fizyolojik değil; aynı zamanda duygusal, bilişsel ve manevi açıdan önemli dönüşümler yaşadığı çok boyutlu bir süreçtir. Bu süreçte doğum kaygısı, annelik rolüne ilişkin belirsizlikler ve duygusal dalgalanmalar sıkça deneyimlenmektedir. Mevcut gebelik destek programlarının çoğu fiziksel sağlık ve doğuma hazırlık boyutuna odaklanmakta, psikolojik ve özellikle manevi gereksinimler ise daha sınırlı biçimde ele alınmaktadır. Türkiye bağlamında gebelere yönelik manevi temelli yapılandırılmış bir müdahale programının sınırlı olması çalışmayı özgün kılmaktadır. Aynı zamanda da bu durum, gebelikte duygusal düzenleme ve anlamlandırma süreçlerini destekleyen bütüncül müdahalelere duyulan ihtiyacı da ortaya koymaktadır.

Bu çalışmanın amacı, gebelere yönelik geliştirilen manevi temelli farkındalık programının kuramsal çerçevesini ve uygulama sürecini tanıtmak ve programın katılımcılar üzerindeki yansımalarını incelemektir. Araştırma, nicel ağırlıklı yarı deneysel bir desenle yürütülmüş; tek grup ön test-son test modeli benimsenmiştir. Çalışma grubunu gebelik sürecinde bulunan ve gönüllü olarak programa katılan kadınlar oluşturmaktadır. Örneklem grubu ölçüt örneklem yöntemiyle belirlenmiş ve 10 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Program, haftada bir oturum olmak üzere toplam dört oturum şeklinde uygulanmıştır. Araştırmada nicel veriler: dinî başa çıkma, prenatal bağlanma envanteri ve doğumla ilgili anksiyete ölçekleri aracılığıyla toplanmış olup analiz süreci SPSS programı üzerinden devam etmektedir. Nitel

* İbn Haldun Üniversitesi, Din Bilimleri Yüksek Lisans Programı, beyza.gunes@stu.ihu.edu.tr

veriler ise program sonunda katılımcılara yöneltilen açık uçlu değerlendirme sorularıyla elde edilmiş ve tematik analiz ve içerik analiz yöntemiyle incelenmiştir.

Elde edilen nitel ön bulgular, programın katılımcılarda duygusal farkındalığı artırdığını, doğum kaygısına ilişkin bakış açısını dönüştürdüğünü ve anne-bebek bağlanmasına yönelik içsel farkındalığı desteklediğini göstermektedir. Katılımcılar, tefekkür, murakabe ve manevi temelli telkin uygulamalarının sürece entegrasyonunu programın en etkili bileşenlerinden biri olarak değerlendirmiştir. Ayrıca programın, annelik kimliğine yönelik daha gerçekçi ve kabul edici bir yaklaşım geliştirmeye katkı sunduğu görülmüştür.

Bu çalışma, din psikolojisi alanında kadın psikolojisi ve annelik deneyimini birlikte ele alarak literatüre özgün bir katkı sunmaktadır. Farkındalık temelli yaklaşımların manevi başa çıkma kaynaklarıyla bütünleştirilmesine dayalı bu model, teorik ve uygulamalı düzeyde katkı sağlamaktadır. Sonuç olarak çalışma, gebelik sürecine yönelik psikolojik destek programlarının daha bütüncül, anlam temelli ve manevi boyutu içerecek şekilde yapılandırılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gebelik, Manevi Farkındalık, Doğum Kaygısı, Annelik

İnanç ve Estetik Algı: Dindarlık ve Sanatsal Tutum İlişkisi Üzerine Nicel Bir Araştırma

Ebrar Yanık*

Özet

Bu çalışma, bireylerin dindarlık düzeyleri ile sanata yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi, dindarlığın çok boyutlu yapısını dikkate alarak incelemeyi amaçlamaktadır. Dindarlık birey açısından sadece ibadet ya da inanç ile sınırlı kalmayıp aynı zamanda onların kültürel yapı ve estetik algısını da etkilemektedir. Din ve sanat, tarihsel olarak bireyin anlam üretim süreçlerinde önemli rol oynayan iki temel alan olmasına rağmen, bu iki değişken arasındaki ilişkinin bireysel düzeyde ampirik olarak incelendiği çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir.

Araştırmanın temel sorusu, dindarlık ile sanatsal tutum arasında anlamlı bir ilişkinin bulunup bulunmadığıdır. Bunun yanı sıra çalışmada, sanatsal tutumların dindarlığın alt boyutlarına göre farklılaşp farklılaşmadığı ve hem dindarlık hem de sanatsal tutumun cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, sosyoekonomik durum ve yaşanan yer gibi demografik değişkenlere göre değişip değişmediği incelenmektedir. Literatüre dayalı olarak, dindarlık ile sanatsal tutum arasında anlamlı ve olası olarak negatif yönlü bir ilişki bulunduğu; ayrıca dindarlığın alt boyutlarının sanatsal tutum üzerinde anlamlı yordayıcılar olduğu ve her iki değişkenin demografik özelliklere göre farklılaşabileceği varsayılmaktadır.

Araştırma, nicel araştırma yaklaşımı çerçevesinde ilişkisel tarama modeli kullanılarak tasarlanmıştır. Veriler, 18 yaş ve üzeri bireylerden, dindarlık ve sanatsal tutumu ölçmeye yönelik standart ölçekler aracılığıyla toplanmıştır. Veri toplama süreci tamamlanmış olup, elde edilen veri seti analiz aşamasına hazırlanmaktadır.

* İbn Haldun Üniversitesi, Din Bilimleri Yüksek Lisans Programı, ebrar.baser@stu.ihu.edu.tr

Araştırmada, hipotezlerin test edilmesi amacıyla Pearson korelasyon analizi, bağımsız örneklem t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve çoklu regresyon analizinin uygulanması planlanmaktadır.

Dindarlığı çok boyutlu bir yapı olarak ele alan bu çalışma, dindarlık ile sanatsal tutum arasındaki ilişkinin daha kapsamlı ve ayrıntılı bir biçimde anlaşılmasına katkı sağlamayı hedeflemektedir. Analizlerin tamamlanmasının ardından elde edilecek bulguların, din psikolojisi, estetik ve kültürel çalışmalar alanlarına ampirik katkı sunması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dindarlık, Sanatsal Tutum, Estetik, Din ve Sanat.

Digital Missionary Work in Türkiye: The Case of Kutsalkitap.org

Feyza Başkan*

Abstract

The pervasive penetration of communication networks into everyday life has directly affected religious practices and institutional structures. In this new order, where physical and geographical boundaries are transcended, Christian missionary activities have also shifted direction and moved into the virtual ecosystem. Despite growing scholarly attention to digital religion, limited research examines how missionary platforms operate within Muslim-majority cultural contexts. (e.g., Kozan, 2007; Haberli, 2019) This study asks, “How does the platform kutsalkitap.org adapt Christian theological messages to Turkish cultural codes, and through what discursive strategies does it engage users’ existential searches?”

A qualitative research design grounded in a phenomenological approach was adopted. Digital document analysis was conducted on 1 blog post and 4 narrative-based vlogs published on the platform between 1997 and 2026. The data were analyzed through descriptive and interpretive analysis techniques. The theoretical framework draws on Heidi A. Campbell’s concept of “networked religion” (2010) and Lewis Rambo’s theory of “religious conversion.” (1993) The findings demonstrate that the platform constructs an interactive, networked, and emotionally engaging structure that goes beyond a one-way information transmission. First, digital inculturation strategies were identified in which concepts associated with Islam-Allah and Sufism are recontextualized within a Christian theological framework to resonate with the target audience. Second, digital testimony videos on the platform are designed as strategic “biographical

* Ibn Haldun University, Religious Studies MA Program, feyza.baskan@stu.ihu.edu.tr

reconstruction” projects that enable viewers to identify with the narrators’ personal crises and orient them toward Christian faith.

The findings show that digital missionary activities in Türkiye are neither random nor scattered efforts, but rather deliberate steps carefully tailored to the cultural fabric. By adapting theological messages to engage the modern individual’s crisis of meaning, this platform constructs an interactive digital mission field. Ultimately, this study hopes to offer a modest contribution to the “digital religion” literature as well as to ongoing discussions in the fields of the history of religions and the sociology of religion.

Key Words: Digital Missionary, Inculturation, Networked Religion, Religious Conversion.

Genç Yetişkinlerde Yas Sürecinde Dinî Başa Çıkma ve Anlam Arayışı: Din Psikolojisi Perspektifinden Nitel Bir Araştırma

Kübra Nur Rençber*

Özet

Ölüm, insan varoluşunun en temel ve kaçınılmaz gerçeklerinden biri olarak tarih boyunca felsefi, dinî ve psikolojik açıdan ele alınan önemli bir olgudur. Ölüm ve kayıp deneyimleri, bireylerin hayat algılarını, değer sistemlerini ve varoluşsal anlamlandırma süreçlerini derinden etkileyebilmektedir. Özellikle genç yetişkinlik dönemi; kimlik gelişimi, yaşam amaçlarının sorgulanması ve geleceğe dair beklentilerin şekillendiği kritik bir evre olması nedeniyle, kayıp deneyimlerinin bu yaş grubunda nasıl anlamlandırıldığı önemli bir araştırma alanı oluşturmaktadır. Bu çalışma, genç yetişkinlerin yaşadıkları kayıp deneyimleri karşısında dinî inanç ve pratikleri nasıl bir başa çıkma kaynağı olarak kullandıklarını ve bu süreçte anlam arayışının nasıl şekillendiğini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu, 18–30 yaş aralığında hayatlarında önemli bir kayıp deneyimi yaşamış genç yetişkinler oluşturmaktadır. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik yaklaşım çerçevesinde tasarlanmıştır. Bu yaklaşım, katılımcıların yas sürecine ilişkin öznel deneyimlerini, duygularını ve anlamlandırma biçimlerini derinlemesine incelemeye olanak tanınması nedeniyle tercih edilmiştir. Veriler, yarı yapılandırılmış derinlemesine mülakatlar aracılığıyla toplanmakta olup; görüşmelerde yas deneyiminin genel çerçevesi, dinî başa çıkma biçimleri, anlam arayışı, Tanrı algısı ve dinî dönüşüm ile sosyal ve manevi destek temaları ele alınacaktır. Elde edilen verilerin tematik analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmesi planlanmaktadır. Araştırma henüz veri toplama aşamasında olmakla birlikte, literatür ve

* İbn Haldun Üniversitesi, Din Bilimleri Yüksek Lisans Programı, kubra.rencber@stu.ihu.edu.tr

kuramsal çerçeve doğrultusunda dinî inanç ve pratiklerin yas sürecinde bireyler için önemli bir başa çıkma kaynağı oluşturduğu; dua, sabır, tevekkül ve kader inancısı gibi unsurların bireylerin duygusal düzenleme süreçlerine katkı sağladığı öngörülmektedir. Bununla birlikte, bazı bireylerde yas sürecinin beraberinde getirdiği dinî sorgulamalar, Tanrı ile ilişkide gerilim ve manevi kriz deneyimlerinin de ortaya çıkabileceği değerlendirilmektedir.

Bu çalışma, yas sürecinde dinî başa çıkma ve anlam arayışı süreçlerini bütüncül bir şekilde ele alarak din psikolojisi literatürüne katkı sunmayı amaçlamaktadır. Ayrıca çalışmanın, yas sürecinde psikolojik danışmanlık ve manevi destek hizmetlerinin geliştirilmesine yönelik teorik ve uygulamalı katkılar sağlaması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yas, Dinî Başa Çıkma, Anlam Arayışı, Manevi Kriz.

Yapay Zekâ Teknolojilerinin İngilizce Öğretiminde Kullanımı: Uygulama Örnekleri ve Öğretmen Görüşleri

Esra Kahraman*

Özet

Geleneksel metotlara baktığımızda ikinci dil olarak İngilizce öğretiminin öğretmen liderliğindeki etkileşime dayandığını görürüz. Yapay zekâ entegrasyonu ile özellikle Alexa gibi sesli asistanların arayüzleri sayesinde öğrencilerin öğrenim süreçlerinin etkileşimli, çocuk merkezli ve özerk öğrenme ortamlarına evrildiğini görmektediriz. Bu modelde öğretmenin rolü dil öğretene tek kaynak olmaktan çıkar ve insan-makine etkileşiminin ortamını hazırlayan yeni bir rol alır. Eğitimde dijital dönüşüm çağındaki bu geçiş sürecinde eğitimcilerin hissettiği pedagojik kayıp ile bu dönüşümün eğitsel değerini ve uygulanabilirliğini anlamak kritik bir gerekliliktir. Bu araştırmanın temel amacı İlköğretim seviyelerinde bulunan öğrencilerin İngilizce derslerine AI sesli asistanlarının entegrasyonunu değerlendirmektir. Araştırma bu araçların öğrenci motivasyonu ve telaffuz üzerindeki etkisini ortaya koyarken planlama ve uygulama aşamalarında öğretmenlerin yaşadığı iç çatışmaları, teknik engelleri ve değişen rolleri derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır.

Araştırma karma yöntemler kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubu İstanbul Üsküdar'daki Özel bir eğitim kurumunda uygunluk örnekleme yoluyla seçilen 10 İngilizce öğretmeni ve 200 İlköğretim öğrencisinden oluşmuştur. Veriler öğretmenlerle yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler, katılımcı olmayan sınıf gözlemleri ve ders planlarının analizi yoluyla toplanmıştır. Öğrencilerin bakış açısını yakalamak için 200 öğrenciye üç açık uçlu sorudan oluşan yapılandırılmış bir anket uygulanmıştır. Veriler, kodlar, kategorileri ve temaları belirlemek üzere içerik analiz yöntemi kullanılmıştır.

* İbn Haldun Üniversitesi, Eğitim Kurumları İşletmeciliği Yüksek Lisans Programı,
esra.kahraman@stu.ihu.edu.tr

Bulgular yapay zekâ ses asistanlarının öğrencilerin motivasyonunu, özgüvenlerini ve telaffuzlarını önemli ölçüde arttırdığını ortaya koymaktadır. Ancak, genç öğrencilerin bu cihazları birer oyun olarak algılaması ve Alexa'nın sınırlı kelime daracığına sahip öğrencilerin seviyesine uygun konuşmakta zorlanması bu alanda pedagojik ve sınıf yönetim boşluğu olduğunu göstermektedir. Altyapıdaki zayıflıklar ve gürültü paraziti gibi teknik engellerin öğretim akışını önemli derecede aksattığı tespit edilmiştir. Sonuçlar yapay zekâ araçlarının tek tip bir model yerine özel ve uyarlanabilir arayüzlere duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır. Bu araştırma yapay zekâ entegrasyonunu yalnızca teknik bir ekleme olarak değil, öğretmenin pedagojik zihniyetinin kapsamlı bir dönüşümü olarak ele alarak literatüre katkıda bulunmaktadır. Kurumlar için pratik bir çerçeve sunan araştırma yapılandırılmış ders şablonlarının müfredata uygun AI eğitiminin gerekliliğini ve 21. yüzyıl dil eğitiminin dijital taleplerini karşılamada yansıtıcı uygulamanın önemini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Eğitimde Yapay Zekâ, Ses Asistanları, Alexa, İkinci Dil Olarak İngilizce Öğretimi, Öğretmen Deneyimleri, İlköğretim, Pedagojik Dönüşüm.

Özel Öğrenme Güçlüğü Yaşayan Öğrenciler İçin Yapay Zekâ Destekli Eğitimin Öğrenme Başarısı Üzerine Öğretmen Görüşleri

Ayşenur Erdem*

Özet

Bu araştırmanın amacı, özel öğrenme güçlüğü (ÖÖG) yaşayan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin, yapay zekâ (YZ) destekli öğretim uygulamalarının öğrencilerin öğrenme başarısı ve öğrenme süreçleri üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerini derinlemesine incelemektir. Günümüzde bireysel farklılıkların eğitim süreçlerinde daha fazla önem kazanmasıyla birlikte, özellikle özel öğrenme güçlüğü yaşayan bireyler için etkili, kapsayıcı ve bireyselleştirilmiş öğretim yaklaşımlarına duyulan ihtiyaç artmaktadır. Bu bağlamda yapay zekâ destekli uygulamalar, öğrencilerin bireysel öğrenme hızlarına, ihtiyaçlarına ve öğrenme stillerine uyum sağlayabilen yapılarıyla dikkat çekmekte ve eğitim süreçlerinde önemli bir dönüşüm potansiyeli sunmaktadır.

Araştırmada, öğretmenlerin yapay zekâ tabanlı araçlara yönelik algıları, bu teknolojileri sınıf içi öğretim süreçlerine nasıl entegre ettikleri ve bu süreçte karşılaştıkları fırsat ve güçlükler kapsamlı biçimde ele alınmıştır. Bunun yanı sıra, YZ destekli öğretim uygulamalarının öğrencilerin akademik becerileri (okuma, yazma ve matematik) ile dikkat, motivasyon, odaklanma ve derse katılım gibi süreçlere olan etkilerine ilişkin öğretmen gözlemlerine dayalı değerlendirmeler incelenmiştir.

Araştırma, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde tasarlanmış ve durum çalışması deseni benimsenmiştir. Bu kapsamda, özel eğitim alanında görev yapan öğretmenler ile alanında uzman akademisyenlerden oluşan çalışma grubunun görüşleri derinlemesine analiz edilmiştir. Veri toplama sürecinde yarı yapılandırılmış

* İbn Haldun Üniversitesi, Eğitim Kurumları İşletmeciliği Yüksek Lisans Programı, aysenurisel@stu.edu.tr

görüşme tekniklerinden yararlanılmış, elde edilen veriler sistematik bir biçimde analiz edilerek anlamlı temalar hâlinde yorumlanmıştır. Nitel araştırma yöntemi, katılımcıların deneyimlerini ve değerlendirmelerini kendi bağlamı içerisinde ele alma imkânı sunarak araştırmanın derinliğini artırmıştır.

Özel öğrenme güçlüğü, bireyin yalnızca akademik performansını değil; aynı zamanda sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimini de etkileyen çok boyutlu bir nöro-gelişimsel durumdur. Bu nedenle, bu bireylerin eğitim süreçlerinde bireyselleştirilmiş, esnek ve destekleyici öğretim yaklaşımlarının benimsenmesi büyük önem taşımaktadır. Yapay zekâ destekli öğretim uygulamaları; kişiselleştirilmiş öğrenme ortamları sunma, anında geri bildirim sağlama, öğrenme sürecini izleme ve çoklu duyuşsal içerikler sunma gibi özellikleriyle bu gereksinimlere yanıt verebilecek önemli araçlar arasında yer almaktadır.

Bu çalışma, öğretmen görüşlerine dayalı olarak yapay zekâ destekli öğretim uygulamalarının özel öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencilerin eğitim süreçlerine etkisini ortaya koyması açısından önem taşımaktadır. Ayrıca çalışma, bu uygulamaların eğitim ortamlarında daha etkili, erişilebilir ve sürdürülebilir biçimde kullanılmasına yönelik önerilerin geliştirilmesine katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Özel Öğrenme Güçlüğü, Yapay Zekâ, Yapay Zekâ Destekli Eğitim, Bireyselleştirilmiş Öğrenme.

Özel Gereksinimli Çocukların Toplumsal Uyumunda Aile ve Okulun Rolü

Ayşe Kaya*

Adem Yurdunkulu**

Abstract

The social adaptation of children with special needs is a multidimensional process shaped not only by individual characteristics but also by environmental factors. Family and school are two fundamental systems that significantly influence children's social, emotional, and behavioral development. This study aims to examine the social adaptation processes of children with special needs within the framework of family and school factors.

The study was conducted using a qualitative case study design. The study group consists of 45 participants, including 15 teachers, 15 school administrators, and 15 parents. Data were collected through semi-structured interviews and analyzed using content analysis.

Findings indicate that family support, teacher attitudes, and the school environment play a crucial role in social adaptation. Supportive parental approaches and inclusive teaching practices enhance children's social skills and peer relationships. However, insufficient collaboration between family and school negatively affects adaptation.

The study highlights the importance of a holistic approach that integrates family and school support systems. It contributes to the literature by providing insights into improving educational practices and supporting the social adaptation of children with special needs.

Key Words: Special needs, social adaptation, family-school collaboration, inclusive education.

* İbn Haldun Üniversitesi, Eğitim Kurumları İşletmeciliği Yüksek Lisans Programı, ayse.kaya@stu.ihu.edu.tr

** İbn Haldun Üniversitesi, Eğitim Kurumları İşletmeciliği Anabilim Dalı, adem.yurdunkulu@ihu.edu.tr

Uçuş Gecikmelerinin Makine Öğrenmesi Yöntemleriyle Tahmini

Oğuzhan Erdemir*

Özet

Havacılık sektörü her gün binlerce yolcunun ve çok yüksek miktarlarda kargonun taşındığı, zamana duyarlılığı en yüksek endüstrilerin başında gelmektedir. Ancak, operasyonel süreçlerin karmaşıklığı ve öngörülemeyen değişkenler nedeniyle uçuş gecikmeleri, sektörün karşılaştığı en kronik ve maliyetli sorunlardan biri olmaya devam etmektedir.

Bu araştırmanın temel amacı, Atlanta Havalimanı özelindeki uçuş verilerini kullanarak, uçuş gecikmelerini yüksek doğrulukla öngörebilen makine öğrenmesi modelleri geliştirmektir.

Bu kapsamda şu temel sorulara yanıt aranmaktadır:

- Hangi makine öğrenmesi algoritması (rastgele orman, lojistik regresyon vb.) Atlanta Havalimanı'ndaki uçuş gecikmelerini tahmin etmede en düşük hata payına sahiptir?
- Hava durumu, günün saati, rüzgâr hızı ve havayolu şirketi gibi değişkenlerden hangisi gecikme süresi üzerinde en yüksek açıklayıcı güce sahiptir?
- Geliştirilen modeller, operasyonel karar destek sistemlerinde kullanılabilir bir tahmin gücü sunmakta mıdır?

Araştırmada nicel veri analizi yöntemi benimsenmiştir. Veri seti, *Bureau of Transportation Statistics* uçuş kayıtları ile *Wunderground* uygulaması üzerinden alınan günlük meteorolojik verilerin entegrasyonu ile oluşturulmuştur. Modelin eğitim ve test süreçleri zamansal bir kurguyla tasarlanmıştır. 01.01.2024-31.12.2024

* İbn Haldun Üniversitesi, Büyük Veri ve İş Analitiği Yüksek Lisans Programı,
oguzhan.erdemir@stu.ihu.edu.tr

tarihleri arası eğitim, 01.01.2025-31.03.2025 arası validasyon ve 01.04.2025-30.06.2025 arası veriler test seti olarak kullanılmıştır. Rastgele Orman (*Random Forest*) ve XGBoost gibi algoritmalar kullanılarak sınıflandırma ve regresyon analizleri gerçekleştirilmiştir.

Makine öğrenmesi modellerinin gecikme eğilimlerini tahmin etmede geleneksel yöntemlerden daha üstün performans sergilediğini göstermektedir. Özellikle hava durumu parametrelerinin (sıcaklık ve rüzgâr hızı) gecikme süreleri üzerinde belirleyici değişkenler olduğu tespit edilmiştir.

Yönetim bilimleri ve ulaştırma lojistiği alanına geleneksel yöntemlerin dışına çıkıp daha sistematik bir karar destek mekanizması sunmaktadır. Havayolu şirketlerinin kaynak yönetimini optimize etmelerine ve yolcu bilgilendirme süreçlerini daha şeffaf hale getirmelerine teorik bir zemin hazırlamaktadır.

Makine öğrenmesi yaklaşımları havacılık operasyonlarında yaşanan aksaklıkların öngörülebilirliğini daha efektif bir şekilde sağlamaktadır. Bu sayede hem maliyet azaltıcı hem de zaman tasarrufu sağlayan çözümler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Atlanta Havalimanı, uçuş gecikmesi, makine öğrenmesi.

Makine Öğrenmesi ile Visseral Yağ Riskinin Tahmini: NHANES 2011-2018 Klinik, Demografik ve Yaşam Tarzı Verileri Üzerine Bir Çalışma

Yüstra Şengül*

Özet

Obezite ve obezite ile ilişkili kardiyometabolik hastalıklar, küresel ölçekte sağlık sistemleri üzerinde önemli bir ekonomik ve toplumsal yük oluşturmaktadır. Bu nedenle obezitenin erken dönemde teşhis edilmesi ve riskli bireylerin zamanında önlem alması kritik önem taşımaktadır. Obezite riskinin değerlendirilmesinde yaygın olarak kullanılan Vücut Kitle İndeksi (VKİ), pratik ve kolay uygulanabilir olmasına rağmen vücut kütlesi içerisindeki yağ ve kas dokusunu ayırt edememektedir. Bel Çevresi (BÇ) ölçümü ise abdominal yağlanmayı daha iyi yansıtmakla birlikte subkutan ve *visseral* yağ dokusunu birbirinden ayıramamaktadır. Oysa *visseral* yağ dokusu; metabolik sendrom, tip 2 diyabet ve kardiyovasküler hastalık riskinin güçlü belirleyicisi olarak öne çıkmaktadır. *Visseral* yağın doğrudan ölçümü çoğunlukla manyetik rezonans ve bilgisayarlı tomografi gibi maliyetli ve erişimi sınırlı görüntüleme yöntemlerine dayanmaktadır. Bu durum, geniş popülasyonlarda uygulanabilecek düşük maliyetli ve erişilebilir *visseral* yağ tahmin modellerine duyulan ihtiyacı artırmaktadır. Son yıllarda sağlık analitiği ve makine öğrenmesi yöntemleri, çok boyutlu sağlık verilerinden risk tahmini yapılmasına olanak tanıyarak bu alanda önemli fırsatlar sunmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, görüntüleme yöntemlerine ihtiyaç duymadan, kolay elde edilebilen demografik, antropometrik, klinik ve yaşam tarzı verileri kullanılarak *visseral* yağlanma riskinin makine öğrenmesi yöntemleri ile yüksek doğrulukla tahmin edilip edilemeyeceğini incelemektir. Bu kapsamda şu sorulara yanıt

* İbn Haldun Üniversitesi, Büyük Veri ve İş Analitiği Yüksek Lisans Programı,
yusra.sengul@stu.ihu.edu.tr

aranacaktır: (i) Çok boyutlu sağlık verileri kullanılarak *visseral* yağlanma riski güvenilir biçimde tahmin edilebilir mi? (ii) Farklı makine öğrenmesi algoritmaları arasında performans açısından anlamlı farklar var mıdır? (iii) Geliştirilen modeller geniş popülasyonlar için genellenebilir bir karar destek aracı sunabilir mi?

Çalışmada ABD Ulusal Sağlık ve Beslenme İnceleme Araştırması (NHANES) 2011–2018 veri seti kullanılmaktadır. Demografik değişkenler, antropometrik ölçümler, laboratuvar parametreleri ve yaşam tarzı göstergeleri model girdileri olarak ele alınmaktadır. ÇEXA ile ölçülen *visseral* yağ kütlesi referans çıktı değişkeni olarak kullanılmaktadır. Lojistik regresyon, destek vektör makineleri, rastgele orman, XGBoost, CatBoost ve yığılmış öğrenme yaklaşımları karşılaştırılmalı olarak değerlendirilecektir.

Ön analizler, vücut kitle indeksi, bel ve kalça çevresi gibi antropometrik ölçümler ile yaş, cinsiyet ve fiziksel aktivite gibi değişkenlerin *visseral* yağlanma ile güçlü ilişki gösterdiğini ortaya koymaktadır. Özellikle topluluk öğrenmesi algoritmalarının yüksek doğruluk ve duyarlılık değerleri üretmesi beklenmektedir.

Makine öğrenmesi ile *visseral* yağlanma riski tahmini yapan çalışma sayısı literatürde oldukça azdır. Çalışmanın, veri temelli karar destek sistemleri aracılığıyla geniş ölçekli halk sağlığı taramalarına katkı sağlaması beklenmektedir. Ayrıca geliştirilecek modelin VKİ ve BÇ gibi geleneksel indekslere kıyasla yanlış negatif ve yanlış pozitif oranlarını azaltarak bireysel risk tahmininde daha etkin bir araç olması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Makine Öğrenmesi, Visseral Yağ, Obezite, NHANES.

Çevresel Durum Tahmini için Yapay Zekâ Destekli Hava Durumu ve Trafik Analizi İstanbul, Ankara ve Antalya Havalimanları

Rukiye Karahan*

Özet

Havacılık sektöründe uçuş gecikmeleri, operasyonel verimlilik, kaynak yönetimi ve yolcu memnuniyeti açısından kritik bir problem alanıdır. Toplumsal algıda uçuş gecikmeleri çoğunlukla yalnızca hava koşulları ile ilişkilendirilmekte; ancak bilimsel çalışmalar bu durumun çok sayıda faktörün etkileşimi sonucu ortaya çıktığını göstermektedir. Bu çalışma, uçuş gecikmelerini yalnızca bir sonuç değişkeni olarak değil, hava koşulları, trafik yoğunluğu ve operasyonel süreçlerin birleşimiyle oluşan bir “çevresel durum” göstergesi olarak ele almaktadır.

Araştırmada, *Eurocontrol*'den temin edilen yaklaşık 2 milyon uçuş kaydı temizlenerek 112.229 uçuş verisine indirgenmiş ve analizler bu veri seti üzerinden gerçekleştirilmiştir. İstanbul (LTFM), Ankara (LTAC) ve Antalya (LTAI) havalimanlarına ait 2022 yılı uçuş verileri ile aynı döneme ait METAR meteorolojik verileri birleştirilmiştir. Öncelikle keşifsel veri analizi gerçekleştirilmiş, ardından kalkış gecikmeleri 15 dakika eşik değeri kullanılarak sınıflandırılmıştır. Gecikme tahmini için *Random Forest* ve *LightGBM* modelleri uygulanmış, model performansları karşılaştırılmıştır. Devamında gecikmelerin zamansal bağımlılığını incelemek amacıyla otokorelasyon analizi ve ARIMA modelleri kurulmuş, son aşamada ise SARIMAX modeli ile meteorolojik değişkenler ve geçmiş gecikmeler birlikte değerlendirilmiştir.

Elde edilen bulgular, uçuş gecikmelerinin güçlü bir oton regresif yapıya sahip olduğunu ve gecikmelerin yaklaşık 3 saatlik bir zaman dilimi boyunca sistem

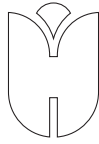
* İbn Haldun Üniversitesi, Büyük Veri ve İş Analitiği Yüksek Lisans Programı,
rukiye.karahan@stu.ihu.edu.tr

içerisinde yayıldığını göstermektedir. Makine öğrenmesi modelleri meteorolojik değişkenlerin belirli koşullarda etkili olduğunu ortaya koyarken, SARIMAX sonuçları gecikmelerin en güçlü belirleyicisinin geçmiş gecikmeler olduğunu göstermiştir. Ayrıca meteorolojik değişkenlerin etkisinin havalimanına göre farklılaştığı; İstanbul Havalimanı'nda operasyonel karmaşıklığın, Antalya Havalimanı'nda ise hava koşullarının daha belirleyici olduğu tespit edilmiştir.

Bu çalışma, uçuş gecikmelerinin çok faktörlü, doğrusal olmayan ve zamana bağlı bir yapıya sahip olduğunu ortaya koyarak literatüre katkı sağlamaktadır. Yönetim bilimleri açısından, gecikmelerin yalnızca anlık faktörlerle değil, geçmiş gecikmelerin yayılımı ile birlikte değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Sektörel olarak ise, havalimanı operasyon planlamasında gecikme zincirlerinin kırılması ve hava koşullarına duyarlı karar destek sistemlerinin geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Uçuş Gecikmeleri, Çevresel Durum, Zaman Serisi Analizi, SARIMAX, Makine Öğrenmesi.

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI
IBN HALDUN UNIVERSITY PRESS

دار نشر جامعة ابن خلدون

PROCEEDINGS OF THE 9TH GRADUATE STUDIES CONFERENCE

9. LİSANSÜSTÜ ÇALIŞMALAR KONFERANSI BİLDİRİLERİ

Editors/Editörler

İdlir Lika | Ömer Faruk Erol | Rahime Arzu Ünal

Proceedings of the 9th Graduate Studies Conference brings together the research abstracts presented at the 9th Graduate Studies Conference organized by the School of Graduate Studies at Ibn Haldun University. Prepared by graduate students and early-career scholars from a range of academic disciplines, the contributions in this volume reflect both contemporary scholarly debates and the diversity of ongoing research across the humanities and social sciences.

The volume includes studies from a broad spectrum of fields, including political science, international relations, economics, management, law, sociology, psychology, education, media and communication studies, and cinema studies. Contemporary issues such as artificial intelligence, governance, sustainable development, migration, identity, social transformation, legal institutions, mental health, and digitalization are examined through a variety of theoretical and methodological approaches.

9. Lisansüstü Çalışmalar Konferansı Bildirileri, İbn Haldun Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tarafından düzenlenen 9. Lisansüstü Çalışmalar Konferansı'nda sunulan araştırma özetlerini bir araya getirmektedir. Farklı disiplinlerden lisansüstü öğrenciler ve genç araştırmacılar tarafından hazırlanan çalışmalar, güncel akademik tartışmaların yanı sıra sosyal bilimler ve beşerî bilimler alanlarında yürütülen araştırmaların çeşitliliğini ortaya koymaktadır.

Bu ciltte siyaset bilimi, uluslararası ilişkiler, ekonomi, işletme, hukuk, sosyoloji, psikoloji, eğitim bilimleri, medya ve iletişim çalışmaları ile sinema araştırmaları gibi farklı alanlarda üretilen çalışmalar yer almaktadır. Yapay zekâ, yönetim, sürdürülebilir kalkınma, göç, kimlik, toplumsal dönüşüm, hukukî kurumlar, ruh sağlığı ve dijitalleşme gibi çağdaş meseleler, farklı yöntemsel ve kuramsal yaklaşımlar çerçevesinde ele alınmaktadır.